

นางดาญญะ วัฒนคุณาธร

หนังสืออ่านเพิ่มเติมส่วนศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

หนังสือ ที่วัดนันทมุนีโขง

กระทรวงศึกษาธิการ

หนองคาย ถิ่นวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

หนังสืออ่านเพิ่มเติมสังคมศึกษา

ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

หนองคาย ถิ่นวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๑

จำนวน ๓๗,๐๐๐ เล่ม

© สงวนลิขสิทธิ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 978-974-650-894-0

พิมพ์ที่โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

หนองคาย ถิ่นวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-- กรุงเทพฯ : สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๑.

๑๖๔ หน้า

๑. หนองคาย -- ประวัติศาสตร์. ๒. หนองคาย -- ภูมิประเทศ

และการท่องเที่ยว. ๓. หนองคาย -- ความเป็นอยู่และภูมิปัญญา.

I. ชื่อเรื่อง.

959. 382

ISBN 978-974-650-894-0

คำนำ

หนังสือเรื่อง **หนองคาย ถิ่นวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง** เล่มนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้ความรู้และความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นจังหวัดที่น่าอยู่เป็นอันดับ ๗ ของโลก (จากนิตยสาร The US Modern Maturity) มีประวัติศาสตร์ที่มีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมดีเด่นด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่สวยงาม

เนื้อหาในเล่มประกอบด้วย จุดเด่นของหนองคายที่ทำให้เป็นเมืองน่าอยู่ วัดและพระอารามหลวง แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เศรษฐกิจ การค้าชายแดนไทย-ลาว บั้งไฟพญานาค ประวัติศาสตร์หนองคาย ประเพณีฮีตสิบสอง วรณกรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการเรียบเรียงเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณะครู อาจารย์ นักวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย ทั้ง ๓ เขต ที่ยกทรงต้นฉบับ และเป็นผู้ดำเนินการสำรวจพื้นที่ในการเก็บข้อมูล และถ่ายภาพประกอบ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ในท้องถิ่นของจังหวัดหนองคายที่อำนวยความสะดวกให้ข้อมูลประกอบการเขียนเรื่อง ทำให้หนังสือเสร็จสมบูรณ์ภายในเวลาอันจำกัด จึงขอขอบคุณผู้มีอุปการคุณในการจัดทำเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ **หนองคาย ถิ่นวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง** เล่มนี้ จะเป็นตัวอย่างการจัดทำหนังสือท้องถิ่นที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่น อันจะเป็นประโยชน์แก่ ครู อาจารย์ นักวิชาการ นักเรียน และผู้ที่สนใจ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักท้องถิ่น เข้าใจความเป็นมาของจังหวัด วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทยตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๑

หนองคาย ๖ สุดยอดแห่งการท่องเที่ยว

๑

เที่ยวชมวัด กราบพระ:อริยสงฆ์

๙

ท่องเที่ยวแดนหนองคาย

๒๙

มิตรภาพชายแดนไทย-ลาวสู่ทางวันสตรี

๔๙

บึงไฟพญานาค มหัศจรรย์แห่งลุ่มแม่น้ำโขง

๖๑

อดีตหนองคาย

๗๗

๑

๙

๒๙

๔๙

๖๑

๗๗

สารบัญ

บึงโขงหลง

๘๕

พืชเศรษฐกิจสำคัญของหนองคาย

๙๓

วีตาสืบสอง ประเพณี ๑๒ เดือน

๑๐๕

ตำนาน เรื่องเล่า และวรรณกรรมท้องถิ่นของหนองคาย

๑๑๙

ตามรอยภูมิปัญญาไทย

๑๓๕

บรรณานุกรม

๑๕๒

๘๕

๙๓

๑๐๕

๑๑๙

๑๓๕

๑๕๒

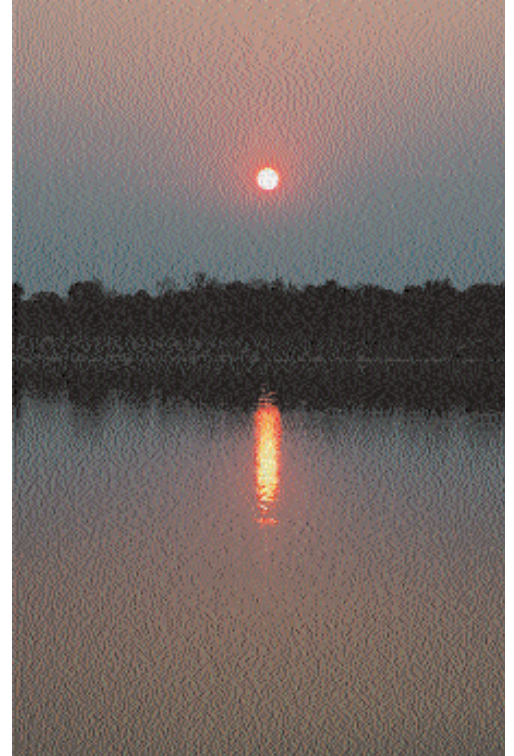
หนองคาย
๖ สูดยอดแห่งการท่องเที่ยว

หนองคาย

แม้หลายจังหวัดในภาคอีสานจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก เติบโตก้าวหน้า และพัฒนาอย่างรีบเร่ง หนองคายก็เป็นจังหวัดที่มีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วเช่นกัน ทุกวันนี้หนองคายเป็นดินแดนที่มีคุณค่าควรแก่ความภาคภูมิใจ ในฐานะที่เป็น **หน้าบ้าน** ของประเทศไทย ที่มีบทบาทในการต้อนรับชาวต่างประเทศอย่างอบอุ่น ไม่เฉพาะเพียงชาวหนองคายที่ประกาศวิสัยทัศน์ว่า We Love Nongkhai เมืองน่าอยู่อันดับหนึ่งของภาคอีสานเท่านั้น แต่เป็นภาพลักษณ์ที่น่าชื่นชมของชาวอีสานและคนไทยทั่วประเทศ ที่ยังคงสืบสานวิถีชีวิตของผู้คนที่หลากหลายเผ่าพันธุ์ และรักษาขนบทางวัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ได้อย่างงดงาม

สำหรับการท่องเที่ยว หนองคายถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์พิเศษ เพราะลักษณะพื้นที่ของจังหวัดที่ทอดขนานยาวไปตามลำน้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติที่ได้รับการยกย่องให้เป็นสายน้ำแห่งอารยธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นแม่น้ำที่ถือว่าเป็นสุดยอดของแม่น้ำของภูมิภาคอีสาน ที่ก่อให้เกิดหาดทราย โขดหิน และเกาะแก่งที่สวยงาม สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมภูมิทัศน์ตามลำน้ำโขง และได้ดื่มด่ำกับความงดงามตามธรรมชาติ แต่สำหรับชาวหนองคายแล้ว แม่น้ำโขงเป็นเรื่องราวที่มีสีสันเล่าขานถึงความเป็นมาที่หล่อหลอมวัฒนธรรมของผู้คนสองฝั่งแม่น้ำอย่างมิตรไมตรี แม่น้ำโขงจึงมิใช่เพียงเส้นเขตแดนที่ขวางกั้นบ้านพี่เมืองน้องเท่านั้น แต่แม่น้ำโขงทำให้หนองคายเป็นดินแดนแห่งดินดำน้ำชุ่ม ที่อุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ มีทั้งภูผา ผืนป่า ธารน้ำตก ทั้งแหล่งเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร แหล่งผลิตสินค้าส่งออก และผู้คนที่หลากหลายวัฒนธรรมได้มาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

แก่งหินกลางแม่น้ำโขง

หนองคาย : เมืองสงบงามริมสายน้ำโขง จึงเป็นสมญานามที่สองที่นักท่องเที่ยวกล่าวขานถึง

ตลอดทั้งปี ผู้คนส่วนใหญ่ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจะแวะมาเยี่ยมเยือนหนองคายในฐานะที่เป็น Gateway หรือประตูสู่อินโดจีน ผ่านจุดผ่านแดนสากลที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาว สะพานนานาชาติแห่งแรกที่ข้ามแม่น้ำสาขานี้ โดยใช้เส้นทางรถยนต์มุ่งสู่นครหลวงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีระยะทางประมาณ ๒๔ กิโลเมตรเท่านั้น ทั้งสามารถเชื่อมต่อไปจนถึงกัมพูชาและเวียดนาม

เนื่องจากตำแหน่งของเมืองหนองคายตั้งขนานอยู่สองฝั่งแม่น้ำกับนครหลวงเวียงจันทน์ ทั้งวัฒนธรรมที่ผสมผสานมีความคล้ายคลึงทำให้หนองคายได้รับการขนานนามว่า เป็นเมืองคู่แฝดของนครหลวงเวียงจันทน์ ด้วยเอกลักษณ์ดังกล่าว หนองคายจึงเป็นจังหวัดที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่เป็น Long Stay สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งยังมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้เป็น The Land of Your Second Home: แหล่งพำนักแห่งที่สองของนักลงทุนและนักท่องเที่ยวในอนาคต

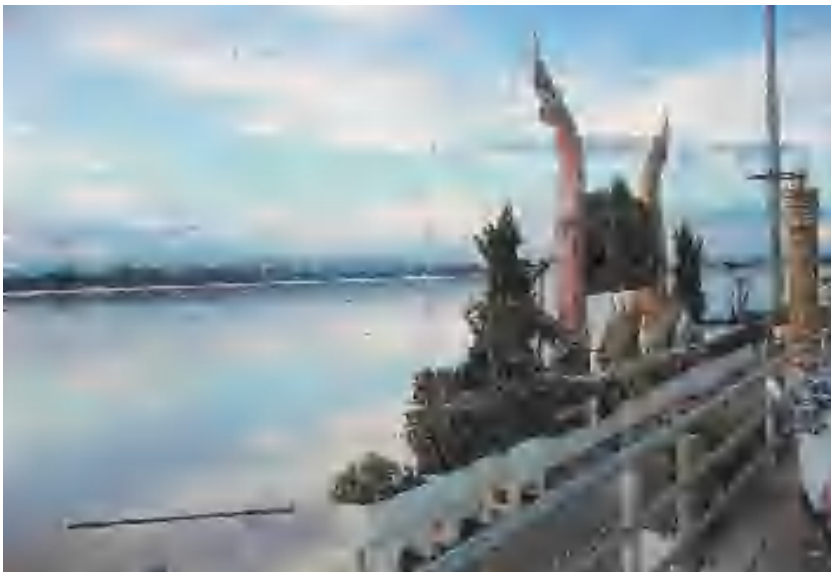
ด้วยเหตุดังกล่าวจึงไม่แปลกใจเลยว่า หนองคายจะเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านการค้าชายแดนที่มีมูลค่าการค้าเกินกว่าครึ่งของยอดรวมการค้าชายแดนไทย-ลาวทั่วประเทศ และมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ ๑๓ สูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้

สมญาที่สามที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศกล่าวขานถึงคือ หนองคาย : เมืองชายแดนแหล่งช้อปปิ้งสินค้าราคาถูก

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว
บริเวณวิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการต่อเรือ หนองคาย

บรรยากาศริมโขง สถานที่ดูบั้งไฟพญานาค อำเภอโพนพิสัย

ในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน หรือทุกวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันออกพรรษาของชาวลาว นักท่องเที่ยวจำนวนมากจะเดินทางมาที่เมืองหนองคายเพื่อชมปรากฏการณ์ บั้งไฟพญานาค เอกลักษณ์สำคัญของจังหวัดหนองคายอันเป็นความเชื่อที่ สืบทอดต่อกันมาช้านาน ปรากฏการณ์นี้จะเกิดขึ้นในแม่น้ำโขงเฉพาะช่วงที่ ไหลผ่านจังหวัดหนองคายเท่านั้น บั้งไฟพญานาคเป็นปรากฏการณ์ที่มี ชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก และถือเป็น “มหัศจรรย์แห่งลุ่มน้ำโขง”

สมญาที่สี่ที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกรู้จักหนองคาย คือดินแดนแห่ง บั้งไฟพญานาค หนึ่งเดียวในโลก

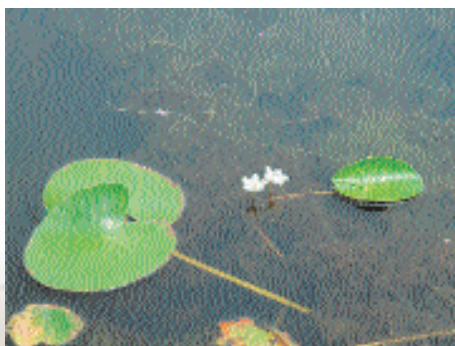

หนองคาย จังหวัดที่มีภูมินามแสดงภูมิสังคมอันเป็นตัวตนอย่างชัดเจน เพราะที่มาของชื่อมาจาก **หนองคาย** ซึ่งเป็นหนองน้ำบริเวณค่ายบกหวาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนามเมืองว่า หนองคาย และพระราชทานนามเจ้าเมืองว่า พระปทุมเทวาภิบาล โดยถือเอาดอกบัวในบึงไฟ ณ บริเวณที่ตั้งเมืองริมฝั่งแม่น้ำโขงเป็นสิริมงคลนาม ภูมินามนี้ยังคงเอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง สะท้อนให้เห็นภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีทั้งกุด หนอง บึง โดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำบึงโขงหลง ในท้องที่อำเภอเซกา และอำเภอบึงโขงหลงของหนองคาย พื้นที่ชุ่มน้ำบึงโขงหลงเป็นบึงน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญทางนิเวศวิทยา เพราะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนก ตามเส้นทาง การอพยพ The Eastern Asia Flyway มีทั้งนกน้ำและปลานานาชนิด มีพรรณไม้น้ำ ทั้งพืชใต้น้ำ พืชลอยน้ำ และพืชไหลเหนือน้ำ ที่น่าสนใจคือ มีต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงขึ้นอยู่เกาะพันไปตามตอไม้ที่อยู่ในน้ำมากมาย บึงโขงหลงจึงเป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) อันดัมที่ ๑๐๙๘

ความหลากหลายของนานาสรรพชีวิต ณ บึงโขงหลงและแหล่งธรรมชาติอื่นๆ พุดดอกไม้ป่า ป่าเขา น้ำตก ก่อให้เกิดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัวและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง บรรยากาศความงดงามตามธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ ทำให้เกิดสมญาที่ห้าของ**หนองคาย** คือ **แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ**

สระบัวบริเวณริมถนน กำลังออกดอกสะพรั่ง

ระบบนิเวศน์ที่อุดมสมบูรณ์ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง อำเภอบึงโขงหลง

หลวงพ่อพระใส
วัดโพธิ์ชัย
อำเภอเมืองหนองคาย

วัดพระธาตุบังพวน
อำเภอเมืองหนองคาย

เจดีย์กลางน้ำ ริมแม่น้ำโขง บริเวณท่าเสด็จ
อำเภอเมืองหนองคาย

ที่ว่าการอำเภอโพนพิสัย เป็นโบราณสถานเก่าแก่
ที่อนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด
หนองคาย

สีสันของวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิต และศิลปกรรมที่โดดเด่นของชาวอีสาน นักท่องเที่ยวศึกษาและเรียนรู้ได้ที่หนองคาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่สืบสานต่อกันมาช้านาน ทั้งภาษา อาหาร ความเชื่อ และขนบประเพณีของชาวไทย-ลาว ไทย-ญวน ไทย-จีน ที่เราจะผ่านพบได้ด้วยการชิมแหม่นเนืองและเผอ ชมอาคารเก่าแก่ ร่วมในพิธีกรรมฮีตสิบสอง และขนบประเพณีของท้องถิ่น เช่น งานบุญบังไฟ ประเพณีแข่งเรือ ลอยเรือไฟบูชาพระธาตุกลางน้ำ เป็นต้น

ที่สำคัญนักท่องเที่ยวจะได้ชื่นชมสถาปัตยกรรมที่งดงาม เช่น บ้านเรือนศิลปะโคโลเนียลที่ยังคงอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากช่างฝีมือชาวเวียดนามที่อพยพมาอยู่ที่หนองคายเมื่อครั้งสงครามอินโดจีน ได้พบเห็นพุทธสถานที่ยิ่งใหญ่งดงามที่ปรากฏจิตรกรรมฝาผนังที่ตระการตาหลายแห่ง ได้สักการะพระพุทธรูปที่เป็นที่เคารพ และสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไป หนองคายเป็นแหล่งไหว้พระ-ชมวัด ที่ประทับใจของทุกคนที่ได้มาเยือน

อริยสงฆ์ที่ควรสักการะ
รูปปั้นหลวงปู่เทสก์ เทสรังสี
วัดหินหมากเป้ง อำเภอสว่างแดนดิน

“ผู้ใดทำใจให้ถึงความเป็นกลางได้
ผู้นั้นจะพ้นจากทุกข์ทั้งปวง”

ศรัทธาในพระพุทธศาสนา

โดดเด่นเป็นสัญลักษณ์คู่หนองคาย
แคนเครื่องดนตรีชาวอีสาน

ณ วันนี้จึงมีสมญากล่าวกันว่า **หนองคาย**เป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า

หนองคาย : จังหวัดชายแดนริมโขงที่หลากหลายมุมมอง หกสุดยอด
แห่งการท่องเที่ยว ท่านได้ชมครบถ้วนแล้วหรือไม่

เที่ยวเนวติ กราบพระอริยสงฆ์

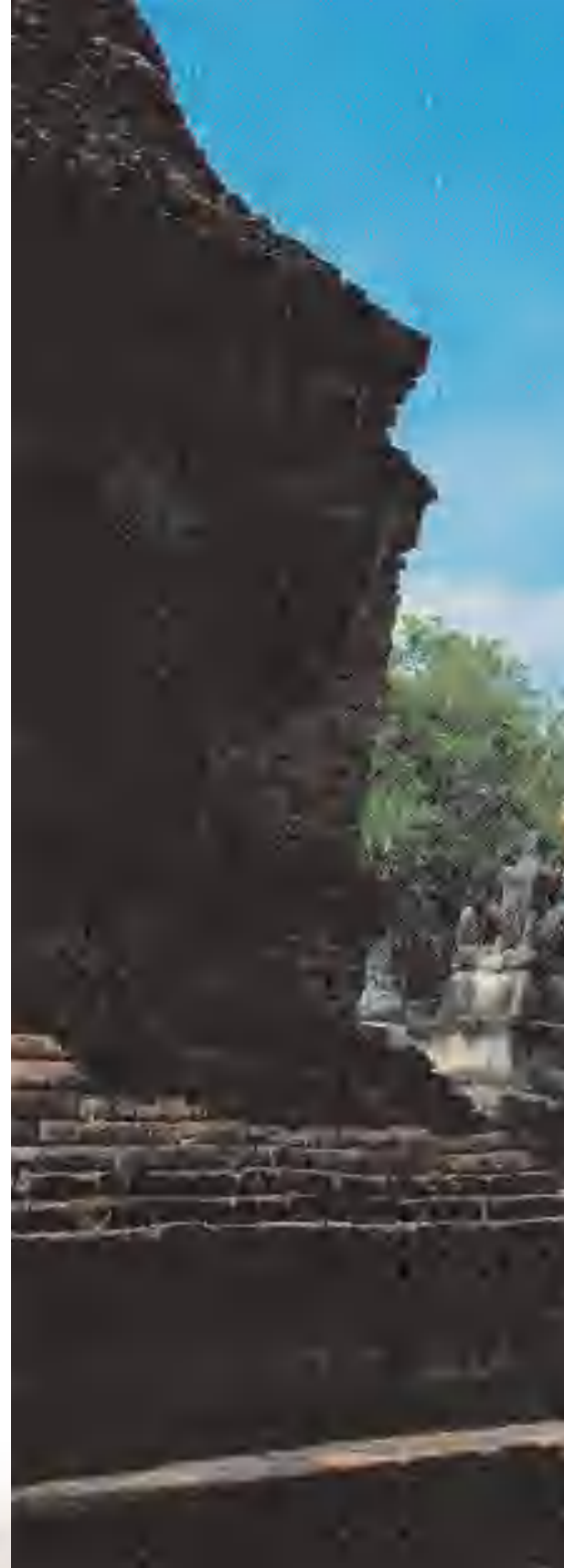
หนองคายมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่แสดงฝีมือช่างที่
ชำนาญศิลปะ เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานอยู่หลายแห่งด้วยกัน วัดใน
จังหวัดหนองคายนับว่ามีความงดงามทางด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมทั้ง
ร่วมรื้อนจัดแต่งด้วยธรรมชาติ และประดิษฐ์จัดวางด้วยฝีมือชาวหนองคาย
อย่างสง่างาม ทั้งอริยสงฆ์ที่ปวงชนชาวไทยให้ความเคารพนับถือมีหลายรูป
ด้วยกัน หากนักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวชมวัด และกราบพระอริยสงฆ์ที่
จังหวัดหนองคายเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองแล้ว นับว่าคุ้มค่าเป็นอย่างยิ่ง
ณ ที่นี้ขอนำเสนอวัดและพระอริยสงฆ์พื่อเป็นตัวอย่างดังนี้

วัดพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

วัดพระธาตุบังพวน ถือว่าเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดวัดหนึ่งในจังหวัดหนองคาย ประวัติความเป็นมาของวัดนี้มีความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านช้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาของราชอาณาจักรไทย กษัตริย์ของล้านช้างหลายพระองค์ให้ความอุปถัมภ์การปฏิสังขรณ์วัดนี้มาตั้งแต่เริ่มสร้าง โบราณสถานที่สำคัญในวัดพระธาตุบังพวน ได้แก่ เจดีย์พระธาตุบังพวนซึ่งเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รูปลักษณะของเจดีย์พระธาตุบังพวนเป็นศิลปะแบบล้านนาในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ ที่มีอิทธิพลต่อเจดีย์ของล้านช้าง เจดีย์พระธาตุบังพวนจึงเป็นศิลปกรรมที่ผสมผสานวัฒนธรรมทั้งล้านช้างและล้านนา เจดีย์พระธาตุบังพวนก่อฐานทรงสี่เหลี่ยมแบบย่อมุมไม้สิบสอง ภายในบรรจุพระพุทธรูปปูนปั้นและบุทองกับโบราณวัตถุอื่นๆ อีกหลายชิ้น ที่ฐานพระพุทธรูปมีข้อความจารึกของผู้สร้างซึ่งเป็นกษัตริย์ล้านช้างหลายองค์ที่ครองราชย์ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๒

ในบริเวณพระธาตุบังพวนมีกลุ่มโบราณสถานที่เรียกว่าพระสถิตมหาสถาน ซึ่งสร้างขึ้นตามคติทางพระพุทธศาสนา โดยจำลองสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ๗ แห่งประกอบด้วย **โพธิบัลลังก์** เป็นสถูปทรงกลมหมายถึงต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ **อนิมมิสเจดีย์** เป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมตามคติพุทธที่เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเมื่อตรัสรู้แล้วได้เสด็จมาบูชาพระศรีมหาโพธิ์ที่ให้ร่มเงาแก่พระองค์ **รัตนจงกรมเจดีย์** เป็นเจดีย์ที่มีลาดพระบาทก่อด้วยอิฐตามคติพุทธว่าพระพุทธเจ้าทรงเดินจงกรมเพื่อโปรดสัตว์โลก **รัตนฆรเจดีย์** เป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมย่อมุมตามคติพุทธที่เชื่อว่าพระพุทธเจ้าทรงทบทวนธรรมะโดยเสด็จประทับอยู่ในเรือนแก้วที่เทพดานิรมิตถวาย **อชปาลนิโครธเจดีย์** เป็นสถูปทรงสี่เหลี่ยมมีชุ่มพระพุทธรูปปางสมาธิราบ ตามคติพุทธเชื่อว่าพระพุทธเจ้าทรงมีพุทธานุญาตอนางมารว่าพระองค์ทรงละกิเลสหมดสิ้นแล้ว

สระพญานาค บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

มูจลินทเจดีย์ คู่กับสระน้ำเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่มีพระยานาค ๙ เศียรขดล้อมป้องกันฝนให้พระพุทธรูปเจ้า **ราชายตนะเจดีย์** เป็นเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมมีซุ้มพระพุทธรูปปางสมาธิราบ ตามคติพุทธเชื่อว่าพระพุทธรูปเจ้าทรงประทับอยู่ใต้ต้นเกด ได้ทรงแสดงธรรมต่อท้าวมหาพรหม

สระมูจลินท์ (บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัด)

สระมูจลินท์ หรือสระพญานาค ในหนังสือใบลาน ที่เขียนเป็นภาษามคธ เรียกชื่อว่า “สระมั่งคละน้ำเที่ยงหมั่น”

เมื่อครั้งสถาปนาพระธาตุบังพวนไว้ที่ภูหลวงแห่งนี้ แล้วได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรรจุไว้ในองค์พระธาตุ

พระภิกษุที่ดูแลองค์พระธาตุนามว่า พระมหาเทพหลวง และพระมหาเทพพล ได้สังเกตเห็นน้ำพวยพุ่งออกมาเป็นสายตลอดเวลาจากปากปล่องภูพญานาคที่เฝ้ารักษาองค์พระธาตุบังพวน จึงได้ชักชวนญาติโยมขุดสระรองรับน้ำเอาไว้

ครั้นถึงสมัยพระเจ้าวิสุทธราช (พ.ศ. ๒๐๔๓-๒๐๖๓) กษัตริย์ล้านช้างได้เสด็จมานมัสการ

องค์พระธาตุ โปรดให้มีการปรับปรุงตกแต่ง
สระน้ำแห่งนี้ และนิมนต์พระคุณเจ้าจัดทำพิธี
มหาพุทธาภิเษก ถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ และนำ
น้ำศักดิ์สิทธิ์นี้ไปใช้ในพิธีสำคัญในราชสำนัก
ล้านช้างตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์สระน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้
ในสมัยต่อๆ มา โดยเฉพาะสมัยสมเด็จพระ-
ไชยเชษฐา (พ.ศ. ๒๐๙๓-๒๑๑๕) กษัตริย์ล้านช้าง
โบราณโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระพุทธรูปนาคปรก
๙ เศียร ไว้ในบริเวณใกล้เคียงด้วย

น้ำจากสระมุจลินท์แห่งนี้ ถือเป็นน้ำ
ศักดิ์สิทธิ์ เคยถูกนำเข้าพิธีสมโภชราชาภิเษก
พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา และพิธีสำคัญในรัชกาล
ปัจจุบันเป็นประจำ

พระธาตุบังพวนและพระสัตตมหาสถาน เป็นสถานที่สำคัญของ
พุทธศาสนาเถรวาทอันเป็นสัญลักษณ์สำหรับพุทธศาสนิกชนรำลึกถึง
พระพุทธองค์ เป็นพระธาตุที่ได้รับการยกย่องว่าเปรียบได้กับพระพุทธรูป
ที่ประเทศอินเดีย

วัดพระศรีชมพูนาคีร์ อำเภอน้ำโสม จังหวัดหนองคาย

วัดพระศรีชมพูนาคีร์ เดิมชื่อวัดโกศลหรือวัดโกสีย์เป็นวัดที่เก่าแก่ในจังหวัดหนองคาย ตั้งอยู่ที่บ้านศรีชมพูนาคีร์ หมู่ที่ ๘ ตำบลน้ำโสม อำเภอน้ำโสม เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่หล่อด้วยทองสำริด เป็นวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างศิลปกรรมล้านช้างกับศิลปกรรมล้านนา พระเจ้าองค์ดีเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามมากถือว่าเป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิราบปางมารวิชัยที่หล่อด้วยสำริดองค์ใหญ่ที่สุดในจังหวัดหนองคาย นับเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนของชาวอีสานและประชาชนทั่วไปที่อยู่ตามสองฝั่งแม่น้ำ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวว่าพระเจ้าองค์ดีสร้างในสมัยพระไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์แห่งล้านช้าง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๕ โดยพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาได้ช่วยกันรวบรวมทองเหลือง และทองแดงรวมหนัก ๑ ตัน (หมายความว่าหนักมากประมาณ ๑๒,๐๐๐ กิโลกรัม) หล่อเป็นพระพุทธรูปองค์ดีขึ้น

พระเจ้าองค์ตื้อ

โดยมีท่านหมื่นจันทร์ ขุนนางเมืองเวียงจันทน์ร่วมด้วย และกราบทูลต่อ พระไชยเชษฐาธิราช พระองค์จึงเสด็จมาทอดพระเนตรและให้สร้างวิหาร เพื่อประดิษฐานพระเจ้าองค์ตื้อ โดยทรงอุทิศให้เป็นพระพุทธรูปฉลอง พระองค์ของพระนางยอดคำทิพย์ พระบรมราชชนนี ซึ่งเป็นธิดาของ กษัตริย์ล้านนาที่เสด็จมาเป็นพระชายาของพระเจ้าโพธิสารราชกษัตริย์ ของล้านช้าง ซึ่งเป็นพระบิดาของพระองค์

ในสมัยของพระไชยเชษฐาธิราชได้มีการกำหนดพระราชพิธีที่ กษัตริย์ล้านช้างต้องเสด็จมานมัสการทุกเดือน ๔ โดยแต่งขบวนช้างม้า มาสักการะเป็นขบวนระยะทางกว่า ๑๐ กิโลเมตร เส้นทางขบวนนั้น เรียกว่า **จรดลสวรรค์** และใช้เป็นชื่อถนนในทุกวันนี้

ประเพณีสมโภชพระเจ้าองค์ตื้อเรียกว่าบุญเดือนสี่หรือบุญเผาส กำหนดจัดในวันเพ็ญเดือน ๔ เริ่มตั้งแต่ขึ้น ๑๑ ค่ำจนถึงแรม ๑ ค่ำ เดือน ๔ มีการเวียนเทียนและจุดบั้งไฟบูชาพระเจ้าองค์ตื้ออย่างสวยงาม

วัดเจติยาศีริวิหาร หรือวัดภูทอก

วัดเจติยาศีริวิหาร หรือวัดภูทอก เป็นวัดที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ที่ดงงาม บริเวณโดยรอบวัดเป็นภูเขาโดด โดยที่แปลความหมายของ คำว่า ทอก มีความสูงจากฐานถึงยอด ๔๖๐ เมตร มีบันไดขึ้น ๗ ชั้น บริเวณรอบนอกมีสระน้ำร่มรื่นด้วยธรรมชาติของป่าไม้ ภูมิทัศน์ทั้ง ๗ ชั้น จะมีความแตกต่างกันไป ชั้น ๕ จะมีพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าและ พระอรหันตสาวกอยู่ ซึ่งเมื่อมองไปด้านล่างเห็นธรรมชาติพันธุ์ไม้นานาพรรณ เขียวชอุ่ม

วัดเจติยาศีริวิหาร เป็นวัดที่พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ ได้สร้างขึ้น โดยแรงศรัทธาจากญาติโยมและชาวบ้านใกล้เคียง โดยเห็นว่าภูทอกเป็น สถานที่ที่เหมาะสมแก่การบำเพ็ญเพียรภาวนา

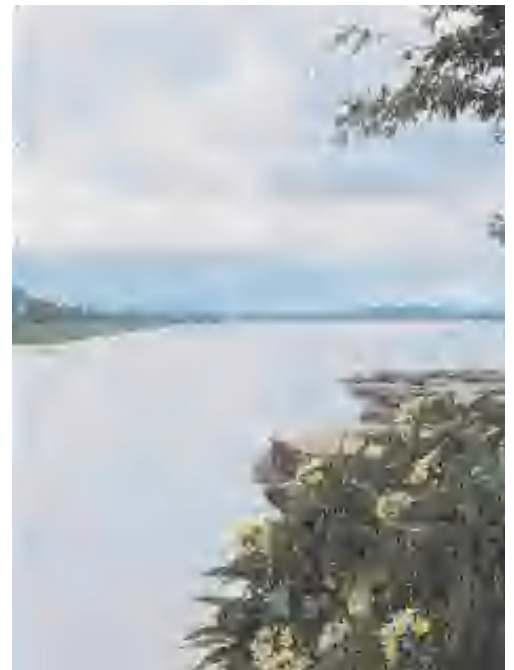
พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ เป็นพระอริยสงฆ์สายวัดป่า ลูกศิษย์ ของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์ที่พุทธศาสนิกชนยกย่องท่านเป็น **พระอาจารย์ใหญ่แห่งภาคอีสาน** พระอาจารย์จวนเป็นชาวจังหวัด อุบลราชธานี (ปัจจุบันอำเภอที่ท่านเกิดเป็นจังหวัดอำนาจเจริญ) อุปสมบท ที่วัดเจริญจิต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดอุบลราชธานี ท่านได้รับฉายาว่า “จวน กุลยาณมโม” ท่านได้ลาสิกขาบทชั่วคราวแล้วอุปสมบทใหม่ ได้รับ ฉายาว่า **กุลเชฏโฐ** ที่วัดป่าสำราญนิเวศน์ อำนาจเจริญ วัดนี้เป็นสำนัก สอนวิปัสสนากรรมฐานเคร่งครัดในเรื่องธุดงค์ไปยังสถานที่ต่างๆ จน กระทั่งผ่านหมู่บ้านดงเสียด เข้าสู่ภูว จังหวัดหนองคาย ท่านจึงได้พบ ภูทอกซึ่งเป็นทีที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม จึงได้บุกเบิกและ ตั้งเป็นวัดชื่อวัดเจติยาศีริวิหาร ท่านได้สร้างสะพานรอบภูทอก เรียกว่า **สะพานนครสวรรค์** หมายถึง การข้ามไปรักษาตนและประคองตนด้วย การภาวนาเสมือนได้ไปสวรรค์ ถ้าไม่สำรวมอาจพลั้งพลาดตกนรกได้

พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ ได้สร้างสาธารณประโยชน์ต่างๆ ให้ กับชุมชนนั้นหลายประการ เช่น สร้างท่านบใหญ่เป็นฝายกั้นน้ำระหว่าง ภูทอกน้อยและภูทอกใหญ่ สร้างสาธารณูปโภค และศาสนสถานหลายแห่ง พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ มรณภาพเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ อัฐิของท่านได้ แปรเปลี่ยนเป็นพระธาตุ บรรจุไว้ในเจดีย์พิพิธภักดิ์ ณ วัดเจติยาศีริวิหาร จังหวัดหนองคาย

บันไดทางขึ้นบนภูทอก
เมื่อถึงจุดชมวิวิทัศน์
ก็จะมองเห็นองค์เจดีย์เจติยาศีริวิหาร
เด่นเป็นสง่าท่ามกลางแมกไม้ธรรมชาติ

ทิวทัศน์หลังวัดหินหมากเป้งติดกับลำน้ำโขง
ชาวบ้านเล่าว่าเมื่อถึงวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑
จะเป็นสถานที่ชมบั้งไฟพญานาคของประชาชน
อำเภอศรีเชียงใหม่

ภาพจากอดีต
ของคณะสงฆ์
หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี
รูปที่ ๓ จากขวาไปซ้าย

ด้วยสภาพเป็นวัดป่า จึงเป็นที่อยู่อาศัย
และแหล่งพักพิงของนานาสัตว์

“คนเราเกิดมาในโลกนี้ ไม่ว่าใครจะทำอะไรไม่ว่าดี
หรือชั่ว จะเป็นไปเพื่อความเสื่อม หรือความเจริญ
ก็ตาม จำต้องมีอุปสรรคด้วยกันทั้งนั้น ที่จะสำเร็จ
ตามเป้าหมายได้อยู่ที่ความรอบคอบ อดทน
หาเหตุผลมาแก้ไข ถ้าหาไม่แล้วก็จะไม่บรรลุได้เลย”

หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี

อุโมงค์ไม้ไผ่เส้นทางสู่การปฏิบัติธรรม

หลวงปู่เทสก์ มีนามเดิมว่า เทสก์ เรียวแรง เป็นชาวจังหวัดอุดรธานี
บรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุได้ ๑๘ ปี และได้ติดตามพระอาจารย์สิงห์
(เจ้าคุณพระญาณวิศิษฐ์ สมิทธีวีระจารย์) ไปยังที่ต่างๆ และอุปสมบทที่วัด
สุทัศนาราม ท่านได้ติดตามศึกษาพระธรรมวินัยกับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
หลวงปู่เทสก์ก็ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่พระนิโรจ-
รังสี และเป็นเจ้าคณะจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ภายหลังได้ลาออกจาก
เจ้าคณะจังหวัด และกลับมายังดินแดนอีสานเพื่อเยี่ยมอาจารย์ฝั้น อาจาโร
ที่จังหวัดสกลนคร จากนั้นได้มาจำพรรษาที่วัดหินหมากเป้ง ริมแม่น้ำโขง
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ ขณะนั้นยังเป็นป่าดง ท่านได้พัฒนาวัดสืบต่อมาโดยมิได้
เรียไร แต่บรรดาญาติโยมต่างร่วมบริจาคถวายจตุปัจจัยจนวัดหินหมากเป้ง
ได้รับการยกย่องให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ จากสมเด็จพระ
พระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก

หลวงปู่เทสก์มรณภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ สิริอายุได้ ๙๓ ปี
๗๒ พรรษาในสมณเพศ

วัดอรุณบรรพต อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

วัดอรุณบรรพต ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งที่ชาวหนองคายและชาวอีสานเคารพศรัทธา และมักจะไปเที่ยวชมและกราบไหว้พระอริยสงฆ์ เพราะนอกจากจะเป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมงดงาม และสงฆ์มีรสนิยมเหมาะสำหรับบำเพ็ญสมณวิปัสสนาแล้ว ยังเป็นที่ประดิษฐานพระธาตุของพระสุกรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ) พระภิกษุที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นพระสงฆ์แห่งจังหวัดหนองคายที่พุทธศาสนิกชนกราบไหว้เคารพสักการะอย่างสูง

หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ นามเดิมว่า เหรียญ ใจบาน เป็นชาวศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย บรรพชาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่อุโบสถวัดบ้านหงส์ทอง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ท่านได้ศึกษาพระธรรมกับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และได้ออกธุดงค์ร่วมกับคณะพระอาจารย์มั่น และได้เผยแผ่ธรรมปฏิบัติทางภาคเหนือ ภาคใต้ จากนั้นจึงได้กลับมาจำพรรษาที่วัดอรุณบรรพต และพัฒนาวัดอรุณบรรพต สืบต่อมาจนมรณภาพอย่างสงบ เมื่อสิริอายุได้ ๙๓ ปี ๗๒ พรรษาในสมณเพศ

วัดโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

วัดโพธิ์ชัยเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง บริเวณหน้าวัดจะขนานกับลำน้ำโขง ปัจจุบันมีการพัฒนาพื้นที่ริมลำน้ำเป็นลานอเนกประสงค์ ยามเช้าอากาศจะเย็นสบาย เหมาะกับการเดินและวิ่งออกกำลังกาย พร้อมชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม บริเวณโดยรอบวัดจะเป็นร้านค้า อาคารพาณิชย์ และตลาดสดในยามเช้า จึงมองเห็นผู้คนเดินไปมา แม้แต่ริมถนน ซึ่งเป็นซอยล้อมตลาดก็จะมีแม่ค้ามาวางขายของทั้งอาหารสด อาหารแห้ง ดอกไม้ พวงมาลัยบูชาพระ ของพื้นบ้านต่างๆ และอาหารเช้าที่เตรียมรอบริการลูกค้าแต่เช้าตรู่ รสชาติดีจากการปรุงด้วยวัตถุดิบที่สดใหม่ เป็นธรรมชาติ พื้นบ้าน และบริเวณต่อเนื่องกันนี้ ก็มีวัดที่เป็นที่รวมจิตใจของชาวบ้านที่ผู้เฒ่าผู้แก่ รวมทั้งศาสนิกชนจากต่างแดนได้เข้ามาทำบุญ ฟังธรรม ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ภายในบริเวณวัดกว้างขวาง สะอาด ร่มรื่นด้วยร่มไม้ขนาดใหญ่

วัดนี้เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองของชาวหนองคาย วัดโพธิ์ชัยเดิมชื่อว่า **วัดผิผิว** จากการเล่าขานบริเวณนี้ แต่ก่อนอยู่กลางทุ่ง ค่อนข้างเปลี่ยว เป็นการเล่าลือของชาวบ้านในสมัยนั้นว่า มีผีดู เนื่องจากบริเวณวัดนี้ใช้เป็นที่พักพิง หรือฌาปนกิจศพ ต่อมาทางราชการได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า **วัดโพธิ์ชัย** ในสมัยรัตนโกสินทร์ และยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวง ขึ้นตรียนิตสามัญ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

ภายในวัดมีศาสนสถาน ได้แก่ พระอุโบสถที่งดงามมาก ผนังและเพดานประดับช่อไฟอย่างสวยงาม รวมทั้งมีภาพจิตรกรรมเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องทางพระพุทธศาสนาวิจิตรงดงามมาก บานหน้าต่าง บานประตู แกะสลักลายไม้เป็นประติมากรรมลอยนูนต่ำ ความละเอียดของลวดลาย ดอกไม้ และตัวกนกมองดูละเอียดละไม งดงาม บ่งบอกถึงอายุของศิลปกรรม ซึ่งช่างสมัยก่อนได้สร้างขึ้นไว้อย่างประณีตยิ่งนัก อีกทั้งเป็นที่ประดิษฐาน **หลวงพ่อบุญรอด** ซึ่งเป็นพระพุทธรูปขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัยหล่อด้วยทองสีสุก มีพระรูปลักษณะงดงามมาก ขนาดหน้าตักกว้าง ๒ ศอก ๘ นิ้ว ส่วนสูงจากพระขมับเบื้องล่างถึงยอดพระเกศ ๔ ศอก ๑ นิ้ว เป็นพระพุทธรูปที่ชาวเมืองนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพสักการะ เชื่อกันว่าสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชกษัตริย์แห่งล้านช้าง

พระอุโบสถวัดโพธิ์ชัย

ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ
กล่าวถึงเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา

หลวงพ่อพระใส “วัดโพธิ์ชัย”

หลวงพ่อบุญรอด เป็นพระพุทธรูปที่หล่อคราวเดียวกันกับหลวงพ่อบุญรอด และหลวงพ่อบุญรอด และคู่เคียงกันมาเสมอ หลวงพ่อบุญรอด เป็นพระพุทธรูปที่ผู้หล่อประสงค์จะให้เป็นที่สำหรับแห่มาแต่เดิม สังเกตได้จากห่วงกลม ๓ ห่วง โตกว่านิ้วมือติดอยู่กับพระแท่น (หล่อติดกับองค์พระ) สำหรับผูกสอดเชือกขึ้นกับยานแห่ เมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว พระเศียรเดิมของพระใส ซึ่งเป็นของที่มีราคามาก ได้ถูกลักขโมยไป พระเศียรที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้เป็นพระเศียรใหม่

ภายในพระอุโบสถวัดโพธิ์ชัยนั้น จะมีภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติความเป็นมาของการหล่อพระสุก พระเสริม และพระใส มีเรื่องเล่าว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. ๒๐๙๓-๒๑๑๕) แห่งอาณาจักรล้านช้างศรีสัตนาคนหุต ทรงมีพระราชธิดา ๓ พระองค์ ทรงพระนามว่า สุก เสริม และใส

พระราชธิดาทั้งสามมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงร่วมสร้างพระพุทธรูปประจำพระองค์ โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชโปรดให้ระดมข้าราชการ ข้าราชการ และทางวัดช่วยกันอย่างมากมาย การหลอมทองเป็นไปด้วยความยากลำบาก ใช้เวลาหลอมถึง ๗ วัน ทองยังไม่ละลาย

ล่วงเข้าวันที่ ๘ ตอนใกล้เพล ขณะที่หลวงตากับสามเณรช่วยกันสูบหลอมทองอยู่ ปรากฏว่ามีชีปะขาวคนหนึ่งอาสามาช่วยงาน หลวงตากับสามเณรหยุดพักขึ้นไปฉันเพลบนศาลา ชาวบ้านมองเห็นชีปะขาวจำนวนมากช่วยกันเททองหล่อพระพุทธรูป แต่หลวงตากลับเห็นเพียงคนเดียว เมื่อฉันเพลเสร็จหลวงตาลงมาดูก็พบว่า ทองทั้งหมดถูกเทลงในเบ้าทั้งสามเรียบร้อยแล้ว และชีปะขาวได้หายตัวไป

พระพุทธรูปทั้งสามองค์นี้ ประดิษฐาน ณ เมืองเวียงจันทน์ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อาณาจักรไทยได้ทำสงครามกับอาณาจักรล้านช้างเพราะเจ้าอนุวงศ์แห่งนครเวียงจันทน์ได้พยายามแยกตัวเป็นอิสระจากอำนาจการปกครองของไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิ์พลเสถียร ยกทัพไทยมาปราบเมืองเวียงจันทน์จนสงบ และได้อัญเชิญพระสุก พระเสริม พระใสมายังไทย โดยล่องแพมาตามแม่น้ำโขง ในระหว่างทางเกิดพายุอย่างรุนแรง ทำให้พระแท่นของพระสุกจมลงในแม่น้ำโขง บริเวณนั้นจึงถูกเรียกขานว่า **เวินแท่น** พอพ้นปากน้ำโขง พระสุกก็จมลงสู่แม่น้ำโขง บริเวณนั้น จึงเรียกว่า

ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดโพธิ์ชัยได้ถ่ายทอดเรื่องราวของการอัญเชิญพระสุก พระเสริม พระใส

เวินสูก เมื่อขบวนแพมาถึงจังหวัดหนองคาย ได้อัญเชิญพระเสริมประดิษฐานไว้ ณ วัดโพธิ์ชัย ส่วนพระใสประดิษฐานไว้ ณ วัดประดิษฐ์ธรรมคุณ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้อัญเชิญพระเสริม และพระใส ลงไปกรุงเทพฯ ขบวนเกวียนของพระใสจากวัดประดิษฐ์ธรรมคุณถึงวัดโพธิ์ชัยเกิดเหตุขัดข้องเกวียนไม่สามารถเคลื่อนที่ต่อไปได้ ท้ายที่สุดเกวียนก็หักลง แม้จะนำเกวียนมาเปลี่ยนใหม่ แต่ไม่เป็นผล จึงได้อัญเชิญหลวงพ่พระใสประดิษฐานที่วัดโพธิ์ชัยมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนพระเสริมเมื่อถึงกรุงเทพฯ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานที่วิหารวัดปทุมวนารามจนถึงปัจจุบัน

ชาวหนองคายมีศรัทธาต่อองค์หลวงพ่พระใสมาก โดยถือว่าหลวงพ่พระใสเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า เพื่อให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนเป็นสำคัญ และจากความศรัทธาเลื่อมใสนี้ มักจะมีประชาชนมาบนบานขอพรต่อองค์หลวงพ่พระใส บางคนมักจะขอพรให้แคล้วคลาด เดินทางปลอดภัย มีสุขภาพแข็งแรง หน้าที่การงานเจริญก้าวหน้า และบางคนได้ขอพรขอให้มิบุตร เมื่อพรสัมฤทธิ์ผลแล้วก็จะมาสักการะแก้บนในช่วงสงกรานต์ ซึ่งจะเป็นช่วงเดียวกันกับงานประเพณีสำคัญของวัดโพธิ์ชัย ชาวหนองคายจะยึดถือเอาวันสงกรานต์ของทุกปีจัดงานสมโภชหลวงพ่พระใส โดยในวันที่ ๑๓ เมษายน จะเป็นวันทำพิธีอัญเชิญหลวงพ่พระใสลงจากพระแท่น จัดขบวนแห่รอบพระอุโบสถเวียนประทักษิณ ๓ รอบ แล้วอัญเชิญขึ้นสู่ราชรถเป็นองค์พระประธานนำพระพุทธรูปจากชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย แห่ไปรอบเมืองให้ประชาชนได้สรงน้ำ เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต

วัดโพธิ์ชัย ตั้งอยู่เลขที่ ๘๗๓ ถนนประจักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยอยู่ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ เขต ๒ ภาค ๘ สังกัดมหานิกาย บริเวณโดยรอบพระอุโบสถ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่พระใส มีหอนั้น หอธรรม หอระฆัง มีเนื้อที่ราว ๑๖ ไร่ อาณาเขตด้านทิศเหนือ จดคุ่มโพธิ์ชัย ถนนประจักษ์ ด้านทิศใต้ จดถนนชลประทาน ด้านทิศตะวันออก จดทุ่งนาคำ อินทชัย และทางด้านทิศตะวันตก จดตลาดโพธิ์ชัย และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ เนื้อที่กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร ประกอบพิธีผูกพัทธสีมา เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๓

วัดโพธิ์ชัยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเป็นองค์ประธานยกขบวนผ้าพระอุโบสถ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ

ลายแกะสลักบานหน้าต่าง ประตู พระอุโบสถ

ชุมประตูประอุโบสถ

พระเทพมงคลรังสี “เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย”

วัดโพธิ์ชัยเป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัดหนองคาย และเป็นสำนักของเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ฝ่ายมหานิกาย ปัจจุบันพระเทพมงคลรังสีเป็นเจ้าอาวาส ภายในพระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานองค์พระพุทธรูปวิมา หลวงพ่อพระใส และที่หน้าพระอุโบสถมีเจดีย์เก่าแก่สมัยโบราณอายุ ๑๐๐ ปีเศษ ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่บรรจุอัฐิพระอรหันต์ พระเจดีย์มีฐานลักษณะสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง

ได้กล่าวแล้วว่าวัดโพธิ์ชัยเป็นวัดที่มีความวิจิตรงดงามมีประติมากรรมและจิตรกรรมทั้งงดงามหาชมได้ยาก เป็นวัดที่มีความสำคัญอยู่คู่บ้านคูเมืองของชาวจังหวัดหนองคายและประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและชาวไทยทั่วประเทศ และยังเป็นสื่อที่เชื่อมความสัมพันธ์ไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างแน่นแฟ้น

ท่องเที่ยวหนองคาย

วิศวกรรมปราบฮั่ว
หลวงปู่พระใส
สะพานไทยลาว

หนองคาย เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นที่
ขนานไปกับแม่น้ำโขง และมีภูมิประเทศอันสวยงาม และยังมีทรัพยากร
ธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ และน้ำตกต่างๆ
มากมาย สำหรับน้ำตกที่มีลักษณะพิเศษคือเกิดจากภูเขาหินทราย จึงมี
ความงดงามยิ่งนัก เมื่อนักท่องเที่ยวได้สัมผัสสายน้ำที่ลื่นไหล

จังหวัดหนองคายมีอะไรที่เรารู้จักกันเพียงผิวเผินว่าเป็นจังหวัดติดกับ
ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมีสะพานมิตรภาพ
ไทย-ลาวเท่านั้น จังหวัดหนองคายยังมีแอ่งน้ำขนาดใหญ่ซึ่งน้อยคนนักที่จะ
รู้จัก เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติอันอุดมไปด้วยปลาน้ำจืด พืชพันธุ์ต่างๆ เช่น
ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงที่มีลักษณะพิเศษคืออาศัยอยู่ในน้ำ และยังมีนกน้ำ
นานาชนิด เช่น นกอีโก้ง นกเป็ดน้ำ ฯลฯ ในแอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีชื่อว่า
บึงโขงหลง

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดหนองคายมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาเตี้ยๆ ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันออกค่อนไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนที่ลาดเชิงเขาอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และบางส่วนของทิศตะวันออก

สำหรับที่ดอนและเนินมีอยู่กระจายเป็นบริเวณกว้างทั่วทั้งจังหวัด นอกจากนี้ ลักษณะภูมิประเทศยังเป็นที่ราบลุ่มมีอยู่ทางแถบทิศตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงและที่ราบลุ่มแม่น้ำสงคราม

ที่ตั้ง

จังหวัดหนองคาย ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ ๑๗ องศา ๓๓ ลิปดาเหนือ ถึง ๑๘ องศา ๒๔ ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ ๑๐๒ องศา ๑๕ ลิปดาตะวันออก ถึง ๑๐๔ องศา ๑๕ ลิปดาตะวันออก จังหวัดหนองคาย ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๖๑๕ กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข ๒ ถนนมิตรภาพ จังหวัดหนองคายมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๗,๓๓๒.๒๘ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงกั้นพรมแดน
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี และสกลนคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดนครพนม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดเลย

ตราประจำจังหวัด

รูปต้นไผ่ เบื้องหลังคือภูเขา

ด้านหน้าคือหนองน้ำ

จังหวัดหนองคายแบ่งการปกครองออกเป็น ๑๗ อำเภอ

๑. อำเภอเมือง	๑๐. อำเภอศรีวิไล
๒. อำเภอสังคม	๑๑. อำเภอโซ่พิสัย
๓. อำเภอศรีเชียงใหม่	๑๒. อำเภอพรเจริญ
๔. อำเภอท่าบ่อ	๑๓. อำเภอเซกา
๕. อำเภอโพนพิสัย	๑๔. อำเภอเฝ้าไร่
๖. อำเภอบึงโขงหลง	๑๕. อำเภอสระใคร
๗. อำเภอปากคาด	๑๖. อำเภอรันทนวาปี
๘. อำเภอบึงกาฬ	๑๗. อำเภอโพธิ์ตาก
๙. อำเภอบึงคล้า	

ประชากร

จังหวัดหนองคายมีประชากรทั้งหมดประมาณ ๘๙๙,๕๘๐ คน เป็นเพศชาย ๔๕๒,๒๕๑ คน เพศหญิง ๔๔๗,๓๒๙ คน ความหนาแน่นของประชากร โดยเฉลี่ย ๑๑๙ คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากที่สุด คืออำเภอท่าบ่อ หนาแน่นถึง ๒๓๗ คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นน้อยที่สุด คือ อำเภอสังคม มีเพียง ๔๘ คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด คือ อำเภอเมืองหนองคาย และอำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อยที่สุด คือ อำเภอบึงค้ำ นอกจากนี้ยังมีชาวไทยเชื้อสายญวน เป็นกลุ่มชนที่อพยพเข้ามายังประเทศไทยในช่วงหลังสงครามอินโดจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นมา ปัจจุบันจังหวัดหนองคายมีชาวนญวนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนย่านการค้าหนาแน่นบริเวณเขตอำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ ส่วนมากมักประกอบอาชีพค้าขาย

ข้อมูล : สำนักงานจังหวัดหนองคาย ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๑

ศาสนา

ชาวหนองคายส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ และอิสลามตามลำดับ ศาสนาพุทธ มีผู้นับถือศาสนาพุทธจำนวน ๘๖๓,๐๑๖ คน ศาสนาคริสต์จำนวน ๒,๔๓๔ คน และศาสนาอื่น (อิสลาม ฮินดู พราหมณ์) จำนวน ๓,๕๒๕ คน

วัดลำดวน

ภูมิอากาศ

จังหวัดหนองคายมีภูมิประเทศติดกับแม่น้ำโขง ทำให้ฝนตกชุกในฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และทำให้ภูมิประเทศเขียวชอุ่มกว่าจังหวัดใกล้เคียง ส่วนในฤดูหนาวประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์จะมีอากาศหนาวเย็น เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูงและอากาศจะร้อนในช่วงฤดูร้อนประมาณเดือนมีนาคมและเมษายน

เนื่องจากจังหวัดหนองคายมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อเรา และมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม เพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้มีความชุ่มชื้นกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเอื้อต่อการทำเกษตรกรรมอย่างมาก เช่น การทำสวนยางพารา การปลูกยาสูบ การทำนา ฯลฯ ตลอดจนมีการทำประมง

ทรัพยากรธรรมชาติ

ด้วยพื้นที่ของจังหวัดหนองคายมีลักษณะเป็นแนวยาวขนานไปกับลำน้ำโขง จึงมีลักษณะภูมิประเทศที่ค่อนข้างจะแตกต่างกันอย่างชัดเจนในหลายๆ พื้นที่ของจังหวัด จึงส่งผลให้จังหวัดหนองคายมีทรัพยากรประเภทต่างๆ อยู่มากมาย ดังนี้

ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในจังหวัดหนองคายส่วนหนึ่งเป็นดินที่เกิดจากการพัดพาตะกอนมาทับถมกันของแม่น้ำโขง เป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยธาตุอาหารของพืช เหมาะแก่การเพาะปลูกอย่างยิ่ง โดยจำแนกดิน ดังนี้

กลุ่มดินนา เป็นกลุ่มดินที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกข้าว ส่วนใหญ่จะพบในบริเวณพื้นที่ราบของจังหวัด เช่น ที่อำเภอเมือง อำเภอท่าบ่อ และอำเภอโพนพิสัย

กลุ่มดินไร่ เป็นกลุ่มดินที่พบมากที่สุด ในจังหวัดหนองคาย พบในบริเวณที่มีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ไปจนถึงบริเวณเนินเขา มีความลาดชันสูงพอสมควร ส่วนใหญ่พบในพื้นที่ด้านตะวันออกของจังหวัด ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย อำเภอโพนพิสัย อำเภอไชยพิสัย อำเภอปากคาด อำเภอพรเจริญ อำเภอเซกา อำเภอบึงกาฬ อำเภอบึงโขงหลง อำเภอศรีเชียงใหม่ และอำเภอสว่าง

กลุ่มดินคละ เป็นกลุ่มดินที่ไม่สามารถจำแนกประเภทของดินออกมาได้อย่างชัดเจน มีทั้งกลุ่มดินนา ดินไร่ พบได้ทางตอนเหนือของอำเภอเมืองหนองคาย

พื้นที่ภูเขา จะพบดินลักษณะเป็นผิวดินบางๆ ปกคลุมอยู่ มีป่าไม้ธรรมชาติจำพวกป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ซึ่งเป็นป่าผลัดใบขึ้นปกคลุมอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันออกของจังหวัด เช่น อำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอทุ่งศรี อำเภอพรเจริญ และอำเภอศรีวิไล

ทรัพยากรน้ำ

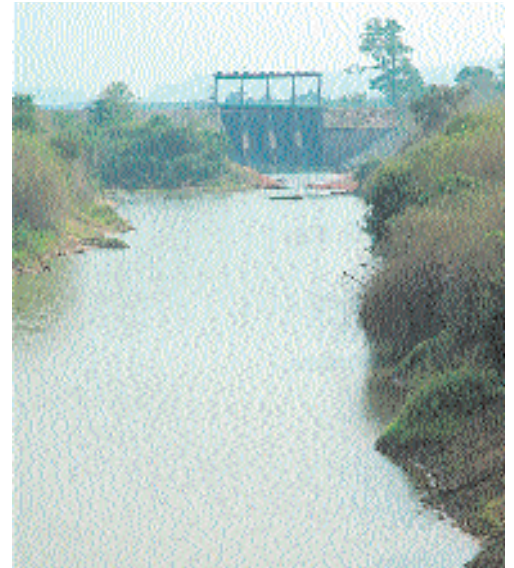
จังหวัดหนองคายมีแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลหล่อเลี้ยงชีวิตประชาชนอยู่หลายสายด้วยกัน ได้แก่

แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำนานาชาติที่มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาหิมาลัยในทิเบต ไหลผ่านจังหวัดหนองคายจากด้านตะวันตกไปยังด้านตะวันออก เริ่มตั้งแต่อำเภอสังคม อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอโพนพิสัย อำเภอปากคาด อำเภอบึงกาฬ อำเภอทุ่งศรี และอำเภอบึงโขงหลง ต่อจากนั้นก็ไหลผ่านจังหวัดนครพนม แม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งเขตแดนตามธรรมชาติระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญของจังหวัด และเมื่อถึงหน้าแล้งเกาะแก่ง สันดอนต่างๆ ที่เกิดจากตะกอนดินมาทับถมกัน ก็จะเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชผักต่างๆ หรือหากเป็นหาดทรายขาวหน้าร้อนในช่วงตรุษสงกรานต์ ก็จะเป็นสถานที่เล่นสงกรานต์ของชาวท้องถิ่น

แม่น้ำสงคราม ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาภูพาน ในจังหวัดสกลนคร ไหลผ่านจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองคาย โดยผ่านอำเภอโซ่พิสัย และอำเภอเซกา เป็นแหล่งปลาที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พื้นที่ภูเขาสวนรุกษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว

สันเขื่อนบางบาตร

แม่น้ำโขงเส้นกั้นเขตแดน
ตามธรรมชาติไทย-ลาว

ห้วยบางบาตร
แหล่งน้ำอีกแห่งหนึ่งที่หล่อเลี้ยงชีวิต
ของชาวหนองคาย

แม่น้ำโงม มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาในเขตอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ไหลผ่านท้องที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขงต่อไป

แม่น้ำสวย มีต้นกำเนิดจากอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ไหลผ่านพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย มาบรรจบกับแม่น้ำโขง

ห้วยหลวง ไหลมาจากเขตท้องที่อำเภอเมืองอุดรธานี แล้วไหลเข้าสู่จังหวัดหนองคายที่อำเภอโพนพิสัย ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขง

นอกจากแม่น้ำเหล่านี้แล้วยังมีลำห้วยสายสั้นๆ ที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาที่อยู่ในเขตจังหวัดหนองคายเอง เช่น ห้วยน้ำซอม ในอำเภอสังคม ห้วยคุก ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย เป็นต้น และยังมีบึงน้ำหนองน้ำหลายแห่งกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ของจังหวัด เช่น บึงโขงหลง ที่เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ในท้องที่อำเภอบึงโขงหลง เป็นต้น

แหล่งน้ำใต้ดิน จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี ได้แบ่งแหล่งน้ำใต้ดินในจังหวัดหนองคายเป็น ๓ ประเภทด้วยกัน ได้แก่

น้ำใต้ดินที่ไม่มีความเค็มเจือปน (คุณภาพดี) นำไปใช้อุปโภคบริโภคได้ พบในเขตท้องที่บางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอท่าบ่อ อำเภอปากคาดและอำเภอบึงกาฬ

น้ำใต้ดินที่มีลักษณะเค็มปานกลาง (น้ำกร่อย) ไม่สามารถนำมาใช้เพาะปลูกได้ พบในเขตท้องที่บางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอท่าบ่อ

น้ำใต้ดินที่มีลักษณะเป็นน้ำเค็มมาก เกิดจากหินเกลือละลายในชั้นดินสูง จึงนำมาใช้ประโยชน์เฉพาะผลิตเกลือสินเธาว์เท่านั้น พบได้ในป่าใหญ่ มีทั้งในรูปแบบอ่างเก็บน้ำ ฝายคอนกรีต ทำนบ การบูรณะคูคลองต่างๆ นอกจากนั้นในปัจจุบันยังมีโครงการจัดตั้งสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าตามท้องที่อำเภอต่างๆ ที่อยู่ติดกับลำน้ำโขง เพื่อสูบน้ำให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปในหน้าแล้ง

ห้วยบางบาตร

เขื่อนกั้นน้ำของอำเภอท่าบ่อ

ทรัพยากรป่าไม้ ป่าไม้ที่พบในเขตจังหวัดหนองคายส่วนใหญ่จะเป็น ป่าดงดิบแล้ง ป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ มีพื้นที่ได้รับการประกาศเป็น ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด ๘ แปลงด้วยกัน ได้แก่

๑. ป่าทุ่งหลวง อยู่ในท้องที่อำเภอโพนพิสัย มีเนื้อที่ประมาณ ๓๙,๓๓๕ ไร่

๒. ป่าดงภูวี่ อยู่ในท้องที่อำเภอบึงค้ำ อำเภอบึงกาฬ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๓,๕๕๕ ไร่

๓. ป่าดงหนองตอและป่าดงสีชมพู อยู่ในท้องที่อำเภอบึงกาฬ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๙๔,๓๓๕ ไร่

๔. ป่าดงเขกา ป่าดงสีชมพู ป่าภูทอกใหญ่ ภูวี่ และป่าดง ขำบอนเขกา อยู่ในท้องที่อำเภอเขกา อำเภอบึงกาฬ และอำเภอบึงโขงหลง มีเนื้อที่ประมาณ ๓๖๖,๒๕๐ ไร่

๕. ป่าดงสีชมพูโพนพิสัย อยู่ในท้องที่อำเภอโพนพิสัย อำเภอ ไซพิสัยและอำเภอปากคาด มีเนื้อที่ประมาณ ๓๓๕,๖๒๔ ไร่

๖. ป่าพานพร้าว และป่าแก้งไก่อ อยู่ในท้องที่อำเภอสังคม และอำเภอศรีเชียงใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ ๓๔๒,๔๒๒ ไร่

๗. ป่าดงชมพูพร อยู่ในท้องที่อำเภอบึงกาฬ และอำเภอศรีวิไล มีเนื้อที่ประมาณ ๑๖๖,๕๖๒ ไร่

๘. ป่าดงดิบกะลา ป่าภูสิงห์ และป่าดงชมพูพร อยู่ในท้องที่อำเภอ บึงกาฬ อำเภอศรีวิไล และอำเภอพรเจริญ มีเนื้อที่ประมาณ ๒๕๘,๒๓๕ ไร่

ป่าดงขำบอนเขกา อำเภอบึงโขงหลง

พรรณไม้ดอกต่างๆ ที่พบตามป่าเบญจพรรณ

ป่าดงภูว

พืชล้มลุกที่ขยายพันธุ์ไปรอบบริเวณบึงโขงหลง

แต่ในปัจจุบันป่าสงวนแห่งชาติหลายแปลงถูกประชาชนเข้าจับจองแผ้วถางเพื่อทำการเพาะปลูกจนหมดสภาพความเป็นป่าไปแล้ว กรมป่าไม้จึงมอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก.) นำไปจัดสรรให้แก่เกษตรกรจำนวนประมาณ ๑,๕๔๒,๒๑๕ ไร่ และได้ประกาศจัดตั้งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ๑ แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูว

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูว มีเนื้อที่ประมาณ ๑๑๖,๕๖๒ ไร่ เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่เกิดจากการรวมเอาพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงภูวกับป่าสงวนแห่งชาติดงเขกาเข้าด้วยกัน ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอบึงค้ำ อำเภอบึงกาฬ อำเภอเขกา และอำเภอบึงโขงหลง

ลักษณะป่าที่พบเป็นป่าดิบแล้งสลับกับป่าเบญจพรรณ พันธุ์ไม้สำคัญที่พบได้แก่ ไม้ตะเคียนหิน ไม้ยางแดง ไม้กระบาก ไม้มะค่าโมง ไม้ตะแบกใหญ่ เป็นต้น ส่วนสัตว์ที่พบได้แก่ ช้างป่า กระซัง หมูป่า ลิง เก้ง ฯลฯ และสัตว์ที่สำคัญพบที่นี่เพียงแห่งเดียวก็คือ กิ้งก่าภูว (*Ptyctolacmus Phowuamendid*) มีลักษณะการดำรงชีวิตที่ค่อนข้างจะแตกต่างจากกิ้งก่าชนิดอื่นๆ โดยตอนกลางวันจะอาศัยอยู่ในถ้ำหรือโพรงหิน ออกหากินในตอนกลางคืน กิ้งก่าภูวนี้นับเป็นป่าสงวนแห่งชาติภูวแห่งเดียวในประเทศไทยและในโลก

นอกจากนี้จังหวัดหนองคายยังมีเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๑๑,๕๖๒ ไร่ อยู่ในท้องที่อำเภอเขกา และอำเภอบึงโขงหลง

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

น้ำตกธารทอง ที่อำเภอสังขุม เมื่อท่านเดินทางโดยเส้นทางหนองคาย-ศรีเชียงใหม่-สังขุม ทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ ผ่านบ้านไทย แล้วต่อไปบ้านผาตัด ทางหลวงหมายเลข ๒๑๘๖ บริเวณหลักกิโลเมตรที่ ๗๔ ก่อนถึงตัวอำเภอประมาณ ๑๑ กิโลเมตร น้ำตกธารทองจะอยู่ริมทางด้านขวามือ ส่วนด้านซ้ายมือของถนนเป็นบริเวณลานจอดรถเพื่อเดินทางไปสู่น้ำตกธารทอง ซึ่งมีลักษณะเป็นธารน้ำไหลไปตามลานดิน มีแอ่งน้ำใหญ่เหมาะแก่การเล่นน้ำ ต่อจากนั้นลดระดับเป็นชั้นน้ำตกเล็กๆ ลดหลั่นกันไปประมาณ ๓๐ เมตร และไหลลงสู่แม่น้ำโขง ช่วงระยะที่มีน้ำมาก และเหมาะแก่การท่องเที่ยวระหว่างเดือนมิถุนายน-ตุลาคม และบริเวณโดยรอบเป็นสวนรุกขชาติมีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น

น้ำตกธารทิพย์ เป็นน้ำตกที่อยู่ท่ามกลางป่าเขียวขจี เป็นน้ำตกที่สูงและสวยงามแห่งหนึ่ง แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น ชั้นแรกสูงประมาณ ๓๐ เมตร ซึ่งไหลจากหน้าผาเป็นสายยาวสีขาวสู่แอ่งน้ำชั้นที่ ๒ และชั้นนี้สูงประมาณ ๑๐๐ เมตร ต้องปีนขึ้นไปตามเส้นทางที่เจ้าหน้าที่อนุรักษ์ป่าไม้ทำไว้ สำหรับชั้นที่สาม ชั้นสุดท้ายสูงประมาณ ๗๐ เมตร มีน้ำไหลตลอดปี จะมีน้ำมากในฤดูฝน การเดินทางโดยใช้ทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ เช่นกัน ถึงบริเวณกิโลเมตรที่ ๔๗-๔๘ มีป้ายบอกทางเลี้ยวซ้ายเข้าไปอีกประมาณ ๒ กิโลเมตร ต่อจากนั้นเดินเท้าไปอีก ๑๐๐ เมตร ก็จะถึงน้ำตก

น้ำตกวังมอก อยู่ที่ตำบลพระพุทธบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ เป็นน้ำตกสูง ๓๐ เมตร อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน จากเขตเทศบาลตำบลศรีเชียงใหม่ไปทางอำเภอสองคม ประมาณ ๒๘ กิโลเมตร ห่างจากหนองคายประมาณ ๘๕ กิโลเมตร เดินทางโดยรถยนต์ถึงที่น้ำตกได้โดยไม่ต้องเดินเท้า บริเวณน้ำตกมีแนวสันภูเป็นผาหินลักษณะแปลกตามีธารน้ำไหลยาวเป็นชั้นลดหลั่นกันไป ตอนล่างเป็นลานหินขนาดใหญ่ ช่วงเดือนมิถุนายน-ตุลาคมเป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวที่สุด เพราะเป็นช่วงฤดูฝนมีน้ำหลาก เพิ่มความสวยงามให้แก่สายน้ำตก

ผู้คนที่มาท่องเที่ยวสามารถพักค้างคืน (Home stay) และเดินเที่ยวป่า และร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ ชุมข้าวแดง (กินอาหารเย็นร่วมกัน) ซึ่งเป็นประเพณีของชาวบ้านวังน้ำมอกในการต้อนรับผู้มาเยือน

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว ตั้งอยู่บ้านดอนจิก ห่างจากอำเภอบึงคูลำประมาณ ๓ กิโลเมตร เลี้ยวขวาไปอีก ๖ กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๘๖ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑๑๖,๕๖๒ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอบึงกาฬ อำเภอหนองคาย อำเภอเซกา และอำเภอบึงโขงหลง ความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ ๑๕๐-๓๐๐ เมตร ป่าไม้มีลักษณะเป็นป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง และป่าดิบชื้น บางส่วนเป็นสันเขาหินทราย ลานหินและทุ่งหญ้า มีสัตว์แปลก คือ กิ้งก่าภูวัว มีลักษณะเด่นคือขาหน้าและขาหลังยาว นอกจากนี้แล้ว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูว้วยังมีน้ำตกหลายแห่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เช่น น้ำตกถ้ำฝุ่น น้ำตกเจ็ดสี น้ำตกถ้ำพระ และน้ำตกชะแนน

น้ำตกวังน้ำมอก

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว

นกเงือก นกยูงช่วยเพิ่มสีสัน
ให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว
เพราะสัตว์เหล่านี้มีความคุ้นเคย
กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

กิ้งก่าภูวัว เป็นเกมท้าทายนักท่องเที่ยวที่จะมาพิสูจน์ความสามารถ
ในการค้นหาเจ้าสัตว์ประหลาดตัวน้อยเพราะกิ้งก่าเป็นสัตว์ที่ปรับตัว
ให้กลมกลืนกับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

น้ำตกถ้ำฝุ่น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งของบ้านภูสวาท ตำบลหนองเต็ง อำเภอบึงค้ำ ตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ ก่อนถึงอำเภอบึงค้ำ ๗ กิโลเมตร แยกขวาไปน้ำตกประมาณ ๔ กิโลเมตร รอบๆ น้ำตกนี้เป็นป่าโปร่ง มีทิวทัศน์สวยงาม การเดินทางไปน้ำตกจะผ่านลานหินทรายที่มีความกว้างขวาง เมื่อเดินจนมาสู่ทางที่น้ำตกจะเห็นน้ำตกที่ไหลมาจากหน้าผาหินทราย ลักษณะเป็นร่องแคบๆ มองเห็นสายน้ำตกมาเป็นทางยาว น้ำตกแห่งนี้จะมีน้ำเฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น

บริเวณน้ำตกถ้ำฝุ่นจะมีถ้ำสำหรับพระภิกษุสงฆ์มาถือศีลนั่งวิปัสสนา เพราะเป็นที่เงียบสงบ

เหล่าบรรดาผีเสื้อขนาดจิ๋วเล่นลมขมน้ำบริเวณลำธารของน้ำตก

น้ำตกเจ็ดสี
เมื่อละอองไอน้ำสะท้อนกับแสงแดด
จะเกิดเป็นสีต่างๆ จึงเป็นจุดขาย
ให้กับนักท่องเที่ยว

น้ำตกเจ็ดสี เดิมชาวบ้านเรียกว่า **น้ำตกห้วยกะอาม** อยู่ที่บ้านดอนเสียด ตำบลบ้านด้อง อำเภอเซกา เป็นต้นน้ำของห้วยกะอาม ที่ตกจากหน้าผาสูงของ **ภูวัว** น้ำตกเจ็ดสีเป็นน้ำตกที่สวยงามแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะในฤดูฝน เกิดจากน้ำตกลงมากระทบโขดหินเป็นละอองไอน้ำสะท้อนกับแสงแดดเกิดเป็นสีต่างๆ ขึ้น จึงเรียกว่า น้ำตกเจ็ดสี

การเดินทาง เดินทางตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ ก่อนถึงอำเภอบึงค้ำ ๑๒ กิโลเมตร มีแยกทางขวาที่บ้านชัยพร ผ่านบ้านภูเงิน บ้านดอนเสียดไปถึงน้ำตกเป็นระยะทาง ๒๘ กิโลเมตร หรือหากเดินทางจากภูทอกใช้เส้นทางที่ผ่านบ้านนาต้อง บ้านดอนเสียด รวมระยะทาง ๑๔ กิโลเมตร เท่านั้น

น้ำตกถ้ำพระ ตั้งอยู่บริเวณบ้านถ้ำพระ ตำบลโสกก่าม อำเภอเซกา ห่างจากตัวอำเภอ ๓๔ กิโลเมตร มีน้ำเฉพาะหน้าฝนเช่นเดียวกับน้ำตกอื่นๆ ของภูวี่ว ภายในบริเวณน้ำตกจะเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ เพราะความสงบเงียบ ร่มเย็น เหมาะแก่การไปพักผ่อนหย่อนใจ เมื่อเราเดินขึ้นไปบนลานหิน ด้านหลังจะเห็นหุบเขารูปแอ่งกระทะขนาดใหญ่ ความกว้างประมาณ ๒ ตารางเมตร มีสายธารน้ำตกไหลเป็นผากว้างลงสู่แอ่งล่าง

การเดินทางเริ่มต้นจากอำเภอบึงคูล้าไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ ระยะทาง ๒๔ กิโลเมตร ถึงบ้านท่าดอกคำ มีทางดินแยกขวามือไปจนถึงห้วยบางบาตร และนั่งเรือของชาวบ้านต่อไปอีกจึงจะถึงที่น้ำตก

พระพุทธรูปปูนปั้นบนหน้าผาน้ำตกถ้ำพระ

บริเวณแอ่งกระทะขนาดใหญ่
ลักษณะของหินเป็นเหมือนรอยเท้าวัว

ฝายกั้นน้ำสำหรับนำไปบริโภคของสำนักสงฆ์

ร่องหินแยกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

เส้นทางสู่น้ำตกต้องเดินเท้าอย่างเดียวเท่านั้น

น้ำตกชะแนน เดิมชื่อน้ำตก **ตาดสะแนน** คำว่า **ตาด** หมายถึง **ที่ซึ่งมีน้ำไหล** และ **สะแนน** หมายถึง **สูงสุด หรือยอดเยี่ยม** น้ำตกชะแนน เกิดจากลำห้วยสะแนนไหลลดหลั่น ๒ ชั้น มีขนาดกว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร ระหว่างชั้นที่ ๑ และชั้นที่ ๒ ห่างกัน ๓๐๐ เมตร มีน้ำเฉพาะฤดูฝน ระหว่างทางจะผ่านสะพานหิน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น้ำลดหายไปใต้สะพานหินที่มีความยาวประมาณ ๑๐๐ เมตร การเดินไปชั้นที่สูงของน้ำตกชะแนนจะผ่านแนวลำธารที่เต็มไปด้วยโขดหิน ถ้าเราเดินตามลำธารไปทางซ้ายฝั่งด้านซ้ายมือ ทะลุออกที่ลานกว้างริมแอ่งน้ำใหญ่ เหนือแอ่งน้ำขึ้นไปก็เป็นน้ำตกชั้นเตี้ยๆ ตกลงมาสู่แอ่ง ซึ่งเรียกกันว่า น้ำตกบึงจระเข้ การเดินทางใช้เส้นทางเดียวกับทางไปน้ำตกเจ็ดสี โดยใช้เส้นทางบ้านชัยพร-บ้านภูเงิน ระยะทาง ๑๓ กิโลเมตร จะมีทางแยกไปน้ำตกชะแนนอีก ๕ กิโลเมตร

หน้าผาขนาดใหญ่ เมื่อน้ำหลากจะเป็นผืนน้ำขนาดใหญ่

หาดจอมมณี ในอำเภอเมืองหนองคาย เป็นหาดทรายริมแม่น้ำโขง ที่ปรากฏเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งเมื่อน้ำน้อยชายหาดมีความยาวประมาณ ๒๐๐ เมตร เดือนเมษายนเป็นช่วงที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวในหนองคายและจังหวัดใกล้เคียงเดินทางไปพักผ่อนจำนวนมาก จนได้รับขนานนามว่าเป็น **พัทยาอีสาน** อีกทั้งทัศนียภาพในบริเวณหาดทรายยังสามารถมองเห็นบริเวณสะพานมิตรภาพไทย-ลาวได้อย่างชัดเจน หาดจอมมณี ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๒ กิโลเมตร การคมนาคมไปมาได้สะดวก

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว

เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๗ ประวัติศาสตร์ของไทยและลาวได้ถูกจารึกว่าเป็นวันสำคัญและเป็นมงคลยิ่งสำหรับความสัมพันธ์ไทย-ลาว และจังหวัดหนองคาย โดยเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมระหว่างจังหวัดหนองคาย-นครเวียงจันทน์ โดยมีประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และตัวแทนจากรัฐบาลออสเตรเลียร่วมด้วย

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ซึ่งเริ่มจากฝั่งไทยในจังหวัดหนองคาย ถือว่าเป็นสะพานระหว่างประเทศแห่งแรกของแม่น้ำโขง ได้ช่วยอำนวยความสะดวกในการสัญจรไปมาระหว่างไทย-ลาว ด้านธุรกิจ การท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่ง การลงทุน ฯลฯ และได้ขยายตัวด้านธุรกิจต่อประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

หาดจอมมณี สถานที่พักผ่อน และนั่งชมตะวันตกดินยามเย็นของชาวหนองคาย

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว สะพานระหว่างประเทศแห่งแรกของแม่น้ำโขง

ดอนโคตลาด แหล่งเพาะปลูกพืชคลุมดิน
ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขง

แก่งอาฮง ห่างจากจังหวัดหนองคายประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร อยู่บริเวณหน้าวัดอาฮง อำเภอเมือง เป็นแก่งหินที่เกิดขึ้นกลางแม่น้ำโขง ซึ่งมีการขนานนามว่า สะดือแม่น้ำโขง โดยเฉพาะในระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคมของทุกปี เป็นช่วงน้ำลด จะเห็นกลุ่มหินชนิดต่างๆ มากมาย เช่น หินล้านาค หินปลาเข้ เป็นต้น

ดอนโคตลาด เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ เพราะไม่เป็นที่รู้จักของผู้คน เป็นสถานที่สวยงาม เป็นลักษณะดินทราย พื้นที่ราบและกว้าง ประกอบกับแก่งหินในแม่น้ำโขง และเป็นจุดที่แคบที่สุดระหว่างไทยกับลาว และเป็นสถานที่แคบที่สุดของแม่น้ำโขงด้วย ดอนโคตลาด ตั้งอยู่ที่บ้านนาแก อำเภอปากคาด การเดินทางเข้าสู่ที่นี่มี ๒ เส้นทาง ได้แก่ ๑. ถนน รพช. สายหนองมน-ไทยเจริญ ๒. ถนนกรมโยธาธิการ สายบ้านห้วยไม้ซอด

ดอนชิงชู ตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ เป็นสถานที่คนส่วนน้อยนักที่รู้จัก มีตำนานเล่าว่า เป็นดอนที่หนุ่มสาวคู่หนึ่งนอกใจสามี แล้วถูกจับได้ทีนี้จึงเลยขนานนามว่า ดอนชิงชู ซึ่งเป็นพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง ขณะนี้ปรากฏว่าปริมาณน้ำโขงลดลงอย่างรวดเร็วจนแห้งขอด ชาวบ้านไทย-ลาว สามารถเดินจากตลิ่งแม่น้ำโขงไปยังดอนชิงชูที่เป็นเกาะอยู่กลางน้ำโขงได้

หนองคายนับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจทั้งด้านวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติจนติดอันดับต้นๆ ของโลก ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชาวจังหวัดหนองคายยิ่งนัก

ดอนชิงชู เกาะกลางแม่น้ำโขง

ไทย-ลาวคู่ฟ้าพี่น้อง
จิตมั่นสายสัมพันธ์
สองฟากฝั่งโขงพลัน
ตั้งแต่บรรพชนแล้ว
สายใยยิ่งผูกพัน
มีสะพานมิตรภาพสม
ไทย-ลาวต่างชื่นชม
สายสัมพันธ์มีร่าง

เดียวกัน
แน่นแฟ้น
ติดต่อกันมา
เชื่อมด้วยสายใย
เกลียวกลม
เสกสร้าง
ใกล้ชิด ยิ่งเอย
พี่น้องไทย-ลาว

มิตรภาพชายแดนไทย-ลาว สู่ทางอันสดใส

อีสานวันนี้ แม้หลายสิ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก อีสานก็ยังเป็นดินแดนที่ควรค่าแก่ความภาคภูมิใจ แม้จะเคยมีภาพลักษณ์ว่าเป็นดินแดนแห้งแล้งกันดาร ซึ่งเป็นเพียงมุมหนึ่งของดินแดนบางส่วนเท่านั้น แต่ก็มีดินแดนอีกไม่น้อยที่อยู่ติดริมแม่น้ำโขง ล้วนเป็นดินแดนแห่งดินดำน้ำชุ่ม มีความสมบูรณ์ของสายน้ำ ป่าเขา พืชผลการเกษตร และผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ต่างอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเช่นเดียวกันในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และความสวยงามตามธรรมชาติ อีสานก็มีสิ่งดีๆ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอีกมากมายที่หลายคนยังไม่รู้จัก ไม่เคยสัมผัส และไม่เคยคิดว่าจะมีอยู่ที่อีสาน ดังพญาหรือบทกวีภาชิตหลายบท ได้พรรณนาถึงความอุดมสมบูรณ์ของภาคอีสานที่ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงกลายเป็นอีสานเขียวในปัจจุบัน

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยในแผ่นดินอีสาน โดยเฉพาะที่อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย มีที่พักและรีสอร์ทมากมาย ที่ได้จัดสร้างไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่มาชมความสวยงามของแม่น้ำโขง หนองคายเป็นจังหวัดชายแดนเอกลักษณ์พิเศษที่มีพื้นที่ทอดยาวไปตามลำน้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นกั้นเขตแดนประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีจุดผ่านแดน รวม ๕ จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร ๓ จุด และจุดผ่อนปรน ๒ จุด จุดผ่านแดนที่สำคัญ และเป็นด่านสากล คือ ด่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว

โลกยามเช้าระหว่างไทย-ลาวโดยมีแม่น้ำโขงเชื่อมโยงสายสัมพันธ์

ยามราตรีของสะพานมิตรภาพไทย-ลาว

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว

เส้นทางรถไฟหนองคาย-เมืองดงโพน

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๑ เป็นสะพานนานาชาติแห่งแรกที่พาดผ่านข้ามไปบนแม่น้ำโขงสายนี้ เชื่อมมิตรภาพสองฝั่งโขง ร้อยใจไทย-ลาวเข้าไว้ด้วยกัน จากสะพานมิตรภาพแม่น้ำโขงได้ทอดผ่านเมืองสองฟากฝั่งที่ล้วนแต่เป็นเมืองสำคัญของประเทศ นอกจากนี้ยังมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๒ ที่จังหวัดมุกดาหารด้วย

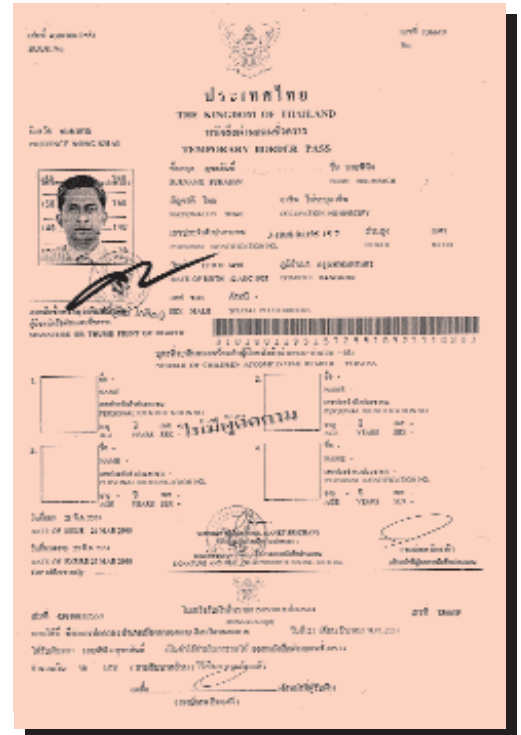
สะพานมิตรภาพไทย-ลาวนี้ ชาวอีสานและชาวลาวเรียกว่า **ขัวมิดตะพาบ (ขัว หมายถึง สะพาน)** เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ และเปิดใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ ด้วยความร่วมมือของประเทศออสเตรเลีย ไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก มีความยาวทั้งสิ้น ๑,๑๗๔ เมตร มีช่องทางเดินรถ ๒ ช่องทาง ส่วนพื้นที่ช่องทางกลางสะพาน ออกแบบไว้สำหรับสร้างทางรถไฟหนองคาย-เมืองดงโพน ข้ามไปยังประเทศลาว ซึ่งในปัจจุบันสร้างเสร็จแล้วเมื่อปลายเดือนเมษายน ๒๕๕๑ และเปิดทดลองเดินรถในช่วงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๑ แล้วเพื่อทดสอบสภาพทางและการทำงานของรถทุกอย่างให้พร้อมสมบูรณ์ ก่อนมีการเปิดเดินรถอย่างเป็นทางการต่อไป สะพานแห่งนี้เชื่อมระหว่างบ้านจอมมณี อำเภอเมืองหนองคาย ไปยังบริเวณท่านาแล้ง แขวงเวียงจันทน์ในฝั่งลาว ระยะทางจากสะพานนี้ไปถึงตัวเมืองเวียงจันทน์ ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร สามารถเดินเที่ยวชมบนสะพานได้ โดยมีช่องทางขึ้นอยู่ใต้สะพาน

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๗ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานเปิดสะพานแห่งนี้ ส่วนทางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็มี พณฯ หนูฮัก พูมสะหวัน และภริยา เข้าร่วมในพระราชพิธีที่บริเวณกลางสะพานมิตรภาพไทย-ลาว โดยรัฐบาลออสเตรเลียได้มอบหมายให้นายกรัฐมนตรี นายพอล เทียตัง เป็นตัวแทนส่งมอบสะพานมิตรภาพไทย-ลาวให้แก่รัฐบาลไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การเดินทางมาเยือนหนองคายนั้น ถ้าให้อารมณ์และประสบการณ์ของการเดินทาง ควรจะนั่งรถข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ไปเวียงจันทน์ โดยเริ่มต้นเดินทางไปที่ว่าการอำเภอเมืองหนองคาย เพื่อติดต่อทำบัตรผ่านแดน

นักท่องเที่ยวชาวไทย ต้องทำบัตรผ่านแดนที่ว่าการอำเภอเมืองหนองคาย ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ค่าธรรมเนียมคนละ ๔๐ บาท หรือติดต่อผ่านบริษัททัวร์เสียค่าบริการ ๑๐๐ บาท เอกสารประกอบการทำบัตรผ่านแดน คือ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๒ รูป กรณีผู้ติดตามอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ให้ใช้สำเนาทะเบียนบ้าน หรือสำเนาสูติบัตรแทนสำเนาบัตรประชาชน และนำบัตรผ่านแดนไปประทับตราที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง ค่าธรรมเนียมฝั่งไทย ๑๐ บาท ค่าธรรมเนียมฝั่งลาว วันจันทร์-ศุกร์ ๕๐ บาท เสาร์-อาทิตย์เพิ่มค่าล่วงเวลาอีก ๒๐ บาท รวมเป็น ๗๐ บาท อายุบัตรผ่านแดนมีกำหนด ๓ วัน หากอยู่เกินต้องขอต่อที่กระทรวงภายในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และใช้ได้เฉพาะการเดินทางไปเมืองชายแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทางรถไฟเชื่อมจากประเทศไทย-ผ่านเข้าสู่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำนักงานศุลกากรหนองคาย

บรรยากาศของด่านชายแดนไทย-ลาว

ไม่เกิน ๒๕ กิโลเมตร หากเดินทางไปเมืองอื่นต้องใช้หนังสือเดินทางพร้อมวีซ่า

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ต้องใช้หนังสือเดินทาง (Passport) พร้อมวีซ่า โดยยื่นขอวีซ่าได้ที่สถานทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประจำประเทศไทย หรือสถานกงสุลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้ต้องดำเนินการล่วงหน้าก่อนเข้าประเทศอย่างน้อย ๓ วันทำการ สามารถติดต่อบริษัทนำเที่ยวดำเนินการให้ได้ อนุญาตให้อยู่ในลาวได้ ๓๐ วัน หรือติดต่อขอ visa on arrival ได้ที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะอยู่ในลาวได้ ๑๕ วัน

การนำรถยนต์ออก-เข้าประเทศ ต้องทำเอกสารนำรถออกและเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนด สามารถติดต่อบริษัททัวร์ในหนองคายดำเนินการให้ หรือสอบถามรายละเอียดได้ที่ด่านศุลกากรหนองคาย

การเดินทางจากหนองคายไปเวียงจันทน์ จะมีรถประจำทางจากด่านศุลกากรหนองคายข้ามสะพานไปถึงด่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค่าบริการ คนละ ๒๐ บาท แล้วเช่ารถตู้จากด่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไปยังเวียงจันทน์ วันละ ๘๐๐-๑,๕๐๐ บาท รถแท็กซี่ ๕๐๐-๘๐๐ บาท รถตุ๊กตุ๊ก ๔๐๐-๕๐๐ บาท คนขับรถจะเป็นไกด์นำเที่ยวสถานที่ต่างๆ ในเมืองเวียงจันทน์ ได้แก่ ตลาดเช้า พระธาตุหลวง อนุสาวรีย์ประสูติ หอพระแก้ว และวัดต่างๆ เป็นต้น

ระหว่างที่อยู่ในเมืองหนองคาย ต้องไม่พลาดที่จะไปเดินเล่นบนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว และนั่งเฝ้าชมแสงสุดท้ายของตะวันก่อนลับริมฝั่งโขง ซึ่งเป็นเสน่ห์ที่น่าจดจำอันมีสัญลักษณ์ของความงดงามยามใกล้ค่ำ

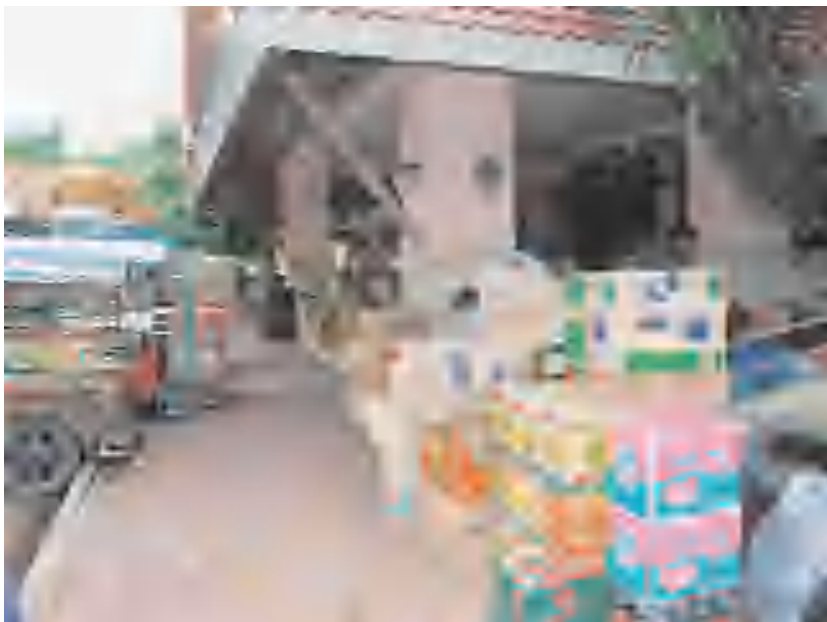

ตะวันลับริมฝั่งโขงที่หาดจอมมณี

การค้าระหว่างชายแดน

เมืองชายแดนแต่ละแห่งจะมีเสน่ห์แตกต่างกันไป จะเห็นได้จาก ถนนย่านเก่าของเมืองหนองคาย มีตลาดและผู้คนหนาแน่น ถนนเล็กๆ ริมน้ำโขงเส้นนี้เต็มไปด้วยตึกแถวและห้องแถวไม้เก่าแก่ตั้งเรียงรายอยู่ สองฟากถนนมีซุ้ม ผสมผสานกับงานสถาปัตยกรรมของช่างเวียตนาม ช่างจีน และความเป็นตะวันตกจากยุคอาณานิคมของฝรั่งเศสจากฝั่งลาว ไปด้วยกันอย่างงดงาม ทางเดินถัดจากถนนมีซุ้มเข้ามาใกล้แม่น้ำโขง จะเป็น **ตลาดท่าเสด็จ** หรือที่ชาวบ้านเคยเรียกแต่เดิมว่า**ท่าด่าน** ภาพการค้าขาย และสินค้าประเภทอาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องประดับที่หลั่งไหลมาจาก ประเทศจีน ลาว ไทย เป็นที่ยอมรับว่า ชายแดนอย่างหนองคายและผู้คน ทั้งสองฟากฝั่งโขง ได้ก้าวสู่โลกเสรีแห่งทุนนิยมอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม แม้หลายพื้นที่จะยอมจำนนให้กับความก้าวหน้าของโลกอย่างรวดเร็ว แต่ ตรงชายแดนริมโขงก็ยังมีแง่มุมอีกหลากหลายที่ทำให้ผู้เข้ามาเยือน หนองคายรู้สึกพิศวง จะด้วยเหตุผลอะไรก็ตามหรือเสน่ห์ของเมืองชายแดน แห่งนี้ ทำให้ชาวต่างชาติไม่น้อยที่เลือกเมืองหนองคายเป็นบ้านในวัย เกษีณ

สภาพของการขนถ่ายสินค้าจากประเทศไทยสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บริเวณด่านตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดหนองคาย

บริเวณด่านศุลกากรบึงกาฬ เป็นอีกจุดหนึ่งของการขนถ่ายสินค้าจากไทยไปสู่อลาว และเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวข้ามฝั่งไปเยี่ยมชมเมืองปากซัน

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความสัมพันธ์กันมาช้านาน มีความคล้ายคลึงด้านภาษาและวัฒนธรรม การติดต่การค้าขายซึ่งกันและกันตามบริเวณชายแดนเป็นไปอย่างสะดวกและคล่องตัว นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของไทย-ลาว ยังแน่นแฟ้นในด้านการทูต การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ด้านการเงิน และธนาคาร ด้านวิชาการและการศึกษา ด้านไฟฟ้าและพลังงาน ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านแรงงาน ด้านสาธารณสุข รวมทั้งด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และการพัฒนาความร่วมมือชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

สำหรับความสัมพันธ์ในระดับรัฐบาล ไทยได้ให้ความช่วยเหลือต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจในการลดภาษีสินค้าเกษตรและสินค้าสำคัญของลาว การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ช่วยเหลือด้านวิชาการในการร่วมทุนสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าในลาว และไทยได้ร่วมพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่งในลาว เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าเข้าสู่ตลาดต่างๆ ของลาว นอกจากนั้นความสัมพันธ์ในระดับราชวงศ์ ไทยได้ให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถในการแก่เยาวชนลาวด้วย

การขนสินค้าจากแหล่งจำหน่ายสู่ด่านบึงกาฬ รถสามล้อเครื่องหรือตุ๊กตุ๊ก ยังคงเป็นที่นิยมของพ่อค้า แม่ค้าเพราะสามารถบรรทุกสินค้าได้จำนวนมาก

ดังนั้น แม้ว่าไทย-ลาวจะแตกต่างกันด้วยระบอบการปกครอง แต่ความสัมพันธ์อันดีดังกล่าวได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลให้เกิดความเชื่อใจ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งความยืดหยุ่น ต่อกันในการช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการค้าให้แก่ไทย โดยเฉพาะการค้า บริเวณชายแดนของประเทศทั้งสอง รวมทั้งความร่วมมือด้านต่างๆ ซึ่งจะ ขอกกล่าวเพียงบางส่วน อาทิ

ด้านการเงินและการธนาคาร

ปัจจุบันมีธนาคารไทยเปิดสาขาที่เวียงจันทน์ ๕ แห่ง คือ ธนาคาร ไทยพาณิชย์ ธนาคารทหารไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือกับธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในด้าน คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและบริหารนโยบายการเงินและการคลัง การฝึกอบรมพนักงาน การศึกษาภาวะการค้าชายแดนร่วมกัน วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๔๙ ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการให้ การสนับสนุนทางการเงินแก่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อลงทุนในโครงการก่อสร้างเขื่อนและโรงไฟฟ้าพลังน้ำ น้ำจิม ๒

ด้านวิชาการและการศึกษา

ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ร่วมมือ ด้านวิชาการเกี่ยวกับการศึกษา เกษตร สาธารณสุข ยุติธรรม แรงงาน ตลอดจนด้านสังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว โครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ โครงการความช่วยเหลือติดตั้งระบบโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ให้กับทุกแขวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โครงการ ความช่วยเหลือจัดหาคอมพิวเตอร์ให้กับมหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์ แขวง หลวงพระบาง และการสร้างอาคารเรียนตามแขวงต่างๆ ภายใต้งบประมาณ ไม่ตรีของกระทรวงการต่างประเทศ

ด้านการพัฒนาบุคลากรในลักษณะการให้ทุนการศึกษา ทุนฝึกอบรม ทุนงาน และโครงการพัฒนาใน ๓ สาขาหลัก ได้แก่ การเกษตร การศึกษา และสาธารณสุข ความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างประเทศ สำหรับ ปี ๒๕๔๙/๒๕๕๐ ไทยให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาโท และทุนฝึกอบรม ทุนงานในสาขาต่างๆ

ผู้บริหารการศึกษาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวดูงานการศึกษาระดับประถมศึกษา ของไทย เพื่อนำไปพัฒนาเยาวชนของลาว

ด้านไฟฟ้าและพลังงาน

โครงการไฟฟ้าและพลังงานเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ขณะเดียวกันก็เป็นการเสริมความมั่นคงด้านพลังงานให้แก่ไทยโดยเฉพาะประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวร่วมมือพัฒนาไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อจำหน่ายให้ไทย จำนวน ๓,๐๐๐ เมกะวัตต์ ภายในปี ๒๕๔๙ ได้แก่ โครงการน้ำเทิน-หินบูน และโครงการห้วยเหาะ เนื่องจากประเทศไทยมีความต้องการใช้พลังงานสูงขึ้น ไทยจึงได้ตกลงขยายการรับซื้อไฟฟ้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพิ่มเป็น ๕,๐๐๐ เมกะวัตต์ ภายในปี ๒๕๕๘ โดยได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการพัฒนาไฟฟ้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในระหว่างการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๔๙

ด้านคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งด้านจังหวัดหนองคาย สามารถเดินทางติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ ๒ ทาง คือ

- ทางรถยนต์จากด่านศุลกากรหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ไปยังด่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองท่านาแล้ง กำแพงนครเวียงจันทน์
- ทางเรือที่ด่านท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคายไปยังเมืองท่าเดื่อ กำแพงนครเวียงจันทน์ และด่านอำเภอบึงกาฬไปยังเมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ

ด่านอำเภอบึงกาฬสู่ท่าเทียบเรือ แขวงบอลิคำไซ

“หยุด” ในภาษาลาวที่บริเวณด่านเข้าเมือง

ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๗ กระทรวงคมนาคมไทยและลาวได้ร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติให้ประชาชนไทยและลาวสามารถนำรถยนต์ส่วนบุคคลเดินทางผ่านเข้า-ออกดินแดนของแต่ละฝ่ายได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น โดยยานพาหนะทั้งสองฝ่ายต้องออกเอกสารประจำรถลักษณะเดียวกับหนังสือเดินทาง เพื่อขอรับการตรวจเข้าเมืองที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง และเปิดเสรีให้ผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดมาขออนุญาตเป็นผู้ประกอบการขนส่งสินค้าไทย-ลาว และขนส่งสินค้าทางถนนผ่านแดนไทย-ลาวได้ไม่จำกัดจำนวน และเมื่อเดือนเมษายน ได้เปิดเดินรถโดยสารประจำทางในเส้นทางอุดรธานี-เวียงจันทน์ และหนองคาย-เวียงจันทน์ เป็นการช่วยเหลือให้ลาวมีทางออกทะเล เป็นจุดเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคตามนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลลาวด้วย

ป้ายทะเบียนรถ แขวงบอลิคำไซ

ด้านการพัฒนาความร่วมมือชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

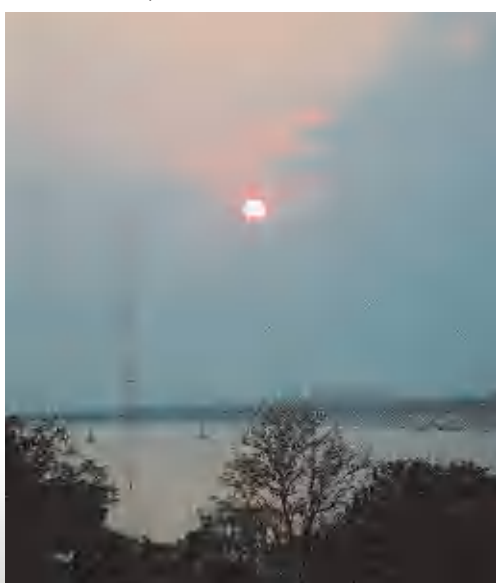
มีการประชุมคณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดน จากสำนักกิจการความมั่นคงภายใน ส่วนกิจการชายแดน และผู้อพยพ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีการประสานบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่จัดประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานงานเกี่ยวกับความมั่นคงชายแดน การป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด และประสานงานในด้านอื่นเกี่ยวกับกิจการชายแดนโดยการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี ค่ายประจักษ์ศิลปาคม ค่ายเจ้าพระยาสุรวงศ์วิวัฒนศักดิ์ จังหวัดอุดรธานี ด้านอาหารและยาจังหวัดหนองคาย ด้านตรวจสัตว์ป่าหนองคาย ด้านตรวจพืช ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๐ (อุดรธานี) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ที่ทำการด่านปากซัน

จุดแลกเปลี่ยนสินค้าอำเภอโพนพิสัย

ตะวันตกยามเย็น

การยกระดับจุดผ่านแดนและการเปิดจุดผ่อนปรน

ฝ่ายลาวได้ยกระดับด่านปากซัน แขวงบอลิคำไซ ตรงข้ามอำเภอ บึงกาฬ จังหวัดหนองคาย เป็นด่านสากลเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๗ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางข้ามแดนของประชาชนทั้งสองฝ่าย โดยไทย-ลาวได้ทำความตกลงยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางธรรมดา มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๗

ฝ่ายไทยได้เปิดจุดผ่อนปรนจังหวัดหนองคาย โดยความเห็นชอบของ กระทรวงมหาดไทย บริเวณบ้านจุมพล หมู่ที่ ๑ ตำบลจุมพล อำเภอโพนพิสัย ตั้งแต่วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๕๘ เป็นต้นมา มีกำหนดเปิดสัปดาห์ละ ๒ วัน ในวันอังคาร และวันเสาร์ ระหว่างเวลา ๐๘.๐๐ น. ถึง ๑๖.๐๐ น. ให้มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ตามที่กฎหมายของทั้งสองประเทศกำหนด ส่งผลให้เกิดความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าและด้านอื่นๆ ทำให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของทั้งสองประเทศในระดับพื้นที่ มีการจัดระเบียบการเข้า-ออก ตามชายแดน โดยสนธิกำลังกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน จัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัดตาม แนวพื้นที่ชายแดน จัดชุดเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง สมาชิกอาสาสมัครรักษาดินแดน เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธร อำเภอโพนพิสัย หน่วยเรือรักษาความ สงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง เขตอำเภอโพนพิสัย ตำรวจตระเวน ชายแดนที่ ๒๔๕๓ บ้านใหม่ ร่วมปฏิบัติหน้าที่จุดตรวจ ในกรณีราษฎร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเจ็บป่วยในวันเปิดจุดผ่อนปรน อนุญาตให้ออกนอกเขตเพื่อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลโพนพิสัย หรือ ในวันปกติเมื่อเจ็บป่วยหนักหรืออันตรายอาจถึงชีวิตก็อนุญาตให้เข้ามา รักษาพยาบาลได้ แต่ต้องแจ้งกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายปกครอง หน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง สถานีตำรวจภูธร อำเภอโพนพิสัย เป็นต้น

แม้ว่าชายแดนจะทำให้ใครบางคนรู้สึกถึงคำว่าอาณาเขต แผ่นดิน หรือความเป็นเจ้าของ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ไทย-ลาว คิดว่ามีชายแดนมาขวางกั้น ตรงนี้แม้แต่น้อย จะเห็นได้จากการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ระหว่างจังหวัดหนองคายกับแขวงชายแดนของสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ดำเนินมาด้วยความราบรื่น มีความเข้าใจอันดีต่อกันและ ได้ร่วมมือกันดำเนินการต่างๆ เพื่อผลประโยชน์และความสงบเรียบร้อย ตามชายแดนของทั้งสองฝ่ายอย่างเสมอภาค

ครั้นพุทธกาลมีตำนานเล่าขานว่า
ท้องธाराอันใหญ่นาคยิ่งใหญ่
แม่น้ำโขงมีเรือธाराประหลาดใจ
สุดหยั่งได้ลึกล้ำเป็นตำนาน

องค์พระสัมมาพุทธเจ้าบวชสาวก
พญานาคปรกจำแลงร่างอย่างกัณฐะหาญ
เป็นมนุษย์ร่วมบรรพชาตามกาล
ปฎิหาริย์กลายร่างเห็นเป็นนาครี

พุทธองค์ทรงชี้ชัดสัตว์เดรัจฉาน
มาปะปนมนุษย์นานไร้ศักดิ์ศรี
ให้กลับคืนสู่ท้องของนาค
อยู่กับเพื่อนน้องพี่ที่บาตาส

นาคราชขอให้ชายใดใคร่อุปสมบท
บำเพ็ญพรตชื่อ “นาคร” ให้เรียกขาน
จึงเกิดเป็นประเพณีมาเนิ่นนาน
แต่โบราณกล่าวขานสืบต่อมา

เมื่อพระพุทธองค์ทรงดับขันธ
นาครเหล่านั้นเสียดฟ้าไสยพุทธศาสนา
ถึงวันเพ็ญสิบห้าค่ำทุกเพลา
เตือนสติเตือนใจมนุษย์ด้วยบั้งไฟ

ประชาชนต่างเห็นเป็นเรือธงแปลก
ลูกไฟแหวกน้ำขึ้นมาน่าสงสัย
พญานาครวมพลังจุดบั้งไฟ
สีแดงใส่อมชมพูแดงอมม่วง

ลูกไฟพุ่งมั่งขึ้นสู่เวหา
ตระการตาดีล่าน่าชมยิ่ง
อัศจรรย์ตำนานเล่าเคล้าความจริง
ตั้งมนต์จึงมีลูกไฟใต้บาตาส

ขอเชิญชวนชาวไทยใคร่พิสูจน์
มีเรือธงแปลกตึงตูดสนุกสนาน
เสียดฟ้าโหมก้องทั่วท้องธारा
ทุกวันวารออกพรรษามาเจอกัน

บั้งไฟพญานาค

มหัศจรรย์แห่งลุ่มแม่น้ำโขง

เสียง เฮ! เฮ! เฮ! ของฝูงชนที่หลั่งไหลมาจากทั่วสารทิศ ดังกึกก้องติดต่อกันไปตลอดตามแนวปากฝั่งโขง เมื่อลูกไฟสีแดง อมชมพู ขนาดต่างๆ กัน ตั้งแต่ขนาดเท่าหัวแม่มือไปจนถึงขนาดผลส้ม ได้ผุดขึ้น กลางแม่น้ำโขงครั้งแล้วครั้งเล่า สลับกับเสียง เฮ! เฮ! เฮ! ของผู้คนที่อยู่ในวัยเด็กวัยหนุ่มสาว และเสียง สาธุ สาธุ ของผู้เฒ่าผู้แก่ที่เชื่อมั่นศรัทธา ต่อสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า

ปรากฏการณ์นี้เกิดตามแม่น้ำโขงช่วงที่ไหลพาดผ่านจังหวัดหนองคาย และเกิดมานานตั้งแต่ครั้งปู่ ย่า ตา ยาย หลายชั่วอายุคน โดยเกิดขึ้น ในคำคืนวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันออกพรรษา ของไทย แต่ถ้าปีใดมีเดือน ๘ สองหน จะเกิดขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑ ซึ่งตรงกับวันออกพรรษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คนทั้งหลายต่างเรียกขานว่า “บั้งไฟพญานาค”

ลูกไฟประหลาดที่พวยพุ่งขึ้นกลางแม่น้ำโขงหรือบั้งไฟพญานาค เป็นลูกไฟสีชมพู ไม่มีกลิ่น ไม่มีควัน ไม่มีเสียง จะเริ่มปรากฏจากเหนือผิวน้ำ พุ่งสูงขึ้นสู่ท้องฟ้าประมาณ ๕๐-๑๕๐ เมตร และจะปรากฏแสงประมาณ ๕-๑๐ วินาที แล้วจะดับหายวับไปในอากาศ ทั้งๆ ที่ดวงไฟยังโตอยู่มิได้ หรือเล็กลงแล้วค่อยๆ ดับลง และไม่มีลักษณะโค้งตกลงมาเหมือนดอกไม้ไฟ เรื่องนี้ถือกันว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ยังไม่สามารถหาคำอธิบายที่ชัดเจนได้

นับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์แห่งลุ่มแม่น้ำโขง เพราะลูกไฟประหลาด หรือที่เรียกว่า บั้งไฟพญานาค นี้เกิดขึ้นมากตามแนวแม่น้ำโขง ในเขต จังหวัดหนองคาย

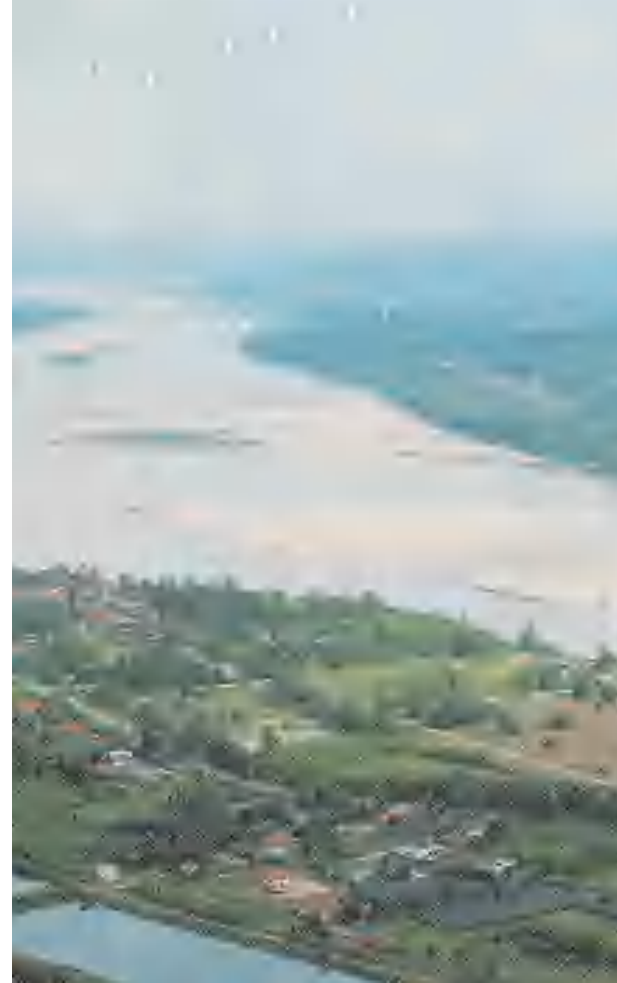

● ตำนานแม่น้ำโขง

ตลอดแนวเส้นทางของสายน้ำที่ยาวหลายพันกิโลเมตรที่ไหลผ่าน ตั้งแต่ที่ราบสูงทิเบต บริเวณแถบเทือกเขาหิมาลัย ไหลผ่านพื้นที่มณฑล ยูนนาน ประเทศจีน เรียกว่า แม่น้ำลานช้างเวียง หรือแม่น้ำหล้างเวียง หลังจากได้ไหลผ่านดินแดนสิบสองปันนาที่เป็นชุมชนของชาวไทลื้อ ชาวลาว ในอาณาจักรล้านช้าง หลวงพระบาง และเวียงจันทน์ เรียกว่า แม่น้ำของ

คนไทยและคนลาวที่อาศัยอยู่แถบลุ่มแม่น้ำโขงเชื่อกันมานานแล้วว่า แม่น้ำโขงเกิดจากการเดินทางของนาคตนหนึ่งชื่อว่า ปู่เจ้าศรีสุทโธ นาคตนนี้เป็นนาคใจร้อน เมื่อเลื้อยไปเจอภูเขาที่คดเคี้ยวหรือโขดหินก็เลี้ยวหลบเส้นทางการเดินทางของพญาศรีสุทโธจึงมีลักษณะคดเคี้ยวไปมา ทำให้ แม่น้ำสายนี้คดโค้งไปมา จึงเรียกกันว่า แม่น้ำคดหรือแม่น้ำโค้ง แล้วต่อมาเพี้ยนเป็นแม่น้ำโขง

ผืนแผ่นดินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่คดเคี้ยวไปตามแนว ชายฝั่งแม่น้ำโขงประดุจพญานาคเลื้อย ส่วนหนึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัด หนองคาย ความลึกลับมหัศจรรย์ บวกกับความเชื่อถือศรัทธาในเทพเจ้า แห่งสายน้ำ พญานาค ทำให้เกิดปรากฏการณ์อันเร้นลับชวนฉงนในลำนน้ำโขง ในจังหวัดหนองคายขึ้นทุกๆ ปี บ้างก็เรียกว่า **บั้งไฟผิง** บ้างก็เรียก **บั้งไฟพญานาค**

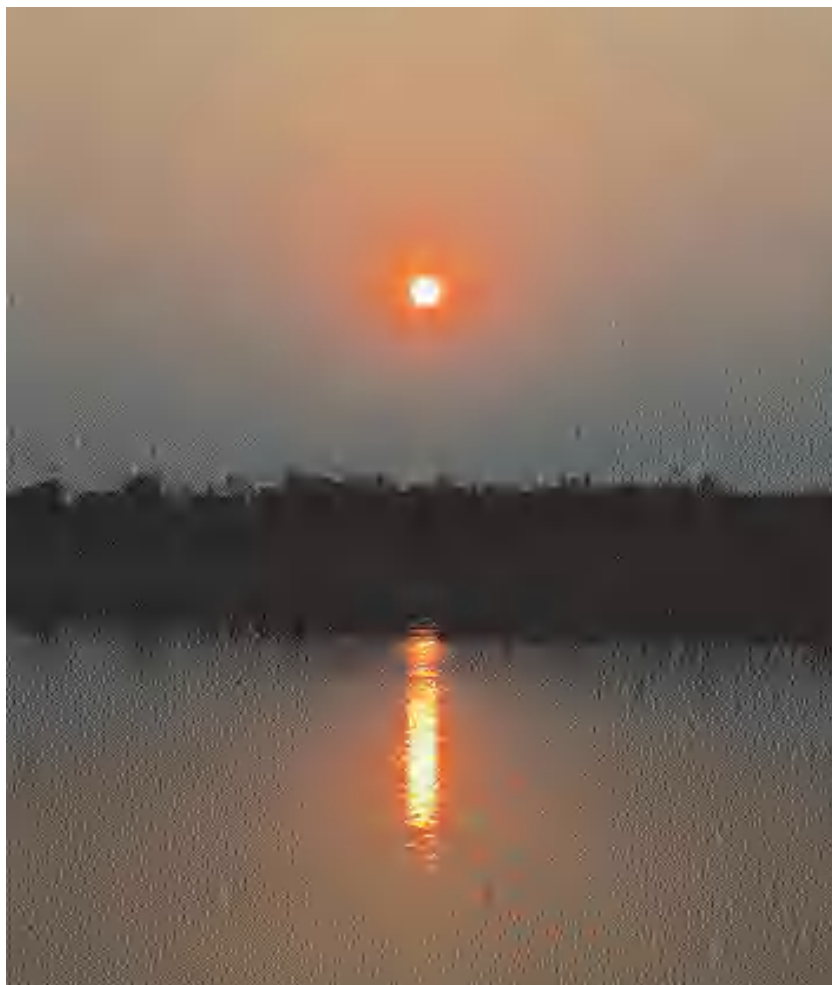

บรรยากาศยามเช้าของอำเภอสังคม

แม่น้ำโขงเส้นกั้นเขตแดนไทย-ลาว
จะมองเห็นความเจริญของตัวอำเภอสังคม

พระอาทิตย์ตกที่อาฮอง เป็นจุดชมบั้งไฟพญานาคอีกจุดหนึ่ง

บางช่วงของแม่น้ำโขงที่เป็นเกาะแก่งหินจะเห็นเสาหลักกั้นเขตแบ่งแม่น้ำโขง

● ตำนานบั้งไฟพญานาค

ครั้งเมื่อพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาคันคากได้จุติลงมาอยู่ในครรภ์ของพระนางสีดา เมื่อเติบโตใหญ่ได้บำเพ็ญเพียรภาวนาจนพระอินทร์ชอบร่างให้เป็นชายหนุ่มรูปงาม พระอินทร์ได้ประทานนางอุตรกฤตทวีปเป็นคู่ครอง พญาคันคากและนางอุตรกฤตทวีปได้ศึกษาธรรมและภาวนาสอนมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายอยู่เป็นประจำ

มนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายครั้งได้ฟังธรรมจากพญาคันคากก็เกิดความเลื่อมใสจนลืมนวลยเครื่องบัตร์พลีแก่พญาแถน ซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ก่อกำเนิดเผ่าพันธุ์และบันดาลน้ำฝนให้กับโลกมนุษย์

พญาแถนครั้งไม่ได้รับเครื่องบัตร์พลีจากมนุษย์และสรรพสัตว์รวมทั้งเทวดาที่เคยเข้าเฝ้าเป็นประจำ กลับไปฟังธรรมกับพญาคันคากจนหมดสิ้น จึงบังเกิดความโกรธแค้นยิ่งนัก จึงสาปแช่งเหล่ามวลมนุษย์โดยการไม่ให้มีฝนตกในโลกมนุษย์เลย เป็นเวลาเจ็ดปี เจ็ดเดือน เจ็ดวัน ทำให้เกิดความแห้งแล้งไปทุกหย่อมหญ้า เหล่ามวลมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายได้รับความเดือดร้อนจึงพากันเข้าเฝ้าพญาคันคากเพื่อทูลถามและขอความช่วยเหลือ

พญาคันคากรู้ด้วยญาณจึงบอกมนุษย์ว่า เพราะพวกเจ้าไม่บูชาพญาแถน ท่านถึงพิโรธ จึงบันดาลมิให้มีฝนตกลงมา ความแห้งแล้งก็บังเกิดขึ้นมาเจ็ดปี พญานาคีผู้เป็นใหญ่ในเมืองบาดาลที่เข้าเฝ้าพญาคันคากอยู่ขณะนั้นได้รับฟัง จึงพาบริวารยกทัพบุกสวรรค์เพื่อทำศึกกับพญาแถน โดยไม่ฟังคำทัดทานของพญาคันคาก

พญานาคีฝ่ายแพ้กลับมาและบาดเจ็บสาหัสด้วยต้องอาวุธของพญาแถน พญาคันคากเกิดความสงสารเห็นว่าพญานาคีทำไปเพื่อต้องการขจัดความทุกข์ให้เหล่ามวลมนุษย์และสรรพสัตว์ จึงได้ให้พรแก่พญานาคีและเหล่าบริวารทั้งหลาย

“ขอให้บาดแผลเจ้าทั้งกายให้หายขาด กลายเป็นลวดลายงามดั่งเกล็ดมณีแก้ว หงอนจงใสเปร็ดแพรวเป็นสีเงินยวง ความเจ็บปวดทั้งปวงจงเหือดหายไปจากเจ้า” นับจากนั้นเป็นต้นมา พญานาคีได้ปวารณาตนเป็นข้าช่วงใช้พระโพธิสัตว์ไปทุกๆ ชาติ

แต่ความแห้งแล้งยังคงอยู่กับเหล่ามวลมนุษย์ เพราะคำสาปจากพญาแถน พญาคันคากจึงได้วางแผนบุกสวรรค์ โดยให้พญาปลวกก่อจอมปลวกไปสู่เมืองสวรรค์ พญาแมงงอด แมงเงาเจ้าแห่งพิข (แมงป่องข้าง) ให้จำแลงเกาะติดเสื้อผ้าพญาแถน พญานาคีให้จำแลงเป็นตะขาบน้อย

สัญลักษณ์ของจังหวัดหนองคาย
จะทำเป็นรูปปั้นพญานาคแทบทั้งสิ้น

◀ ประตูสู่จังหวัดหนองคาย

▲ บันไดทางขึ้นลงพระอุโบสถวัดผาตากเสื้อ

เสาไฟฟ้ารอบเทศบาลเมืองหนองคาย
จะทำหัวเสาเป็นรูปพญานาค

ร่องรอยประหลาดที่ปรากฏบนพื้นกระดานระเบียงบ้าน
ในช่วงวันออกพรรษาเหมือนรอยพญานาคขดเลื้อย

ชอนอยู่ในร่องเท้าพญาแถน เมื่อพญาคันคากให้สัญญาจนจึงได้กัดต่อย และปล่อยพิษใส่พญาแถน

พญาแถนพ่ายร้องบอกให้พญาคันคากปล่อยตนเสีย แต่พญาคันคากกลับบอกว่าขอเพียงพญาแถนผู้เป็นใหญ่ให้พรสามประการก็จะมิทำร้ายประการใด

หนึ่ง...ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เหล่ามวลมนุษย์จะจุดบั้งไฟบวงสรวงพญาแถน

สอง...ว่าฝนตกลงมาดังใจมาดแล้ว ให้ในทุ่งนามีเสียงกบเขียดร้องสาม...เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวข้าวขึ้นแล้ว (ยุงข้าว) ตัวข้าพญาคันคากจะส่งเสียงว่าวธูให้พอฟังเป็นสัญญาณว่า ปีนั้นข้าวอุดมสมบูรณ์

พญาแถนได้ฟังคำขอพรสามประการ จึงได้ให้พรตามปรารถนา นับเนื่องจากนั้นมากลางเดือนหกของทุกๆ ปี ชาวอีสานจะร่วมกันทำบุญบั้งไฟแห่ไปรอบๆ หมู่บ้านแล้วจุดบูชาพญาแถน จึงเกิดประเพณีการจุดบั้งไฟมาจนถึงทุกวันนี้

เมื่อพระสัณมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ พระองค์ได้เสด็จเผยแผ่ศาสนาไปทั่วชมพูทวีป พญานาคผู้เฝ้าติดตามเรื่องราวพระองค์บังเกิดความเลื่อมใสและศรัทธายิ่งนัก รู้ด้วยญาณว่าพระองค์คือพญาคันคากจุติลงมาเกิด จึงจำแลงกายเป็นบุรุษขอบวชเป็นสาวก และตั้งใจปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธองค์

รูปปั้นพญานาคบริเวณศาลเจ้าเปงจาน

สระมัจฉินท์
เชื่อว่าเป็นสระที่มี
น้ำศักดิ์สิทธิ์ภายใน
วัดพระธาตุบังพวน

บันไดทางขึ้นพระเจดีย์พระอุโบสถต่างๆ
นิยมปั้นพญานาคเป็นลายเชิงบันได

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัย บ่งบอกถึงความสัมพันธ์
ระหว่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพญานาค

ภาพจิตรกรรมไทย ตอนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เสด็จกลับลงมาสู่โลกมนุษย์

ในคำคืนหนึ่งพญานาคีเผลอหลับไหล มนต์ของพญานาคีเกิดเสื่อม คิณร่างเดิม ทำให้เหล่าภิกษุที่ร่วมบำเพ็ญเพียรทั้งหลายตื่นตระหนกเมื่อ แลเห็นพญานาคินอนขดอยู่แทนร่างภิกษุรูปนั้น จึงแตกตื่นไปเข้าเฝ้าพระ- สัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นเมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบเรื่องจึงขอให้พญานาคี ลาลึกขา เนื่องจากนาคเป็นเดรัจฉานจะบวชเป็นภิกษุมิได้

พญานาคียอมทำตามคำขอพระพุทธองค์ แต่ขอว่ากุลบุตรทั้งหลาย ทั้งปวงที่จะบวชในพระพุทธศาสนาให้เรียกขานว่า **นาคี** เพื่อเป็นศักดิ์ศรี ของพญานาคก่อนเข้าโบสถ์ จากนั้นเป็นต้นมาจึงได้เรียกขานกุลบุตรทั้งหลาย ที่จะบวชว่า **พ่อนาค** พญานาคจึงกลับไปจำศีลในเมืองบาดาล

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปโปรดพระมารดาที่สวรรค์ ชั้นดาวดึงส์ จนครบ ๑ พรรษา (๓ เดือน) และเสด็จกลับลงมาสู่โลกมนุษย์ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ด้วยบันไดแก้ว บันไดเงินและบันไดทอง ที่เหล่า เทวดาทำถวาย ความนี้เมื่อรู้ถึงพญานาคีที่อยู่เมืองบาดาล พร้อมทั้งเหล่า บริวารจัดทำเครื่องบูชา และได้จัดทำบั้งไฟจุดเฉลิมฉลองถวายขณะที่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ส่วนมนุษย์โลกก็จะ ทำบุญตักบาตร นำดอกไม้ธูปเทียนไปกราบไหว้บูชา นับเนื่องจากนั้นทุกวัน ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ จึงได้มีปรากฏการณ์ประหลาดลูกไฟสีแดงพวยพุ่งขึ้น จากลำน้ำโขงสู่ท้องฟ้า ปรากฏให้เห็นตราบนานทุกวันนี้ ทุกคนเรียกขานว่า บั้งไฟพญานาค

เมื่อครั้งอดีต ทุกวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ บรรดาเจ้าเมืองที่อยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำโขงและชาวบ้านจะเดินทางมาไหว้พระธาตุเมืองหล้าหนองปัจจุบันคือจังหวัดหนองคาย และบูชาพญานาคด้วยการจัดตกแต่งเรือพายเพื่อแข่งขัน เรือแข่งของแต่ละเมือง และแต่ละวัด ระยะทางที่พายเรือก็ยาวไกลถึง ๖ กิโลเมตร เริ่มตั้งแต่วัดมีชัย ไปจนถึงพระธาตุเมืองหล้าหนอง ประชาชนที่อยู่สองฟากฝั่งต่างร่วมชมขบวนเรืออย่างคับคั่ง ตกตอนเย็นก็จัดทำปราสาทผึ้งล่องเรือแล้วมาตั้งเรียงรายถวายองค์พระธาตุ

ตกกลางคืนก็นำเรือแข่งมาทำเป็นเรือไฟ ร่วมแรงร่วมใจกันตามประทีปเป็นรูปพญานาค ใช้ขี้ไต้จุดเป็นระยะ แล้วล่องลอยตามลำแม่น้ำโขง จุดพลุ ตะไล เพื่อเป็นการบูชาพญานาค

นอกจากนี้ยังได้มีการทำบายศรีใบตองประดิษฐ์เป็นรูปพญานาค แก้วเศียร อันหมายถึง พญาศรีสุทโธนาค ผู้เป็นใหญ่เหนือแม่น้ำทั้งปวง บายศรีเทพเก้าชั้นเพื่อไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บายศรีปากชามเพื่อไหว้บรรพบุรุษ พร้อมด้วยเครื่องเช่นสังเวช บัตรพลีอาหารคาวหวาน ผลไม้ในท้องถิ่นที่บอกถึงความอุดมสมบูรณ์ จัดเป็นขบวนแห่แหนพร้อมลั่นกลองมโหระทึก ปีเตอร์ เป็นมหรสพสมโภชอย่างยิ่งใหญ่ เพื่อบอกกล่าวพญานาคให้ได้รับรู้

จากนั้นตั้งเครื่องสังเวชทั้งหมดหน้าองค์พระธาตุ แล้วบอกกล่าวอัญเชิญด้วยการจุดพลุ ตะไล ดอกไม้ไฟ ลั่นกลองมโหระทึก แล้วลอยกระทงหมากเบ็ง แพหยวกที่ประดิษฐ์ตกแต่งเป็นรูปนาคอย่างสวยงามตามด้วยประทีปดวงไฟจากตะเกียงน้ำมันล่องลอยตามแม่น้ำโขง พร้อมให้ร้องเสียงก้องน่านน้ำ

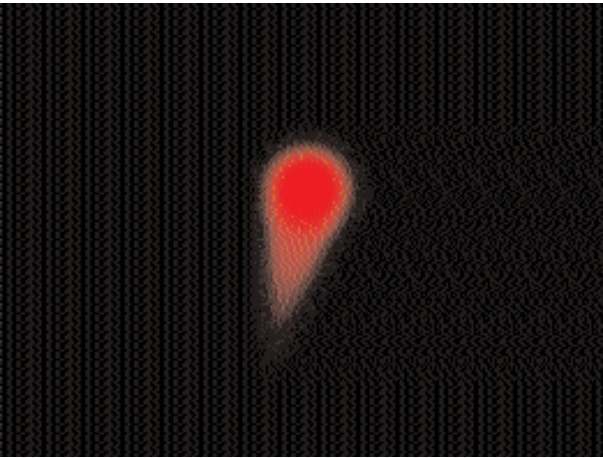
ประชาชนทุกครัวเรือนที่อาศัยอยู่ฟากฝั่งแม่น้ำต่างลอยประทีปด้วยแพหยวก จุดขี้ไต้ มีหมากพลู บุหรี่ ดอกไม้ เป็นเครื่องสังเวชลอยเลื่อนไปตามแม่น้ำโขง งามระยิบระยับจับตายิ่งนัก

พิธีกรรมในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ของอำเภอโพนพิสัย ในการบูชาพญานาค และขอขมาต่อแม่น้ำโขง

ตามลำแม่น้ำโขง มีการไหลเรือไฟ บ้างก็จัดทำปราสาทผึ้งล่องเรือในยามค่ำคืน

ประชาชนต่างเฝ้ามองดูลูกไฟที่จะผุดขึ้น
กลางแม่น้ำโขงอย่างใจจดใจจ่อ

● ความเชื่อที่แตกต่าง

ปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคในแม่น้ำโขง เป็นที่สนใจของคนทั้งในประเทศและชาวต่างประเทศ แต่ละปีจะมีผู้คนเดินทางมาดูความมหัศจรรย์ของแม่น้ำโขงแห่งนี้เป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละบุคคล

บ้างก็เชื่อว่าตามแม่น้ำโขงเป็นเมืองหนึ่งของพญานาค ในคืนเดือนเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ซึ่งตรงกับวันออกพรรษามาถึง และเป็นวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จจากดาวดึงส์ หลังจากได้เทศน์โปรดพระมารดา เพื่อเป็นการรับเสด็จพระพุทธองค์ บรรดานาคทั้งหลายที่อยู่ตามลำน้ำโขง ได้จุดบั้งไฟเฉลิมฉลองถวายเป็นพทุธบูชา ลูกไฟที่พุ่งขึ้นจากลำน้ำโขงเป็นการจุดเฉลิมฉลองของนาค จึงเรียกว่า บั้งไฟพญานาค

ส่วนกลุ่มนักวิทยาศาสตร์มีความเชื่อว่า ลูกไฟที่พุ่งขึ้นนั้นเป็นการรวมตัวของก๊าซหรือแร่ธาตุ ที่เกิดจากอินทรีย์วัตถุ เช่น ซากพืช ซากสัตว์ที่ถมกันก้นลำน้ำโขง เมื่อรวมกันได้ทีแล้ว ก็ถูกแรงดูดพุ่งขึ้นสู่เหนือน้ำ ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น เบากว่าอากาศเมื่อทำปฏิกิริยากับอากาศ เป็นเหตุให้เกิดลูกไฟขึ้น

บางกลุ่มมีความเห็นที่แตกต่างโดยให้ทัศนะว่าถ้าลูกไฟที่พุ่งขึ้นจากแม่น้ำโขงเป็นการรวมตัวของก๊าซ ทำให้จึงเกิดขึ้นในคืนวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ เพียงคืนเดียวเท่านั้น และถ้าเป็นการกระทำของพญานาค มีจริงหรือ

ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ พญานาคเป็นเทพแห่งสายน้ำที่สถิตอยู่ในแม่น้ำโขง บั้งไฟพญานาคทำไมเกิดขึ้นเฉพาะเขตจังหวัดหนองคาย และที่สำคัญจะเกิดขึ้นเฉพาะวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ที่ตรงกันระหว่างไทย-ลาว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจของคนทั่วประเทศ แม้เวลาได้ผ่านไปปีแล้วปีเล่าก็ยังไม่มียุติหลักฐานสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ชัดเจนว่าการเกิดลูกไฟเป็นการรวมตัวของก๊าซหรือเป็นการกระทำของสิ่งเร้นลับในแม่น้ำโขง สิ่งต่างๆ เหล่านี้รอการพิสูจน์หรือให้คงไว้เป็นความเชื่อและตำนานที่คู่จังหวัดหนองคายกับแม่น้ำโขงต่อไป

● ที่มาที่ไปของพญานาค วัดสมณาร

เท่าความเป็นมา ท่านพระครูโสภณกัลยาณวัตร (หลวงปู่คำตัน) อดีตเจ้าคณะตำบลดงบัง เขต ๑ ต.ดงบัง อ.บึงโขงหลง จ.หนองคาย อายุ ๘๗ ปี ๕๗ พรรษา ปัจจุบันได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสมณาร บ้านท่าสโตน หมู่ ๑๑ ต.ดงบัง อ.บึงโขงหลง จ.หนองคาย

เมื่อเดือน มิถุนายน ๒๕๕๑ ท่านได้อาพาธ ญาติโยมได้นำตัวท่าน เข้ารักษาที่โรงพยาบาลบึงโขงหลง แต่อาการไม่ดีขึ้น ญาติโยมจึงได้นำท่าน ไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลสกลนคร จังหวัดสกลนคร ญาติโยมได้ผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนไปดูแลปรนนิบัติ เพราะท่านช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ความจำ เลอะเลือน ทางโรงพยาบาลเห็นว่าหลวงปู่มีอายุมาก การไปมาของญาติโยม ผู้มาดูแลยากลำบาก โรงพยาบาลจึงได้แนะนำให้กลับไปรักษาตัวอยู่ที่ โรงพยาบาลใกล้บ้าน จึงได้ส่งผ่านมาที่โรงพยาบาลบ้านแพง

ท่านอยู่ที่โรงพยาบาลบ้านแพง อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม ได้ประมาณ ๑ อาทิตย์ อาการของท่านก็ไม่ดีขึ้น มีแต่ทรงกับทรุด ทาง ญาติโยมจึงขอเอาตัวท่านกลับมารักษาศาสนาปฏิบัติที่วัดสมณาร ชาวบ้านได้ ผลัดเปลี่ยนกันมาดูแลปรนนิบัติเป็นประจำทุกวัน ครั้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ เวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. เศษเกือบจะถึงเวลา ๑๘.๐๐ น. โยมตาม ไนวงศ์ ผู้มาปรนนิบัติได้มองเห็นท่านยกขวดโหลน้ำขึ้นดื่มโดยล่ำฟัง โยม ตามได้เดินเข้าไปห้ามไม่ให้ท่านดื่ม แล้วหยิบขวดโหลจากตัวท่าน เพราะ มองเห็นน้ำในขวดโหลสกปรกกลัวว่าดื่มแล้วจะไม่ปลอดภัย จากนั้นโยม ตามได้นำขวดโหลไปเทน้ำออกโดยใช้มือรองรับเพราะไม่รู้ว่าภายในขวดโหล มีสิ่งใดอยู่ เมื่อเทออกมาจึงได้พบว่าเป็นก้อนหิน ๑ ก้อน จึงโยนทิ้งไป เมื่อ เทครั้งที่ ๒ ไม่ทราบว่าเป็นตัวอะไรอยู่ในขวดโหล

หลวงปู่ได้พูดว่า “เอายาดีคืนมาให้กู อย่าเอาทิ้ง” ช่วงเวลานั้น สมจิตร์ จงจอหอ กำลังจะขึ้นชิงเหรียญทองมวยโอลิมปิก ที่ประเทศจีน โยมตามได้ดูมวยชกจนจบโดยไม่สนใจคำพูดของหลวงปู่ เมื่อมวยจบแล้ว หลวงปู่ยังทวงถามหาชาติอยู่ตลอดเวลา

พลบค่ำ โยมตามได้นิมิตพระอิกรูปหนึ่งมาดูแลแทนตน โยมตาม กลับไปบ้านเอาโคมไฟมาส่องหาหินที่โยนทิ้ง เมื่อโยมตามมาถึงภูก็ได้ส่อง โคมไฟไปที่กองหินก็พบแสงเรืองๆ ปรากฏอยู่ที่จุดโยนก้อนหิน จึงได้หยิบ มาดูปรากฏว่าเป็นก้อนหินที่โยนทิ้งไป

พระครูโสภณกัลยาณวัตร
(หลวงปู่คำตัน)

โยมตาม ไนวงศ์
ให้สัมภาษณ์ผู้เขียน

สิ่งที่ปรากฏอยู่ในขวดโหลที่ทางวัดสมณพร
ได้นำมาให้ชาวบ้านได้ชม ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่า
เป็นพญานาค

หลังจากนั้น โยมตามได้ถามหลวงปู่ว่าได้ขวดโหลมาจากไหน ได้มา
อย่างไร ใครเอามาให้ หลวงปู่บอกว่า “ลูกบักมีเอามาให้กู” โยมตามถาม
ต่อไปว่า ลูกบักมีอยู่ที่ไหน อยู่บ้านอะไร หลวงปู่บอกว่า “ลูกบักมีอยู่ใต้
แม่น้ำโขง เมืองบาดาล เอามาให้กู” พอโยมตามได้ยินเช่นนั้นก็ขนลุกชูตันที่

วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๑ เป็นวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๙ เวลา
ประมาณ ๑๗.๐๐ น. ปรากฏว่าอาการของหลวงปู่ดีขึ้นผิดปกติ ญาติโยม
ที่มารักษาศิลปวัฒนธรรมได้ถามหลวงปู่ว่า ได้ยากินมาจากไหน หลวงปู่บอกว่า
ยาดีอยู่ที่ขวดโหล จึงนำขวดโหลที่มีหินก้อนหนึ่ง และมีของอีกอย่างหนึ่ง
ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นตัวอะไรขวดตัวอยู่ในขวดโหล ญาติโยมจึงได้นำข่าวนี้ออกไปบอก
กับชาวบ้านคนอื่นๆ ชาวบ้านต่างพากันออกมาดูแล้วก็รำลือว่าเป็นพญานาค
จากนั้นข่าวก็นับแพร่กระจายไปทั่ว ทำให้ชาวบ้านหลายตำบล หลายอำเภอ
ได้หลังโหลมาสักการบูชา กราบไหว้จนทุกวันนี้...นี่คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
และเป็นที่มาของพญานาควัดสมณพร

● จุดชมบั้งไฟพญานาค

การชมบั้งไฟพญานาคนั้น นอกจากจะรู้วัน ยังต้องรู้เวลา รู้สถานที่ที่มีแนวโน้มการเกิดบั้งไฟพญานาคอีกด้วย ตำแหน่งที่บั้งไฟพญานาคมักจะปรากฏทั่วทั้งจังหวัดหนองคายตลอดแม่น้ำโขงเกิดขึ้นหลายแห่ง แต่จุดที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีผู้พบเห็นบ่อยครั้งเริ่มจาก

- เขตอำเภอสังคม บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอสังคม อ่างปลาบึก บ้านผาตั้ง

- เขตอำเภอศรีเชียงใหม่ ภายในบริเวณคั้งน้ำหลังวัดหินหมากเป้ง

- เขตอำเภอเมือง บ้านหินโงม ตำบลหินโงม หน้าสถานีตำรวจภูธร ตำบลบ้านเดื่อ

- เขตอำเภอโพนพิสัย จะพบตลอดแนวแม่น้ำโขงตั้งแต่ปากห้วยหลวง ในเขตเทศบาลตำบลโพนพิสัย หน้าวัดไทย วัดจุมพล วัดจอมนาง หนองสรวง เงินพระสุก ท่าทรายรวมโชค บ้านหนองกุ่ม ตำบลกุดบง ซึ่งในเขตของอำเภอโพนพิสัยจะพบมากที่สุด

- เขตอำเภอรัตนาปี่ บริเวณปากห้วยเป บ้านน้ำเป ตำบลน้ำเป วัดเปงจานเหนือ บ้านหนองแก้ว

- เขตอำเภอปากคาด บ้านปากคาดมวชน ห้วยคาด

- เขตอำเภอบึงกาฬ บริเวณวัดอาฮง ในตำบลหอคำ ซึ่งหน้าวัดเป็นน้ำวนเชื่อว่าเป็นจุดที่ลึกที่สุด ถือว่าเป็นสะตือแม่น้ำโขง

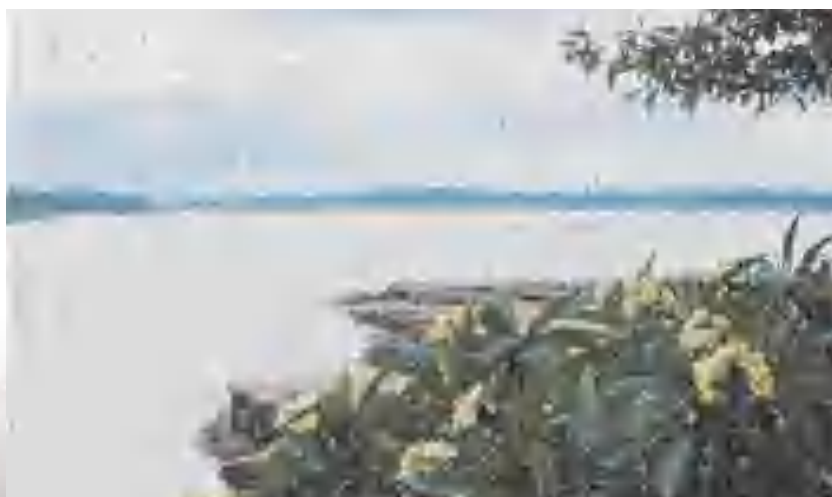
นอกจากตามแม่น้ำโขงแล้วตามห้วยหนองคลองบึง กลางทุ่งนา ที่มีแหล่งน้ำก็มีผู้พบเห็นลูกไฟแดงอมชมพู ไม่มีเสียง ไม่มีควัน ไม่มีเปลว ขึ้นตรงจะดับกลางอากาศหายไป นับว่าเป็นเรื่องเหลือเชื่อ และเป็นสิ่งมหัศจรรย์แห่งลุ่มแม่น้ำโขงที่แท้จริง

อ่างปลาบึก บ้านผาตั้ง อำเภอสังคม

ริมแม่น้ำโขงหน้าที่ว่าการอำเภอสังคม
หน้าวัดหลวงปู่่ม

คั้งน้ำหน้าวัดหินหมากเป้ง

บริเวณหน้าวัดอาฮง เชื่อกันว่าเป็นสะดือแม่น้ำโขง ส่วนที่ลึกที่สุด

ทุกๆ ปีตลอดแนวแม่น้ำโขง เขตอำเภอโพนพิสัย
เป็นจุดที่เกิดบั้งไฟพญานาค

การเดินทางไปดูบั้งไฟพญานาค จากกรุงเทพฯ สู่จังหวัดหนองคาย สามารถเดินทางได้หลายเส้นทางคือ เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวจากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๑ พหลโยธินถึงสระบุรี แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข ๒ มีตรภาพผ่านจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี ก็จะถึงจังหวัดหนองคาย รวมระยะทางประมาณ ๖๑๔ กิโลเมตร

ถ้าเดินทางโดยขบวนรถไฟกรุงเทพฯ-หนองคาย ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งเปิดบริการทุกวัน หรือขอขบวนเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางกรุงเทพฯ-หนองคาย มีรถโดยสารทั้งแบบธรรมดาและปรับอากาศ ที่สถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ จตุจักร เมื่อถึงจังหวัดหนองคายก็สามารถติดต่อรถสองแถวรับจ้างไปยังอำเภอต่างๆ ที่มีเขตติดต่อกับแม่น้ำโขง

ปรากฏการณ์สิ่งมหัศจรรย์ได้แหวกผืนน้ำพุ่งขึ้นสู่เหนือน้ำโขง ไม่มีเสียง ไม่มีเปลว ไม่มีควัน ตั้งแต่ระดับ ๑-๓๐ เมตร แล้วจึงเป็นสีแดง อมชมพูขนาดเล็กเท่าหัวแม่มือ ไปจนถึงขนาดเท่าผลส้มพุ่งขึ้นสู่อากาศ แล้วหายไปบนท้องฟ้า ลูกไฟบ้างก็ขึ้นลูกเดียวโดดๆ บ้างก็ขึ้นติดต่อกัน หลายๆ ลูก ในที่เดียวกัน แต่ก่อนคนเฒ่าคนแก่ออกหาปลาเห็นลูกไฟ เกิดขึ้นบริเวณหัวเรือบ้าง ท้ายเรือบ้าง ต่างใจกันเป็นเสียงเดียวกันว่า **ไฟผี** บ้าง **ลูกไฟผี** บ้าง จนปัจจุบันเรียกว่า **บั้งไฟพญานาค** เกิดมา ตั้งแต่เมื่อใดไม่มีใครตอบได้ ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า เห็นมาตั้งแต่ครั้ง ปู่ย่าตาทวดแล้ว เวลาบั้งไฟขึ้นผู้คนจะเจียบกริบแล้วยกมือไหว้ท่วมหัวแล้ว เปล่งวาจาว่า **สาธุ** พร้อมตั้งจิตอธิษฐานขอความเป็นสิริมงคลจากเทพ แห่งสายน้ำที่นำความอุดมสมบูรณ์มาสู่ชุมชนสองฟากฝั่งตลอดชั่วนาตาปี

ความเชื่อเรื่องพญานาคนำความอุดมสมบูรณ์แก่ผู้อาศัยอยู่ตลอด สองฟากฝั่งทั้งไทยและลาว ทุกปีจะมีการบวงสรวงบูชาเพื่อขอขมาต่อ แม่น้ำโขงที่ชาวบ้านได้ทำให้สายน้ำสกปรก ด้วยการไหลเรือไฟ ลอยกระทง หมากเบ็ง แพหยวก บายศรีพร้อมเครื่องเซ่นสังเวยเพื่อนำความสุขมาสู่ พี่น้องชาวหนองคาย

ความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ ทำให้แม่น้ำโขงสะอาด ไม่มีใครทิ้งสิ่งปฏิกูล ลงในสายน้ำ แม้จังหวัดหนองคายจะเติบโตขึ้นแต่พื้นฐานด้านจิตใจของ ชาวหนองคายยังคงแนบแน่นต่อคติความเชื่อในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ที่ทำให้เมืองหนองคายเป็นที่รู้จักแพร่หลาย เป็นเมืองที่ติดอันดับ เมืองน่าอยู่ระดับโลก

เสาไฟฟ้าสองสว่างหัวเสาทำเป็นพญานาค ขดล้อมดวงไฟ สัญลักษณ์หนองคาย เมืองแห่งพญานาค

น้ำพุบริเวณเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดระดับประดาไฟเป็นที่ตื่นตาให้กับนักท่องเที่ยว

ชมเมืองโพนพิสัย

ทำนอง สรภัญญะ

ขอเชิญท่านทั้งหลาย
เที่ยวชมเมืองโศก
ชื่อเมืองโพนพิสัย
ถิ่นอีสานย่านคนดี
ผูกพันถิ่นนี้มา
ต่างชาติอยู่รวมใน
ที่ตั้งริมฝั่งโขง
สายน้ำก็ไหลเชี่ยว
ทุกผู้อยู่เป็นสุข
เชิญเยือนทุกทุกคน
เดิมเมืองปากห้วยหลวง
ประวัติศาสตร์ไทยลาวมี
ชื่อเสียงนั้นลือเลื่อง
ไหลพันไฟขึ้นมา
ผู้คนก็หลงไหล
พญานาคจริงหรือ
ก่อนนั้นบังไฟ
หวาดกลัวมีกล้ายล
พุ่งขึ้นมาอย่างแรง
ขึ้นสูงแรงเหนือหัว
ทุกเพี้ยนลิบหัวต่ำ
ออกพรรษาทุกวัน
ผู้คนต่างรีบมา
ออกพรรษาทุกคน
หลายคนมาพิสูจน์
ต่างผจญพิษ
ขบวนเครื่องบวงสรวง
พญานาคขอไถ่ชีวิต

ท่องเที่ยวไปทั่วพารา
ตระการตาในธานี
เป็นเมืองใหญ่ในธานี
ทุกคนล้วนมีน้ำใจ
รักพวกพ้องทั่วแดนไทย
โพนพิสัยเป็นหนึ่งใน
ทอดยาวโขงโค้งคดเคี้ยว
เป็นสายเดียวหล่อเลี้ยงชน
ไม่มีทุกข์ทุกแห่งหน
โพนพิสัยต่างยินดี
คนทั้งปวงต่างรู้ดี
ลงอาภรณ์ในศิลา
เมืองพญานาคตำนานว่า
กลางน้ำโขงเห็นทุกปี
ดูโพนพิสัยดูอีกที่
อาภรณ์บาตรพระยานบน
ปรากฏมีมานาน
พายุเรือพันไม่มองดู
ลูกไฟแดงอมชมพู
ยี่สิบเมตรพดประมาท
เตือนสติอย่าประมาท
เกิดเหตุการณน้ำอืดอรร
อย่าอวดอย่าเพียงฝัน
แปดสองหนคนมากมี
สิ่งดีดังดุดประเพณี
หลายหลายทำให้เห็นพลัง
ชนทั้งปวงแห่แหนกัน
พนัไฟเล่นเป็นขวัญตา

อดีตหนองคาย

หนองคาย เป็นจังหวัดที่มีความเป็นมาเก่าแก่จังหวัดหนึ่งของประเทศไทย ดังได้พบหลักฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่แหล่งโบราณคดีบ้านโคกคอน อำเภอท่าบ่อ ได้พบเครื่องมือทำจากหิน ภาชนะสำริด เครื่องปั้นดินเผาลายเชือกทาบ และลายเขียนสีคล้ายกับแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี โครงกระดูกมนุษย์สมัยโบราณที่สำคัญคือครกหินใหญ่ที่สันนิษฐานว่าเป็นเบ้าหลอมโลหะ รวมทั้งหลักฐานจากการสำรวจแหล่งถลุงแร่ทองแดง และตีบุกสมัยโบราณในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง (เขตจังหวัดหนองคาย เลย หนองบัวลำภู และอุดรธานี) พบว่าทางตอนเหนือของจังหวัดหนองคายที่ภูโสน อำเภอสังขม และที่บ้านหนองบัว ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ พบเนินสูงเต็มไปด้วยเศษก้อนตะกรันมีสีสนิมเหล็กขนาดใหญ่จำนวนมากน่าจะเป็นแหล่งถลุงโลหะในสมัยโบราณ จึงสรุปได้ว่าบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัดหนองคายนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีพัฒนาการตั้งแต่มนุษย์สมัยหิน เข้าสู่สมัยโลหะทั้งมีความสัมพันธ์กับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง และชุมชนที่ค้าขายทางชายฝั่งทะเล ดังได้พบเหรียญเงินฟูนัน (เช่นเดียวกับที่พบที่เมืองอุทอง เมืองนครชัยศรีโบราณ และ

หลักฐานทางโบราณคดีในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่พบจากแหล่งโบราณคดี
บ้านหนองบัว ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ

เมืองออกแก้ว เมืองท่าของเวียดนาม) ชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงดังกล่าวได้มีพัฒนาการเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ตั้งบ้านเมืองริมฝั่งแม่น้ำโขง ดังได้พบแนวคูน้ำ คันดิน และกำแพงเมืองอยู่หลายแห่ง นอกจากนี้ยังพบใบเสมาหินขนาดใหญ่ที่อำเภอโพนพิสัย ชาวบ้านเรียกว่า **เจ้าพ่อเป่งจาน** ที่ฐานเสมาหินมีอักษรปัลลวะ (อินเดียใต้) จารึกไว้ และที่บริเวณลำห้วย บ้านโพธิ์ตาก ได้พบศิลาจารึกหลายหลักมีลักษณะคล้ายใบเสมา ซึ่งบางหลักมีภาพจำหลักเรื่องราวเกี่ยวกับชาดกหรืออดีตชาติของพระพุทธเจ้า แสดงให้เห็นว่าชุมชนในบริเวณดังกล่าวรับนับถือพระพุทธศาสนา ลัทธิเถรวาท เช่นเดียวกับชุมชนไทยที่ตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ทั่วไปในดินแดนประเทศไทย

หลักฐานจากตำนานท้องถิ่นที่เล่าสืบต่อกันมา แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง โดยเฉพาะเมืองต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในบริเวณจังหวัดหนองคาย นครเวียงจันทน์ และนครหลวงพระบาง ราชธานีของอาณาจักรล้านช้าง ดังปรากฏหลักฐานทั้งทางโบราณสถานของเมืองเวียงคุก (ตำบลเวียงคุก อำเภอเมือง) เช่น พระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีนามปรากฏในศิลาจารึกว่า **พระธาตุบังพวนพระเจดีย์ศรีสัตตมหาทาน** ซึ่งตำนานอูรังคธาตุกล่าวว่า พระธาตุองค์นี้สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า (บางตำนานว่าบังพวนแผลงมาจากคำว่าบังคนหรือขี้ไผ่น ตามภาษาถิ่นอีสานแปลว่า กระเพาะอาหาร) ส่วนหลักฐานโบราณคดีพบว่า พระธาตุบังพวนมีการก่อสร้างหลายสมัย พบพระพุทธรูปองค์หนึ่งมีจารึกระบุว่ามี พ.ศ. ๒๑๖๗ พระเจ้าโพธิสาลราช กษัตริย์ล้านช้างโปรดเกล้าฯ ให้นำพระพุทธรูปองค์นี้มาประดิษฐานในพระธาตุบังพวน หลักฐานจากศิลาจารึกหลายหลักระบุข้อความที่แสดงว่า กษัตริย์ล้านช้างหลายสมัยได้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ณ พระธาตุบังพวน ที่ตั้งอยู่ที่เมืองเวียงคุกนี้

ณ บริเวณที่ตั้งของอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคายในอดีตนั้นคือเมืองปากห้วยหลวง เป็นเมืองสำคัญของอาณาจักรล้านช้าง (ราชธานีอยู่ที่เมืองหลวงพระบาง) เจ้าเมืองเป็นพระราชวงศ์ของกษัตริย์ล้านช้าง เช่น ท้าวคำเต็มช้าง เจ้าเมืองปากห้วยหลวง เป็นพระโอรสของพระยาสามแสนไท-ไตรภูวนาถ ของอาณาจักรล้านช้าง ในสมัยสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชเป็นกษัตริย์ล้านช้าง พระองค์มีพระมารดาพระนามว่า เจ้าหญิงยอดคำทิพย์ เป็นพระราชธิดาของพระเจ้าเกษเกล้า แห่งอาณาจักรล้านนา

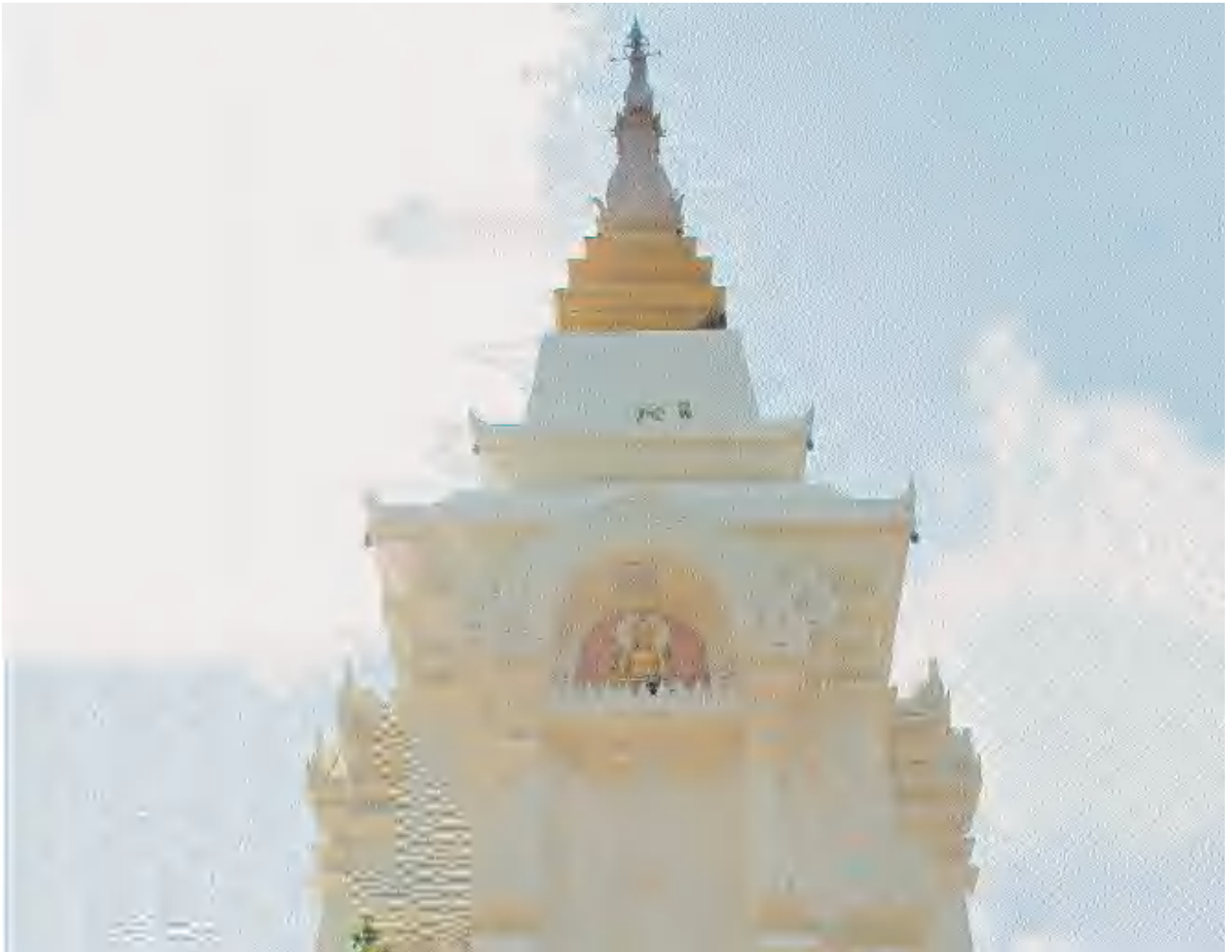
ศาลเจ้าพ่อเป่งจาน ในศูนย์พัฒนาสังคม
หน่วยที่ ๖๘ จังหวัดหนองคาย

ศิลาจารึกเสมาหิน อักษรปัลลวะ (อินเดียใต้)

พระพุทธรูปเก่าแก่สมัยกษัตริย์ล้านช้าง
(ราวพุทธศักราช ๒๑๖๗ ในวัดพระธาตุบังพวน)

พระธาตุบังพวน แหล่งโบราณคดีเก่าแก่ในสมัยเมืองเวียงคุก อดีตเมืองหนองคาย

โพธิ์บัลลังก์จำลองของพระพุทธเจ้า ที่วัดพระธาตุบังพวน

ทำให้วัฒนธรรมของล้านนาแผ่ขยายมาถึงอาณาจักรล้านช้างด้วย ในสมัยของพระองค์เมืองปากห้วยหลวงเป็นเมืองที่มีบทบาททางการเมืองในอาณาจักรล้านช้าง เพราะเจ้าเมืองคือ พระยาแสนสุรินทรลือชัย เป็นกำลังสำคัญในราชการสงครามเมื่อครั้งตีเมืองเชียงแสน เมื่อ พ.ศ. ๒๐๙๘ และเมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๓ สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชทรงย้ายราชธานีมาอยู่ที่นครเวียงจันทน์ พระยาแสนสุรินทรลือชัยเป็นกำลังหลักในการสร้างพระนครเวียงจันทน์ และการสร้างพระธาตุหลวง ณ นครเวียงจันทน์ เนื่องจากพระยาแสนสุรินทรลือชัยมีฐานะเป็นพระบิดาของเจ้าจอมมณี พระมเหสีของสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช และเป็นพระอัยกา (ตา) ของพระหน่อแก้ว พระราชโอรสของสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช เมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๔ สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชสวญหายไปเมื่อคราวสงครามกับพม่า พระยาแสนสุรินทรลือชัยจึงได้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการครองอาณาจักรล้านช้าง พระนามว่า พระเจ้าสุมังคลาโอยโกโพิธสัตว์ ภายหลังอาณาจักรล้านช้างพ่ายแพ้ และตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า พระเจ้าสุมังคลาโอยโกโพิธสัตว์และพระหน่อแก้ว ถูกจับไปอยู่ที่พม่า

ใน พ.ศ. ๒๑๓๔ เสนาอำมาตย์และคณะสงฆ์ได้ขอพระหน่อแก้วคืนกลับมาเป็นกษัตริย์ครองอาณาจักรล้านช้าง ณ นครเวียงจันทน์

วัดช้างเผือกในอำเภอศรีเชียงใหม่ สันนิษฐานว่าเคยเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต

ภาพวาดฝาผนังในวัดช้างเผือก สมัยที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ ๑ นำพระแก้วมรกต พระพุทธรูปเชียงแสน และขบวนช้าง ม้า พร้อมด้วยทรัพย์สินเงินทองมากมาย เดินทางจากนครเชียงใหม่ กลับสู่นครเวียงจันทน์

ภาพวาดฝาผนังวัดช้างเผือก แสดงการอพยพของชุมชนในอดีตสมัยล้านนา-ล้านช้าง เห็นพระธาตุขาว พระธาตุดำ และพระธาตุหลวงในฝั่งนครเวียงจันทน์

พระแก้วมรกตถูกอัญเชิญมาไว้ที่วัดพระแก้ว
ก่อนอัญเชิญไปกรุงธนบุรี

วัดพระแก้ว (ด้านบน) ปัจจุบันอยู่ใน
หน่วยเรือกษาความสงบเรียบร้อย
ตามลำแม่น้ำโขง เขตหนองคาย กองทัพเรือ
ในอำเภอศรีเชียงใหม่

แม่น้ำโขง สายน้ำเชื่อมโยงประวัติศาสตร์
๒ ชนชาติมาจวบจนถึงปัจจุบัน

ภาพวาดฝาผนังในวัดโพธิ์ชัย สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี กองทัพไทยขยายอาณาเขต
มาถึงเวียงจันทน์ และอัญเชิญพระแก้วมรกตกับพระบางลงไปกรุงธนบุรี

ภาพวาดรัชกาลที่ ๓ ทรงให้ทัพไทยยกทัพมาปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์

ต่อมาอาณาจักรล้านช้างได้แตกออกเป็น ๓ แคว้นที่เป็นอิสระต่อกัน ได้แก่ นครหลวงพระบาง นครเวียงจันทน์ และนครจำปาศักดิ์ ในสมัยธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาจักรียกทัพมาตีเวียงจันทน์ได้สำเร็จ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๒ ทัพไทยได้กวาดต้อนชาวเวียงจันทน์ พระราชวงศ์ พร้อมอัญเชิญพระแก้วมรกตกับพระบางลงไปกรุงธนบุรี ครั้งนั้นเจ้าพระยาจักรีได้รับการสถาปนาเป็น สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เมืองต่างๆ ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง (ที่ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนองคาย) รวมทั้งอาณาจักรล้านช้างทั้ง ๓ แคว้น ได้กลายเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรไทย สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรชาวเวียงจันทน์ส่วนหนึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองพานพร้าว (อำเภอศรีเชียงใหม่) เมืองปะโค และเวียงคุก (อำเภอเมืองหนองคาย)

ในสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองปากห้วยหลวงได้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองโพนแพน (หรือโพนแพง ต่อมาเรียกว่า เมืองโพนพิสัย) ก็กลายเป็นหัวเมืองหนึ่งของกรุงรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ อาณาจักรล้านช้างพายามแยกตัวเป็นเอกราช เจ้าอนุวงศ์ยกทัพเวียงจันทน์กวาดต้อนผู้คนในเขตไทยกลับมานครเวียงจันทน์ สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ยกทัพปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ได้สำเร็จ และได้แต่งตั้ง **ท้าวสุวอ** บุตรหลานของเจ้าเมืองยโสธร ซึ่งมีความดีความชอบในการปราบกบฏครั้งนี้ให้เป็น **พระปฐมเทวาภิบาล** เจ้าเมืองหนองคายคนแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๐ และให้ท้าวตาดี บุตรชายเจ้าเมืองร้อยเอ็ดเป็น **พระพิชัยสุริยวงศ์** เจ้าเมืองโพนแพน

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พวกจีนฮ่อได้ยกพวกมาปล้นสะดมตามชาย พระราชอาณาเขตถึงเมืองเวียงจันทน์และหนองคาย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๘ ครั้งนั้นเจ้าเมืองหนองคายมาช่วยราชการที่เมืองอุบลราชธานี กรมการเมืองหนองคาย และเจ้าเมืองโพนพิสัยไม่คิดต่อสู้ป้องกันเมือง พระยามหาอำมาตยาธิบดี (ชื่น กัลยาณมิตร) เจ้าเมืองอุบล ได้เกณฑ์ไพร่พลขับไล่พวกจีนฮ่อได้สำเร็จแล้ว จึงให้ประหารชีวิตพวกกรมการเมืองหนองคาย และเจ้าเมืองโพนพิสัยเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อไป

ในสมัยจักรวรรดินิยม ไทยถูกฝรั่งเศสบีบบังคับหลายด้าน ต้องยอมเสียดินแดนที่เป็นเมืองขึ้นหลายแห่งเพื่อรักษาอธิปไตยและเอกราชของชาติไว้ ในบริเวณชายฝั่งแม่น้ำโขงก็เช่นกัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ ฝรั่งเศสห้ามมิให้มีกองทหารติดอาวุธอยู่ในบริเวณ ๒๕ กิโลเมตรจากชายแดน รัชกาลที่ ๕ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายที่ทำการมณฑลลาวพวนที่ตั้งอยู่ที่เมืองหนองคายมาอยู่ที่เมืองโพนพิสัย ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นอำเภอโพนพิสัย ขึ้นกับเมืองอุดรธานี ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ อำเภอเมืองหนองคายได้รับการยกฐานะให้เป็นจังหวัดหนองคาย อำเภอโพนพิสัยจึงได้ขึ้นอยู่กับจังหวัดหนองคายสืบต่อมา

อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ (องค์แรก)

อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ (องค์ปัจจุบัน)

อนุสรณ์การปราบปรามจีนฮ่อ

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ปีพุทธศักราช ๒๔๑๘

พานพุ่มสักการะในศาลาเทิดพระเกียรติฯ
ที่บริเวณสวนสาธารณะท่าเสด็จ อำเภอท่าบ่อ

บริเวณริมแม่น้ำโขงที่ซึ่ง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินประทับเรือพระที่นั่ง
เยียมราษฎรในจังหวัดหนองคาย
ที่ท่าเสด็จ อำเภอท่าบ่อ

บึง หนองน้ำที่กองทหารมาตั้งค่ายในยามศึกสงคราม
และเป็นที่มาของชื่อจังหวัดหนองคายในปัจจุบัน

บึงค่าย-บ้านไผ่ สู่มืองหนองคาย

บริเวณที่ตั้งของตัวเมืองหนองคายปัจจุบัน ในอดีตเป็นเพียงชุมชน
เล็กๆ มีชื่อเรียกว่า **บ้านไผ่** แต่เมื่อในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) ได้ทรงให้กองทัพไทยยกทัพมาปราบ
กบฏเจ้าอนุวงศ์ และมาตั้งมั่นที่ **ค่ายบกหวาน** (ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมืองหนองคายในปัจจุบัน) ซึ่งทหารได้อาศัยน้ำจากหนองบึงแห่งนี้
มาบริโภค จึงได้พากันเรียกว่า **บึงค่าย** หรือ **หนองค่าย** อันใช้เป็นที่ตั้ง
ของค่ายทหารด้วย และเมื่อได้รับชนะเวียงจันทน์แล้ว จึงได้ตั้งเป็นเมืองใหม่
มีชื่อว่า **เมืองหนองค่าย** ที่กลายมาเป็น **เมืองหนองคาย** ในสมัยปัจจุบัน

บึงโขงหลง

บึงโขงหลงเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๗ องศา ๕๘ ลิปดาเหนือถึง ๑๘ องศา ๐๓ ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๓ องศา ๕๙ ลิปดาตะวันออกถึง ๑๐๔ องศา ๐๒ ลิปดาตะวันออก ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย ๑๖๐ เมตร อยู่ในอำเภอยะกา และอำเภอบึงโขงหลง เนื้อที่ประมาณ ๒๒.๑๔ ตารางกิโลเมตร ยาวประมาณ ๑๓ กิโลเมตร และกว้าง ๒ กิโลเมตร เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ (Ramsar Site อันดับที่ ๑๐๙๘) มีลักษณะเป็นกุด (Oxbow lake) ที่แคบยาวคล้ายพระจันทร์เสี้ยว สภาพทั่วไปบริเวณตอนเหนือของบึงมีลักษณะเป็นเกาะเล็กๆ และกอพืชลอยน้ำ (สนม) เป็นจำนวนมาก บึงโขงหลงมีความลึกโดยเฉลี่ยประมาณ ๕๐-๑๐๐ เซนติเมตร

บึงโขงหลง เดิมมีพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย แต่หลังจาก พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้แยกบึงโขงหลงออกจากอำเภอเซกา จึงทำให้บึงโขงหลงตั้งอยู่ระหว่าง ๒ อำเภอ คือ อำเภอเซกา และอำเภอบึงโขงหลง

บึงโขงหลง เป็นเขตพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีน้ำขังตลอดปี ทางราชการจึงประกาศให้พื้นที่บริเวณบึงโขงหลงเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง รวมถึงในท้องที่ตำบลโพธิ์หมากแข้ง และตำบลบ้านต๋องของอำเภอเซกา

บึงโขงหลง เป็นบึงน้ำจืดที่เกิดจากลำห้วยหลายห้วยมารวมกัน กลายเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่แล้วไหลสู่แม่น้ำสงครามก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขง มีเกาะกลางบึง ได้แก่ เกาะดอนแก้ว เกาะดอนโพธิ์ เกาะดอนน่อง เกาะดอนสวรรค์ บนเกาะเหล่านี้มีป่าดิบแล้งอย่างสมบูรณ์ โดยรอบบึงส่วนใหญ่พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีชุมชนเมืองอาศัยอยู่ตอนล่างของบึง พื้นที่ดินรอบบึงเป็นที่ไร่นา

บึงโขงหลงเป็นแหล่งที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสภาพใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด เช่น ปลาแก้งพระร่วง (*Kryptoterus bichirris*) ปลาตุ๊กต๋าน (*Clarias batrachus*) ปลากัดเขียว (*Betta smaragdina*) ปลากัดไทย (*Betta splendens*) นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) ฯลฯ

บึงโขงหลงเป็นแหล่งประมงที่สำคัญ ทางด้านทิศเหนือของบึงโขงหลงเป็นที่ตั้งโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน นอกจากนั้นเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชไร่

เกาะลอยน้ำของต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง

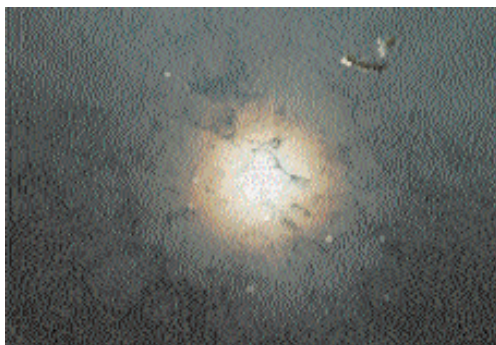
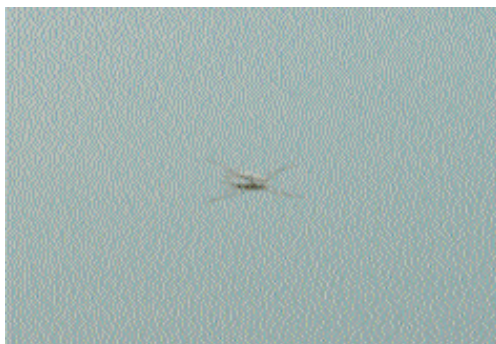

บริเวณริมบึงโขงหลง

การจับปลาของชาวประมงบริเวณรอบบึงโขงหลง

บนผิวน้ำมีแมลงและตัวอ่อนของแมลงจำนวนมาก
แสดงว่าบริเวณนี้มีปริมาณออกซิเจนมาก

สำหรับได้น้ำแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์

ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคน พืช และสัตว์

ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ บริเวณรอบบึงโขงหลง

สภาพทางชีวภาพ พันธุ์ไม้รอบบึง ได้แก่ ยาง (*Dipterocapus spp.*) ต้นตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia calyculata*) ต้นประดู่ (*Pterocarpus macropus*) ต้นตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) ต้นมะปราง ฯลฯ

บึงโขงหลงมีพืชที่สำคัญ คือ ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง หรือ เสนงนายพราน (*Nepenthes mirabilis*) เป็นพันธุ์ไม้เด่นของที่นี่ เพราะมีความแปลกคือ สามารถอาศัยอยู่ในน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงเติบโตอยู่บนบก ลักษณะของต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงที่เติบโตอยู่ในน้ำจะมีลำต้นใหญ่กว่าหม้อข้าวหม้อแกงลิงที่เติบโตอยู่บนบก ส่วนรากไม่ได้ฝังรากลงในดิน สามารถลอยน้ำได้

ประโยชน์ของหม้อข้าวหม้อแกงลิง นอกจากช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติแล้วยังนำมากรอกทำข้าวเหนียวหนึ่ง คล้ายๆ กับการทำข้าวหลาม ซึ่งหากินได้ยากมากในปัจจุบัน

ภาพแมลงกำลังหลงเข้าไปในหม้อข้าวหม้อแกงลิง

ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงอาศัยอยู่ในน้ำ บริเวณบึงโขงหลง

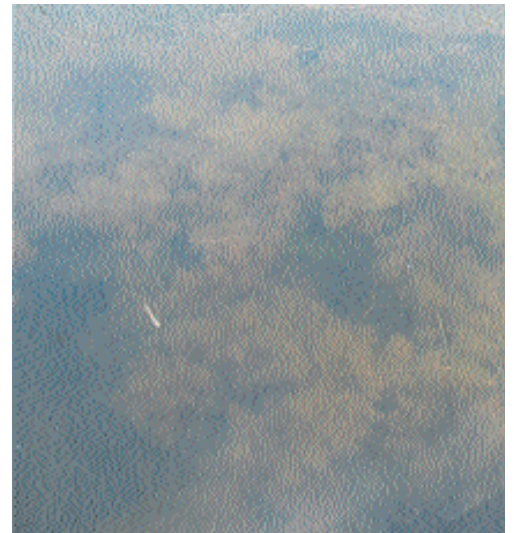

ต้นเฟิร์น
หลากหลายชนิดใน
บริเวณบึงโขงหลง

นอกจากนี้แล้ว พืชชายน้ำ พืชลอยน้ำ พืชใต้น้ำ และพันธุ์ไม้
ปริ่มน้ำ ที่พบได้แก่ หอย้าเฟื่อย (*Vallisneria spiralis*) และสาหร่าย
ข้าวเหนียวดอกเหลือง (*Utricularia auria*)

ความชุ่มชื้น และความอุดมสมบูรณ์ของบึงโขงหลง

สำหรับพื้นที่ชุ่มน้ำบึงโขงหลง ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวดูนกน้ำ
แหล่งพักพิงของนกอพยพในฤดูหนาวและนกประจำถิ่นหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นนกเป็ดน้ำ นกอีโก้ง เป็ดแดง เป็ดลาย เป็ดหัวดำ และเหยี่ยว
ที่หาดูได้ยาก อีก ๒ ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวทุ่งแถบเหนือ (Hen harrier) และ
เหยี่ยวทุ่งพันธุ์ยุโรป (Western march harrier)

นกอีโก้ง

หาดคำสมบูรณ์ที่มีผืนน้ำผืนเดียวกัน
ห่างจากบึงโขงหลงไม่กี่กิโลเมตร
เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง
มีลักษณะแปลกคือไม่มีชายหาด
แต่จะเป็นแพอยู่บนผืนน้ำ

ป้ายประชาสัมพันธ์อาณาเขต และประชากรในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง

ดอกบัวในบริเวณบึงโขงหลง

บึงโขงหลง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับสากล (Ramsar Site) และเป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรในน้ำและรอบๆ บริเวณบึง และยังเป็นถิ่นอนุรักษ์พันธุ์สัตว์จำพวกนกหลากหลายชนิด เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและเหมาะแก่การออกไข่ สิ่งที่สำคัญลักษณะเด่นของบึงโขงหลงก็คือต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง เป็นแห่งเดียวในประเทศไทยที่ได้เติบโตอยู่ในน้ำ คล้ายเกาะลอยน้ำเมื่อมองไกลๆ

นอกจากนี้แล้ว บึงโขงหลงยังเหมาะแก่การศึกษาทางด้านเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมแก่นุชนรุ่นหลังต่อไป

พันธมิตรธุรกิจสำคัญ ของหน่วยงาน

ในระยะกว่า ๑๐ ปี มาแล้ว ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากต้นยางพาราเป็นที่ต้องการอย่างมาก เป็นไปตามกระแสของความเจริญเติบโตของระบบอุตสาหกรรมโลก ที่มีการพึ่งพากระบวนการผลิตสินค้า เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการส่งออกสู่ท้องตลาด โดยผลิตภัณฑ์สำคัญได้จากต้นยางพาราและน้ำยาง ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้ เยื่อไม้ จนถึงที่อยู่อาศัย ส่วนน้ำยางนำไปผลิตเป็นล้อรถจักรยาน ล้อรถยนต์ ล้อเครื่องบิน ล้อรถบรรทุกหนักที่ใช้บรรทุกแร่ถ่านหินในเหมืองต่างๆ อุตสาหกรรมท่อยาง ท่อส่งน้ำ อุตสาหกรรมทางการแพทย์ และผลิตภัณฑ์ที่เล็กมากมายจนเป็นแผ่นบางๆ เช่น ถุงมือผ่าตัดชนิดต่างๆ และถุงยางอนามัย

ยางพาราในจังหวัดหนองคาย

ยางพารา เป็นพืชที่เคยนิยมปลูกกันมากทางภาคใต้ของประเทศ ซึ่งเป็นพืชที่สร้างมูลค่า สร้างรายได้ที่สำคัญของประเทศไทย ถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้รองจากแร่ดีบุก แต่ต่อมากรมวิชาการเกษตร ซึ่งสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา พันธุ์ยางพาราที่สามารถให้น้ำยางได้ปริมาณมาก และสามารถที่จะปรับตัวได้ดีต่อสภาพภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในปัจจุบันนี้ ถือได้ว่ายางพาราทำให้เกษตรกรไทยมีชีวิตและความเป็นอยู่ดีกว่าแต่ก่อนมาก เล่ากันว่าบางท้องถิ่น หากเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกยางพาราประมาณ ๑๐ ไร่ขึ้นไป บริษัทขายรถยนต์ถึงกับนำรถยนต์กระบะบรรทุกรุ่นใหม่ล่าสุดมาให้ใช้ก่อนและให้ผ่อนส่งค่าเช่าซื้อภายหลัง เมื่อต้นยางพาราเติบโตสมบูรณ์และพร้อมที่จะผลิตน้ำยางออกมาให้เจ้าของสวนยางเก็บน้ำยางได้ทุกๆ วัน

ขั้นตอนในการปลูกยางพารา

สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง มีดังต่อไปนี้

- ❖ วัสดุปลูก
- ❖ วิธีการปลูก
- ❖ พันธุ์ยาง

วัสดุปลูก

ต้นตอตา หมายถึง ต้นกล้ายางที่ได้รับการติดตามด้วยยางพันธุ์ดี แต่ต่ายังไม่แตกออกมามีแผ่นตาและตาที่เป็นตุ่มติดอยู่เท่านั้น ขุดถอนแล้วตัดต้นเดิมเหนือแผ่นตาขึ้นไปไม่น้อยกว่า ๘ เซนติเมตร เพื่อนำไปปลูกในแปลงที่เตรียมพื้นที่ไว้แล้ว

ต้นยางชำถุง หมายถึง วัสดุปลูกที่ได้จากการนำเอาต้นตอตามาชำในถุง โดยใช้เวลาชำในถุงประมาณ ๒-๓ เดือนจนได้ต้นยางชำถุงขนาด ๑-๒ นิ้วตร มีสภาพพร้อมที่จะนำไปปลูกในแปลงได้ ขนาดถุงที่ใช้ชำ คือ ๕ x ๑๕ นิ้ว สีดำเจาะรูขนาด ๓ มม. ประมาณ ๓ แถวๆ ละ ๕-๗ รู

วิธีการปลูก

การปลูก ให้ปลูกในช่วงต้นฤดูฝน

๑. ปลูกด้วยต้นตอตา

- ✿ เลือกต้นตอตาที่สมบูรณ์ ตาขุนโตเห็นเด่นชัด
- ✿ กลบหลุมที่เตรียมไว้แล้ว ใช้ไม้ปลายแหลม ขนาดเล็กกว่า ต้นตอเล็กน้อย แทะกลางหลุมให้ลึกเท่าความยาวของราก
- ✿ นำต้นตอมาปักตามรอยแทะ ให้แผ่นตาอยู่แนวเหนือ-ใต้ และอยู่เหนือพื้นดินประมาณ ๑ เซนติเมตร
- ✿ กลบดินจนเสมopakหลุม อัดดินให้แน่น โดยให้ดินบริเวณ โคนยางสูงกว่าเล็กน้อย เพื่อมิให้น้ำขังในหลุม
- ✿ คลุมโคนต้นด้วยฟางข้าว หรือเศษพืชคลุม หรือเศษวัสดุ คลุมดินที่หาง่ายในท้องถิ่น

๒. ปลูกด้วยยางชำถุง

- ✿ ใช้ต้นยางชำถุงขนาด ๑-๒ ฉัตร ควรเลือกต้นที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรคและแมลงศัตรูพืช
- ✿ ให้รอยต่อระหว่างรากกับตาอยู่ระดับปากหลุม
- ✿ ใช้มีดเฉือนกันถุงออกประมาณ ๑ นิ้ว แล้วกรีดด้านข้างถุง ให้ขาดจากกัน แต่ยังไม่ดึงถุงออก นำไปวางในหลุม ทอยยกกลบดินลงหลุม จนเกือบเต็มหลุม แล้วดึงถุงพลาสติกออก อย่าให้ดินในถุงพลาสติกตก กลบดินจนเสมopakหลุม และอัดดินให้แน่นให้โคนต้นยางสูงกว่าเล็กน้อย เพื่อมิให้น้ำขังในหลุม

พันธุ์ยาง

การเลือกพันธุ์ยาง

- ❖ เลือกพันธุ์ยางที่มีความต้านทานต่อโรคระบาดในท้องถิ่น
- ❖ เลือกพันธุ์ยางควรพิจารณาถึงลักษณะภูมิประเทศ เช่น พื้นที่ที่มีลมแรง เลือกพันธุ์ที่ต้านทานแรงลมได้ดี
- ❖ เลือกพันธุ์ยางให้เหมาะกับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- ❖ พันธุ์ยางที่ใช้ปลูกต้องเหมาะสมกับความลึกของหน้าดิน
- ❖ พันธุ์ยางที่ใช้ปลูกต้องเหมาะสมกับสภาพความลาดชันของพื้นที่
- ❖ พันธุ์ยางที่ใช้ปลูกต้องเหมาะสมกับระยะปลูก

พันธุ์ยางที่แนะนำ

- ❖ RRIT ๒๕๑
- ❖ สงขลา ๓๖
- ❖ BPM ๒๔
- ❖ PB ๒๕๕
- ❖ PR ๒๕๕
- ❖ RRIC ๑๑๐
- ❖ RRIM ๖๐๐

นับตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ก้าวขึ้นเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางพาราเป็นอันดับ ๑ ของโลก จากการสำรวจเมื่อปี ๒๕๓๗ พบว่า มีพื้นที่ปลูกยางพาราประมาณ ๑๑.๙ ล้านไร่ ผลิตยางได้ ๑.๗๒ ล้านตัน สามารถส่งออกขายยังต่างประเทศได้ถึง ๑.๖ ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า ๔๑,๓๕๒ ล้านบาท ดังนั้น ยางพาราจึงเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศได้มาก และเพื่อเป็นการรักษาสภาพการผลิตและการส่งออกไม่ให้ลดต่ำกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เกษตรกรผู้ปลูกยางจึงควรมีความรู้และมีการปฏิบัติดูแลปรับปรุงสวนยางให้ดี เพื่อให้ได้ผลผลิตสม่ำเสมอและมีคุณภาพ และส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่มีความมั่นคงตลอดไป

เกษตรกรกำลังกรีดยางเพื่อเอาน้ำยางดิบ

ผลมะเขือเทศสด

น้ำมะเขือเทศเข้มข้น

มะเขือเทศในน้ำพริกอ่อง

มะเขือเทศใส่ในส้มตำแบบต่างๆ

มะเขือเทศ

สินค้าเพื่อการส่งออกของจังหวัดหนองคาย

หนองคายได้รับการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเหมาะสมในการผลิตสินค้าที่เป็นผลผลิตจากมะเขือเทศ โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในพื้นที่อำเภอสังคม ศรีเชียงใหม่ ท่าบ่อ และอำเภอเมืองหนองคาย และผลผลิตที่ได้จะถูกแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ เพื่อจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป รวมทั้งที่ส่งไปขายทั่วประเทศ และส่วนที่ ๒ จะถูกส่งเข้าโรงงาน เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป ส่งออกสู่ท้องตลาดในรูปของน้ำผลไม้ น้ำมะเขือเทศเข้มข้นบรรจุกระป๋องเพื่อใช้ผลิตปลากระป๋อง ซอสมะเขือเทศสำหรับปรุงอาหาร และมะเขือเทศแช่อิ่ม โดยมีข้อมูลแสดงให้ทราบว่า มะเขือเทศที่ถูกป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวนมากถึงวันละ ๒๖๐ ตัน (๑ ตัน เท่ากับ ๑,๐๐๐ กิโลกรัม) จึงทำให้เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดหนองคายที่ทำไร่มะเขือเทศมีรายได้ที่มั่นคง ส่งผลต่อความเจริญของชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ และจากการศึกษาข้อมูลยังพบว่า ไร่มะเขือเทศในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลผลิตต่อไร่สูงกว่าทุกภาคของประเทศไทย คือมีผลผลิตสูงถึง ๑,๘๔๑ กิโลกรัมต่อไร่ ภาคเหนือ ๘๖๔ กิโลกรัมต่อไร่ ภาคกลาง ๘๓๑ กิโลกรัมต่อไร่ และภาคใต้ ๖๔๔ กิโลกรัมต่อไร่ นอกจากนี้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีพื้นที่การเพาะปลูกทำไร่มะเขือเทศมากถึง ๒๖,๔๖๐ ไร่ ซึ่งมากกว่าทุกภาคในประเทศด้วย

พันธุ์มะเขือเทศที่นิยมปลูกมากในประเทศไทย มี ๒ ลักษณะ คือ

๑. พันธุ์ที่ปลูกเพื่อใช้รับประทาน และขายในท้องตลาด มีพันธุ์ผลโตใช้สำหรับทำสลัด และประดับจานอาหาร มีรสชาติดี เช่น พันธุ์ฟลอราเดล และพันธุ์มาสเตอร์ เบอร์ ๓ และพันธุ์ที่มีผลเล็ก มีสีชมพูหรือสีแดง นิยมรับประทานทั้งลูก และใส่ในสลัดผักต่างๆ

๒. พันธุ์ที่ปลูกเพื่อส่งโรงงานอุตสาหกรรม พันธุ์ดีจะมีสีแดง เนื้อมาก ปริมาณของกรดสูง เปลือกหนา และเหนียว เก็บไว้ได้นาน เช่น พันธุ์โรมาวิเชฟ และพันธุ์วีเอฟ ๑๓๔-๑-๓ เป็นต้น

การปลูก

แปลงปลูกควรไถพรวนและปรับระดับดินให้เรียบสม่ำเสมอ แล้วยกแปลงให้สูงประมาณ ๓๐ เซนติเมตร กว้าง ๑๐๐ เซนติเมตร ปลูกเป็นแถวคู่ระยะระหว่างแถว ๗๐ เซนติเมตร ระหว่างต้น ๕๐ เซนติเมตร รองกันหลุมปลูกด้วยปุ๋ยคอกหนึ่งกระป๋องนมต่อหลุม ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑ กรัมต่อต้น คลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วจึงย้ายกล้าลงหลุมปลูกหลุมละ ๑-๒ ต้น กลบดินให้เสมอรระดับผิวดินอย่าให้เป็นแอ่งหรือเป็นหลุม เพราะจะทำให้น้ำขังและต้นกล้าเน่าตายได้ ถ้าปลูกขณะที่ฤดูฝนยังไม่สิ้นสุด แต่ถ้าปลูกในฤดูหนาวหรือฤดูแล้งควรกลบดินให้ต่ำกว่าระดับหลุมเล็กน้อย สำหรับการย้ายกล้าลงแปลงปลูกนี้ต้องเลือกต้นกล้าที่มีลักษณะดี มียอด และปราศจากโรคและแมลงรบกวน ถ้าเป็นการย้ายกล้าจากแปลงเพาะ หรือแปลงชำมาลงปลูกโดยตรง ควรย้ายที่ปลูกในเวลาที่อากาศไม่ร้อนคือ ในตอนบ่ายหรือตอนเย็น เมื่อย้ายเสร็จให้รีบรดน้ำตามทันทีจะทำให้กล้าตั้งตัวได้เร็วขึ้น และเปอร์เซ็นต์การตายน้อยลง แต่ถ้าเป็นการย้ายกล้าที่ชำในถุงพลาสติก สามารถย้ายลงแปลงได้ตลอดเวลา กล้าจะตั้งตัวได้เร็ว และรอดตายเกือบ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ หลังจากย้ายกล้าแล้วรดน้ำกล้าให้ชุ่มทุกเช้า-เย็น เมื่อกล้าตั้งตัวดีแล้ว จึงควรรดน้ำเพียงวันละครั้ง ในบางแห่งอาจจะให้น้ำแบบเข้าตามร่องแปลงจนชุ่มแล้วปล่อยน้ำออก วิธีนี้สามารถทำให้มะเขือเทศได้รับน้ำอย่างเต็มที่และอยู่ได้ถึง ๗-๑๐ วัน

การพรวนดินกลบโคนต้น

เมื่อต้นกล้าตั้งตัวได้แล้วควรพรวนดินกลบโคนต้น โดยเปิดเป็นร่องระหว่างแถว เพื่อให้การให้น้ำทำได้สะดวก น้ำไม่ขัง และทำให้รากมะเขือเทศเกิดมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ต้นแข็งแรงมากขึ้น และการพรวนดินกลบโคนก็เป็นการกำจัดวัชพืชไปในตัวด้วย หลังจากพรวนดินกลบโคนครั้งแรกแล้ว หลังจากนั้นอีก ๑ เดือนให้กลบโคนอีกครั้งหนึ่ง

การให้น้ำ

มะเขือเทศต้องการน้ำสม่ำเสมอ ตั้งแต่เริ่มปลูกไปจนถึงผลเริ่มแก่ (ผลมีการเปลี่ยนสี) หลังจากนั้นควรลดการให้น้ำลง มิฉะนั้นอาจทำให้ผลแตกได้ การรดน้ำมากเกินไปจะทำให้ดินชื้น ซึ่งทำให้เชื้อราที่ทำให้เกิดโรคเน่าเจริญได้ดี แต่หากมะเขือเทศขาดน้ำ การให้น้ำอย่างกะทันหันก็จะทำให้ผลแตกได้เช่นกัน

การใส่ปุ๋ย

นอกจากจะใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี สูตร ๑๕-๑๕-๑๕ รองกันหลุมก่อนปลูกแล้ว จำเป็นจะต้องมีการใส่ปุ๋ยเคมีเสริมด้วย เพื่อให้คุณภาพและผลผลิตของมะเขือเทศสูงขึ้น สำหรับปุ๋ยเคมีที่จะใช้ก็ขึ้นอยู่กับสภาพของดินแต่ละแห่ง เช่น ถ้าดินเป็นดินเหนียว ปุ๋ยเคมีที่ใช้ควรมีไนโตรเจนและโพแทสเซียมเท่ากัน ส่วนฟอสฟอรัสให้มีอัตราสูง เช่น สูตร ๑๒-๒๔-๑๒ หรือ ๑๕-๓๐-๑๕ ถ้าเป็นดินร่วนควรให้ปุ๋ยที่มีโพแทสเซียมสูงขึ้น แต่ไม่สูงกว่าฟอสฟอรัส เช่นสูตร ๑๐-๒๐-๑๕ ส่วนดินทรายเป็นดินที่ไม่ค่อยจะมีโพแทสเซียม จึงควรให้ปุ๋ยที่มีธาตุโพแทสเซียมสูงกว่าตัวอื่น เช่นสูตร ๑๕-๒๐-๒๐, ๑๓-๑๓-๒๑ และ ๑๒-๑๒-๑๗ เป็นต้น แต่ถ้าเป็นการปลูกมะเขือเทศนอกฤดูจะต้องใช้ปุ๋ยที่มีธาตุไนโตรเจนสูง เนื่องจากมะเขือเทศจะใช้ปุ๋ยไนโตรเจนมากถ้าหากอุณหภูมิของอากาศสูง แต่อย่างไรก็ตามถ้าไม่สามารถหาปุ๋ยสูตรดังกล่าวข้างต้นได้ก็สามารถใช้ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ ในอัตรา ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยการแบ่งใส่ ๓ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ หลังจากย้ายปลูก ๗ วัน

ครั้งที่ ๒ หลังจากครั้งที่หนึ่ง ๑๕ วัน

ครั้งที่ ๓ หลังจากครั้งที่สอง ๒๐ วัน

การปักค้ำ

พันธุ์ที่ทอดยอดหรือพันธุ์เลื้อยจำเป็นต้องมีการปักค้ำโดยใช้ไม้หลักปักค้ำต้นก่อนระยะออกดอก โดยใช้เชือกผูกกับลำต้นให้ไขว้กันเป็นเลข ๘ และผูกเงื่อนกระตุกกับค้ำเพื่อให้ต้นเจริญเติบโตได้ดี สะดวกต่อการดูแลรักษา นิดสารป้องกันแมลงได้ทั่วถึง ผลไม่สัมผัสดิน ทำให้ผลสะอาดและสะดวกต่อการเก็บเกี่ยว

ยาสูบ

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งของจังหวัดหนองคาย คือ ยาสูบ ด้วยเพราะพื้นที่ทั่วไปของจังหวัดหนองคายมีพื้นที่ลาดเลี้ยวไปกับแนวแม่น้ำโขง มีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดต่ำบริเวณริมแม่น้ำ จึงมีความเหมาะสมในการทำการเพาะปลูกไร่ยาสูบ ซึ่งเป็นพืชล้มลุกที่ใช้เวลาในการปลูกและเก็บเกี่ยวในระยะสั้นๆ ทำให้มีการนิยมนำยาสูบมาปลูกกันอย่างแพร่หลายในอำเภอต่างๆ โดยพื้นที่ที่มีการทำไร่ยาสูบกันมาก ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ท่าบ่อ ศรีเชียงใหม่ และโพนพิสัย

ลักษณะทั่วไป

ยาสูบเป็นพืชฤดูเดียว ลำต้นตั้งตรง มีขนซึ่งให้ความรู้สึกเหนียวเมื่อสัมผัส ลำต้นสูงประมาณ ๑-๒ เมตร ใบเป็นใบเดี่ยวมีขนาดใหญ่ ยาวประมาณ ๕๐-๖๐ เซนติเมตร และกว้างประมาณ ๒๕-๓๐ เซนติเมตร ขอบใบเรียบ ส่วนมากจะไม่มีก้านใบ มีหูใบ ฐานใบจะหุ้มลำต้นไว้ครึ่งหนึ่ง ใบจะมีขนปกคลุม ดอกออกเป็นช่อชนิดราเข็มเกิดที่ส่วนยอดของลำต้น ช่อดอกหนึ่งจะมีดอกประมาณ ๑๕๐ ดอก ดอกยาว ๑.๕x๒ นิ้ว มีสีชมพูขาว หรือแดง มีกลีบดอก ๕ กลีบ โดยส่วนล่างของกลีบดอกเชื่อมติดกัน ทำให้ดอกมีรูปร่างเหมือนระฆัง เมล็ดมีขนาดเล็กมาก รูปไข่ สีน้ำตาลเข้ม ผิวเมล็ดมีเส้นสานกันเป็นร่างแห

ใบยาสูบที่ผ่านการเก็บเกี่ยว

โรงบ่มใบยาสูบในอำเภอท่าบ่อ

ใบยาสูบที่ขอยแล้ว
นำมาตากไว้
เพื่อทำเป็นยาเส้น

พันธุ์ยาสูบ

พันธุ์ยาสูบที่นิยมปลูกได้แก่ พันธุ์เวอร์จิเนีย พันธุ์เบอร์เลย์และพันธุ์พื้นเมือง โดยสองพันธุ์แรก ชาวไร่จะปลูกเพื่อจำหน่ายให้โรงงานยาสูบนำไปยาสูบไปผลิตเป็นบุหรี่หรือออกจำหน่ายในประเทศและส่งขายต่างประเทศ ส่วนพันธุ์พื้นเมืองจะนำมาผลิตเป็นยาเส้น เพื่อจำหน่ายให้กับลูกค้าชาวบ้านในท้องถิ่นทั่วไป โดยมีทั้งส่งไปจำหน่ายและมีพ่อค้ามารับไปจำหน่ายยังที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ดังที่เคยเห็นว่า ผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุจะนำเอายาเส้นมามวนกับใบจากเพื่อใช้สูบนั่นเอง แต่จะขอเตือนไว้ก่อนว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอย่างยิ่ง

ขั้นตอนในการปลูก

การปลูกใบยาสูบคุณภาพเริ่มตั้งแต่การเตรียมแปลงเพาะและเตรียมเพาะเมล็ดอย่างพิถีพิถัน เมล็ดยาสูบมีขนาดเล็ก (ในหนึ่งกรัมมีเมล็ดอยู่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ถึง ๓๐,๐๐๐ เมล็ด) แตงอกได้เร็วภายใน ๕-๑๐ วัน หากสภาพแปลงเพาะเหมาะสม ต้นยาสูบจะโตสูง ๑๕ ถึง ๒๐ เซนติเมตรในสองเดือน จากนั้นจึงย้ายลงแปลงปลูก

หลังจากปลูกในไร่ ๓-๔ เดือน ต้นยาสูบจะพร้อมสำหรับการเก็บเกี่ยว สองในสามของใบยาประเภทหลัก คือ ใบยาเวอร์จิเนีย มีการเก็บเกี่ยวตามระยะ โดยเริ่มเก็บใบแก่ที่อยู่โคนต้นก่อน แล้วค่อยเก็บเกี่ยวขยับขึ้นเมื่อใบยาแก่พอดี ส่วนใบยาอีกประเภท คือ เบอร์เลย์ ต้องเก็บในขั้นตอนเดียวคือตัดต้นแล้วรูดใบออกจากก้านหลังจากบ่มแล้ว กระบวนการ

ปั๊มใบยาสูบมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพใบในขั้นสุดท้าย และทักษะการปั๊มของเกษตรกรก็มีผลทำให้ลักษณะรสชาติของใบยาสูบออกมาต่างกัน

ใบยาเวอร์จิเนียต้องปั๊มด้วยกระบวนการ **ปั๊มไอร้อน** แขนงใบยาสูบไว้ในโรงปั๊ม ให้ลมร้อนเข้าไปทำให้น้ำในใบระเหยออก กระบวนการนี้ใช้เวลาเป็นสัปดาห์ ระหว่างที่ปั๊มต้องคอยระวังอุณหภูมิให้ค่อยๆ สูงขึ้นอย่างสม่ำเสมอ หากในขั้นตอนการปั๊ม ไอร้อนเกินไปหรือเย็นเกินไป จะส่งผลเสียต่อคุณภาพ

ใบยาเบอร์เลย์ใช้วิธีปั๊มแบบ **ปั๊มอากาศ** ในโรงปั๊มที่มีลมระบาย

ใบยาสูบพื้นเมือง

ยาสูบกำลังบรรจุเพื่อส่งโรงงาน

โรงปั๊มใบยาสูบ แบบระบายความร้อน

สภาพไร่อายุสุมในจังหวัดหนองคาย

ภายในโรงบ่มใบยาสูบมีท่อทำความร้อนและระบายอากาศ

ได้ดี กระบวนการบ่มแบบนี้ใช้เวลาสองเดือน ใบยาถูกทำให้แห้งด้วยวิธี
บ่มแดด โดยแขวนใบยาสูบไว้ข้างนอก กลางแจ้งจนได้ที่

หลังจากบ่มได้ที่ เกษตรกรจะแยกประเภทใบยาสูบตามตำแหน่ง
ก้านและใบ แล้วมัดเป็นห่อก่อนส่งเข้าชั้นประมูลหรือศูนย์รับซื้อ ณ ที่จุด
รับซื้อ ผู้รับซื้อซึ่งเชี่ยวชาญในด้านคุณภาพและการประเมินใบยาสูบจะตัดสิน
คุณภาพของใบยาสูบอย่างละเอียด โดยพิจารณาจากสี เนื้อใบ และกลิ่น

แม้ยาสูบจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ชาวไร่
และยังใช้ประโยชน์ในการกำจัดศัตรูพืช แต่เมื่อนำมาแปรรูปเป็นบุหรี่ยหรือ
ยาสูบ จะกลายเป็นสิ่งเสพติดที่มีอันตรายต่อสุขภาพมาก และยังไม่มี
ข้อสรุปในด้านดีเลย ดังนั้นจึงขอเตือนอีกครั้งว่าเยาวชนวัยเรียนไม่ควรลอง
เพราะจะทำให้ติดได้

ผู้เชี่ยวชาญจะทำการคัดคุณภาพใบยา
ก่อนส่งเข้าโรงงาน

ฮีตสิบสอง ประเพณี ๑๒ เดือน

ขนบธรรมเนียมประเพณีชาวหนองคายสืบทอดถือปฏิบัติต่อกันมาช้านานเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของท้องถิ่นอีสาน หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่สืบสานเรื่องราวจารึกเป็นจิตรกรรมฝาผนังทั้งดงามประดับตามวัดหลายวัดที่เราท่านและนักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกัน ขนบธรรมเนียมประเพณีชาวอีสานยึดมั่นเรียกขานกันเป็นนามเฉพาะว่า “ฮีตสิบสอง”

ฮีต เป็นภาษาถิ่นอีสาน ตรงกับภาษาไทยว่า จาริต หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับอิทธิพลจากล้านช้าง นั่นคือ การเคารพนับถือบรรพบุรุษ ผีปู่ ผีตา ผีแสน ผีฟ้า (ผีไร่ผืนนา)

ฮีตสิบสอง ก็คือ การทำบุญตามประเพณี ประจำ ๑๒ เดือน ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ปฏิบัติต่อกันมาช้านาน เป็นความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่กับวิถีชีวิตและจิตใจ เป็นความเชื่อของสังคม ผู้ใดฝ่าฝืนถือได้ว่าเป็นความผิดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี หรือเรียกว่า ผิดฮีต ดังจะได้กล่าวถึงประเพณีในแต่ละเดือนต่อไปนี้

บุญเดือนอ้าย บุญเข้ากรรม หรือบุญเดือนเจียง

บุญเข้ากรรมเป็นเดือนที่พระสงฆ์เข้ากรรม (ปริวาสกรรม) เพื่อให้พระสงฆ์ผู้กระทำความผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ เป็นการฝึกจิต สำนึกถึงความบกพร่องของตนและมุ่งประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย โดยให้พระสงฆ์เข้าไปอยู่ในเขตหรือที่จำกัด เพื่อทรมานร่างกายให้หายจากกรรมหรือพ้นจากอาบัติที่ได้กระทำ และเป็นการชำระจิตใจให้หายจากความมัวหมองด้วย ด้านฆราวาสก็จะมีการทำบุญเลี้ยงผีต่างๆ บุญเข้ากรรมนิยมทำกันในเดือนอ้าย หรือเดือนหนึ่ง (เดือนเจียง) จะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ ซึ่งเป็นฤดูหนาว

พระสงฆ์เข้าปริวาสกรรม เพื่อประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย

บุญเดือนยี่ บุญคูณลาน หรือบุญคูณข้าว

บุญคูณลาน เป็นการทำบุญขวัญข้าวที่นวดหรือตีข้าวเสร็จแล้ว และกองไว้ในลานข้าว เรียกว่าคูณลาน หรือคูณข้าว กำหนดทำในเดือนยี่ จะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ เหตุที่มีการทำบุญนี้ เนื่องจากผู้ใดที่ทำนาได้ข้าวมากๆ ก่อนนวดหรือขนข้าวมาใส่ยุ้งฉาง มีความประสงค์ที่ต้องการทำบุญกุศล เพื่อเป็นสิริมงคลเพิ่มความมั่งมีศรีสุขแก่ตน และครอบครัว บุญคูณข้าว หรือบุญคูณลานจะเริ่มจากนิมนต์พระสวดมนต์เย็น เพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือก

รุ่งเช้าทำพิธีสู่ขวัญข้าว เป็นพิธีกรรมในการเรียกขวัญข้าวหลังจากการเก็บเกี่ยวเพื่อเป็นการขอขมาและขอบคุณแม่โพสพหรือเทพีแห่งข้าว และยังเป็นพิธีที่เชื่อกันว่าจะทำให้ข้าวไม่หายและหมดไปจากยุ้งฉางเร็วอีกด้วย วันที่ทำพิธีโดยปกติถือเอาวันที่ชนข้าวขึ้นยุ้งเสร็จแล้ว หากไม่ทันก็ทำในวันรุ่งขึ้นก็ได้

คนอีสานเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญแก่ท้องไร่ท้องนา เพราะเป็นแหล่งทำมาหากินที่สำคัญ วิถีชีวิต และอาชีพหลักเป็นอาชีพด้านการเกษตรกรรม ในอดีตคนอีสานมีประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวถึง ๙ ครั้ง คือ เมื่อข้าวเป็นน้ำนม เมื่อข้าวเป็นข้าวเმა เมื่อเก็บเกี่ยว เมื่อจกตอกมัดข้าว เมื่อมัดฟ่อน เมื่อกองอยู่ในลาน เมื่อทำลอมข้าว เมื่อเก็บข้าวเข้าเล้า (ยุ้งฉาง)

ปัจจุบันประเพณีดังกล่าวสูญหายไป เพราะนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้เข้ามามีอิทธิพลต่ออาชีพด้านการเกษตรกรรม ประเพณีต่างๆ ได้ถูกละเลย แต่ก็ยังมีหลงเหลืออยู่บางหมู่บ้านที่ยังอนุรักษ์ให้เป็นประเพณีของชุมชน

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับการทำบุญขวัญข้าว

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราว
การทำบุญข้าวจี

แห่เพลงเข้าเมือง (พระเวสสันดร) โดยใช้แผ่นผ้า
ที่เขียนภาพเกี่ยวกับชาดกที่กล่าวถึงพระเวสสันดร
ซึ่งบำเพ็ญบารมีที่ยิ่งใหญ่

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวบุญเพลง

บุญเดือนสาม บุญข้าวจี

บุญข้าวจี นิยมทำกันภายหลังวันมาฆบูชา คือ ในราวกลางเดือนหรือปลายเดือนสาม ข้าวจี คือ ข้าวเหนียวหนึ่งให้สุกแล้วนำมาปั้นเป็นก้อนโตประมาณเท่าไข่เป็ดขนาดใหญ่ หรือผลมะตูมขนาดกลาง ทาเกลือเคล้าให้ทั่วและนวดให้เหนียว หรือเอาน้ำอ้อยยึก (น้ำตาลที่ได้จากน้ำอ้อยลักษณะก้อนเหมือนน้ำตาลยึก) ใส่เป็นไส้ข้างใน แล้วเสียบไม้ย่างไฟ ถ้าไม่เสียบไม้ จะย่างบนตะแกรงเหล็กหรือบนไม้ไผ่ผ่าซีกสานขดเป็นตะแกรงห่างๆ ก็ได้ โดยย่างพลิกไปพลิกมาจนเกรียมโดยรอบ แล้วทาด้วยไข่ (ตีไข่ขาวไข่แดงให้เข้ากัน) จนทั่วข้าวปั้น แล้วนำไปย่างไฟให้สุกอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสุกแล้วนำไปทำบุญถวายพระ

บุญเดือนสี่ บุญเพลง หรือบุญมหาชาติ

บุญเพลง หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญมหาชาติ บุญเพลง เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่เกี่ยวข้งกับมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นอดีตชาติของพระพุทธเจ้า กำหนดทำในช่วงเดือนสี่ข้างแรมถึงเดือนห้า จะถือเอาวันใดเป็นวันบุญก็ได้ ตามแต่จะตกลงกันในหมู่บ้าน เมื่อตกลงกันได้แล้วก่อนถึงวันงานก็จะมีการเตรียมงานบุญโดยมีการเตรียมดอกไม้ อาหารคาวหวาน ขนม ข้าวต้ม สำหรับถวายพระและเลี้ยงแขกในงาน ส่วนผู้ที่มีฝีมือในการวาดภาพ ก็จะช่วยกันวาดภาพเป็นเรื่องราวของพระเวสสันดรบนผืนผ้าสีขาวไว้สำหรับแห่เทศน์หรืออาจนิมนต์พระจากวัดอื่นมาเทศน์ตามความเชื่อ การฟังเทศน์มหาชาติคาถาพัน (คาถาพัน คือ ชื่อเรียกการสวดพระคาถาเวสสันดรชาดก เป็นภาษาบาลีของพระสงฆ์ ซึ่งมีทั้งหมด ๑,๐๐๐ พระคาถามักจะสวด **คาถาพัน** ก่อนการเทศน์มหาชาติ) จะต้องฟังให้จบภายในวันเดียวด้วยหวังในอานิสงส์นั้น พุทธศาสนิกชนชาวไทยและชาวอีสานจึงมีความศรัทธาที่จะทำบุญมหาชาติหรือบุญเพลง

ในตอนเช้ามีชาวบ้านจะออกมารวมตัวกัน เพื่อทำพิธีนิมนต์พระพทอดอนประมาณบ่ายสามหรือสี่โมง ชาวบ้านก็เตรียมจัดขบวนแห่เพื่ออัญเชิญพระมหาเวสสันดรและพระนางมัทรีเข้าเมือง โดยสมมุติป่าแห่งใดแห่งหนึ่งในหมู่บ้านเป็นที่ที่ทั้งสองอยู่

ในพิธีอัญเชิญก็จะมีพระพุทธรูป ๑ องค์ พระภิกษุ ๔ รูป นำขบวนประชาชนและทิวผ้าที่เขียนเรื่องราวของพระเวสสันดร โดยเดินเวียนขวารอบวัดหรือศาลาโรงธรรม ๓ รอบ ต่อจากนั้นก็จะมีเทศน์มหาชาติ

ในขณะที่พระกำลังเทศน์อยู่ หากผู้ใดพอใจก็จะมีการถวายปัจจัยด้วยความเลื่อมใสศรัทธา การบริจาคของชาวอีสานมีสองรูปแบบ คือ กัณฑ์หลอน และกัณฑ์จอบ กัณฑ์หลอน คือ การแห่ขบวนเครื่องไทยทานและเงินบริจาคที่รวบรวมได้นำไปวัด ขณะที่พระรูปใดกำลังเทศน์อยู่ก็จะมอบให้พระรูปนั้น ส่วนกัณฑ์จอบ คือ ชาวบ้านที่ต้องการเจาะจงว่าจะมอบให้พระรูปใดก็คอยสังเกตดูว่าพระรูปนั้นเทศน์ตอนไหนก็จะกระยะเวลาเคลื่อนขบวนให้พอดีกัน

บุญเดือนห้า บุญสงกรานต์

บุญสงกรานต์ หรือบุญสงน้ำ มีการสงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์รดน้ำผู้ใหญ่ด้วยน้ำอบ น้ำหอม เพื่อขอขมาและขอพร เป็นประเพณีอันดีงาม กำหนดวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนห้า เป็นเดือนสำคัญ เพราะเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่ของไทย

ในส่วน of ชาวจังหวัดหนองคาย วันสงกรานต์กำหนดตรงกับวันที่ ๑๓-๑๗ เมษายนของทุกปี ในวันที่ ๑๓ เมษายน ทางวัดโพธิ์ชัยได้อัญเชิญหลวงพ่อบุญไฟจากพระอุโบสถ ประดิษฐานบนราชรถแห่ไปรอบเมืองหนองคายเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมืองและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้สงน้ำอบ น้ำหอม เพื่อขอพรจากหลวงพ่อบุญไฟอย่างใกล้ชิด ในขบวนแห่หลวงพ่อบุญไฟ ทางจังหวัดร่วมกับคุ้มโพธิ์ชัยได้จัดทำขบวนแห่และตกแต่งรถอย่างสวยงาม ก่อนจะอัญเชิญหลวงพ่อบุญไฟจากพระอุโบสถ ต้องทำพิธีขอขมาด้วยเครื่องสักการะอันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณกาล เพื่อความสำเร็จลุล่วงตลอดงานสมโภช เมื่อกลับมาถึงวัดโพธิ์ชัยจะอัญเชิญหลวงพ่อบุญไฟประดิษฐานบนหอสงฆ์เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชาตามโอกาส ปัจจุบันจะสมโภชถึงวันที่ ๑๗ เมษายน รวม ๕ วัน

บุญเดือนหก บุญบั้งไฟ

บุญบั้งไฟ เป็นประเพณีเพื่อบูชาอารักษ์หลักเมือง เป็นประเพณีทำบุญขอฝนจากพญาแถน (เทวดา) เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เมื่อทำบุญแล้วก็เชื่อว่าฟ้าฝนจะอุดมสมบูรณ์ประชาชนจะอยู่เย็นเป็นสุข เพราะมีอาหารข้าวปลาที่บริบูรณ์ทั้งปราศจากโรคภัยด้วย

เรื่องราวของพระเวสสันดรบนผืนผ้า

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับบุญสงกรานต์

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวประเพณีบุญบั้งไฟ

ขบวนแห่บั้งไฟ

จุดยิงบั้งไฟ บริเวณหน้าวัดลุ่ม อ.สังขม

การทำบุญบั้งไฟ เป็นงานสำคัญก่อนการทํานา หมู่บ้านใกล้เคียง จะนำเอาบั้งไฟมาจุดประชันขันแข่งกัน หมู่บ้านที่รับเป็นเจ้าภาพจะจัดอาหาร มาเลี้ยงผู้คนที่มาร่วมการแข่งขัน เมื่อถึงเวลาจะมีการตั้งขบวนแห่บั้งไฟ และรำเซิ้งออกไป ณ ลานที่จุดบั้งไฟอย่างสนุกสนาน

การทำบั้งไฟ โดยการเอาขี้เถ้า (ดินประสิว) มาประสมคั่วกับถ่าน โขลกให้แหลกเรียกว่าหม้อ (ดินปืน) เอาหม้อใส่กระบอกไม้ไผ่อัดให้แน่น แล้วเจาะรูใส่หาง การทำบุญบั้งไฟกำหนดทำกันในเดือนหก

จังหวัดหนองคายได้ร่วมกันทำบุญบั้งไฟเพื่อบูชาหลวงพ่อพระใส ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่อุโบสถวัดโพธิ์ชัยเป็นประจำทุกปี โดยกำหนดเอาวันเพ็ญ เดือน ๗ เรียกว่างาน **บุญเดือน ๗** หรือ **บุญเบิกถนนบูชาไฟ** มีการ แข่งขันประกวดบั้งไฟ ซึ่งกำหนดรางวัลการประกวดบั้งไฟเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. การตกแต่งบั้งไฟ

๒. การจัดขบวนแห่

๓. บั้งไฟขึ้นสูง

ดังนั้น ในแต่ละปีขบวนแห่บั้งไฟของทางราชการแต่ละแผนกร่วมกับ ชุมชนคุ้มต่างๆ ในเขตเทศบาลก็จะจัดอย่างใหญ่โต ขบวนแห่ประดับตกแต่ง อย่างสวยงาม ตัวตลกแต่งตัวกันอย่างพิลึกพิลั่น มักจะเป็นกลุ่มที่อยู่ท้าย ขบวนแห่บั้งไฟแต่ละขบวน ผู้เข้าร่วมเน้นไปที่ผู้ชายทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่แต่ง ด้วยเสื้อผ้า ผู้หญิงแต่งหน้าทาปากให้ดูตลก ร้องรำ **เซิ้งบั้งไฟ** ไปอย่าง สนุกสนาน จึงเป็นกลุ่มที่จะขาดไม่ได้ในขบวนแห่บั้งไฟ

ส่วนขบวนแห่บั้งไฟพอได้เวลาประมาณ ๑๕.๐๐-๑๖.๐๐ น. ก็จะ เริ่มเคลื่อนขบวนออกจากบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดมายังวัดโพธิ์ชัย แล้วเวียนรอบพระอุโบสถ ๓ รอบ ตอนเย็นก็มีการเวียนเทียนสมโภช หลวงพ่อพระใส และมีมหรสพตลอดคืนจนถึงเช้า

ในวันรุ่งขึ้น คือขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ ตอนเช้ามีการถวายภัตตาหาร แต่พระภิกษุสามเณรแล้วก็จะเริ่มทำการจุดบั้งไฟ ตั้งแต่ ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป จนกว่าบั้งไฟจะหมด งานบุญบั้งไฟนับเป็นวัฒนธรรมของชาวล้านช้าง ลุ่มแม่น้ำโขงที่สืบทอดกันมายาวนาน

บุญเดือนเจ็ด บุญข้าอะ (ข้าระ)

ด้วยความเชื่อตามตำนาน ชาวอีสานจึงได้จัดให้มีประเพณี บุญข้าอะ ขึ้นในเดือนเจ็ด ในการจัดงานบุญข้าอะหรือบุญเบิกบ้าน ชาวบ้านจะทำพิธี ด้วยการนำต้นกล้วยมาสักต้น ทำเป็นเสา ผูกยึดด้วยสายสิญจน์ และโยงสายสิญจน์ไปยังบ้านทุกหลังในหมู่บ้าน และนิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์ นอกจากนี้จะมีการนำก้อนหินเข้าพิธีเพื่อปลุกเสกโดยพระ หรือพราหมณ์ จากนั้นก็จะนำหินที่ปลุกเสกแล้วไปหว่านทั่วหมู่บ้านเพื่อปัดรังควาน บางหมู่บ้านชาวบ้านจะนำหินใส่ถุงเขียนชื่อตนเองและครอบครัว เมื่อเสร็จพิธีก็จะรับกลับไปหว่านที่บ้านของตนเอง บ้างก็นำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้านของตนมาปลุกเสกเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

บุญเดือนแปด บุญเข้าพรรษา

เดือน ๘ เป็นเดือนอยู่ในระยะหน้าฝน และเป็นเดือนที่พระจำพรรษา ตลอดสามเดือน ไม่ไปค้างคืนที่อื่น ยกเว้นมีกิจที่จำเป็นบางครั้งจะอนุโลมให้ไปค้างคืนที่อื่นได้แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน ๗ วัน ถ้าเกินถือว่าพรรษาขาด โดยปกติแล้วกำหนดวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ของปีที่เป็นปกติมาส (๘ หนเดียว) เป็นวันอธิษฐานเข้าพรรษา สำหรับปีที่เป็นอธิกมาส (๘ สองหน) กำหนดเอาวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ หลัง เป็นวันอธิษฐานเข้าพรรษา เพราะมีการกำหนดทำกันในเดือน ๘ เป็นประจำ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า

บุญเดือนแปด

ส่วนการทำบุญในวันเข้าพรรษานี้ ส่วนใหญ่แล้วจะมีการถวายเทียนเข้าพรรษา เพื่อให้ภิกษุสามเณรได้จุดบูชาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณตลอดพรรษา และอีกอย่างหนึ่งคือ การถวายผ้าอาบน้ำฝน เพื่อให้พระได้ใช้สัดเปลี่ยนนุ่งอาบน้ำ ตลอดทั้งการใช้ประโยชน์อย่างอื่นตามความเหมาะสม

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวการทำบุญเข้าพรรษา แห่เทียนพรรษา และถวายผ้าอาบน้ำฝน

ในเรื่องการถวายผ้าอาบน้ำฝน มีเรื่องเล่าไว้ในฎีกาสมันตปสาทิกา ในส่วนที่ว่าด้วยวัสสุปนาสิกชั้นธกะว่า ในยุคต้นๆ ก่อนพุทธกาล ภิกษุสมัยนั้นเปลือยกายอาบน้ำ อันเนื่องมาจากจีวรหรือผ้าที่ใช้ห่มห่มมีน้อย จึงต้องใช้ผ้าอย่างจำกัด วันหนึ่งนางวิสาขาให้สาวใช้ไปวัดพระเชตุวัน ในขณะที่ฝนกำลังตก พอสาวใช้เข้าไปในวัด นางเห็นภิกษุเปลือยกายอาบน้ำฝนกันอยู่ เกิดเข้าใจว่าเป็นเปรต จึงได้กลับไปบอกนางวิสาขาว่าที่วัดไม่มีภิกษุเลยสักองค์เดียว มีแต่พวกเปรตเดินเล่นผ่านอยู่ทั่ววัด นางวิสาขาเกิดความสงสัยว่า ถ้าในวัดมีแต่เปรตเช่นนั้นแล้วพระพุทธเจ้าและภิกษุจะมีความเป็นอยู่อย่างไร ด้วยความเป็นห่วงนางจึงไปที่วัดพระเชตุวัน พร้อมทั้งสาวใช้ นางได้เข้าเฝ้าและทูลถามถึงเรื่องที่เกิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงเล่าเรื่องตามความเป็นจริงให้ฟังว่า ที่อุบาสิกาเห็นนั้นมีใช่เปรต นั้นเป็นภิกษุที่กำลังอาบน้ำฝนอยู่ต่างหาก

เมื่อนางวิสาขาเข้าใจความเป็นจริงเช่นนี้แล้ว นางจึงได้ขอถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระภิกษุสงฆ์เป็นคนแรก และพระพุทธเจ้าก็ทรงอนุญาตการถวายผ้าอาบน้ำฝน ถือได้ว่าได้บุญมาก และเป็นกาลทานชนิดหนึ่งที่ชาวพุทธทั่วไปนิยมถวายผ้าอาบน้ำฝนเมื่อถึงฤดูเข้าพรรษา

บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน

บุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว วิธีดำเนินการ พอถึงวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านเตรียมอาหาร มีทั้งอาหารคาวหวาน ได้แก่ เนื้อ ปลา เป็ดไก่ มัน ข้าวต้ม ขนม น้ำอ้อย น้ำตาล ผลไม้ หนากพลู บุหรี่ไว้ให้พร้อม เพื่อทำบุญถวายพระภิกษุสามเณร สำหรับอุทิศให้ญาติที่เสียชีวิต จะห่อด้วยใบตอง อาหารคาวห่อหนึ่ง อาหารหวานห่อหนึ่ง และหนากพลูบุหรี่ยี่ห้อหนึ่งเย็บหุ้มปลาย แต่บางคนใส่ใบตองที่เย็บเป็นกระทงก็มี หรือหากไม่แยกกัน อาจนำอาหารทั้งคาวหวาน หนากพลู บุหรี่ใส่ในห่อกระทงเดียวกันก็ได้ สิ่งของเหล่านี้ จะมากน้อยก็แล้วแต่ศรัทธา

พอเช้าวันรุ่งขึ้น คือ วันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ตอนเช้ามืด คือเวลาประมาณ ๔ ถึง ๖ นาฬิกา ชาวบ้านก็นำอาหาร หนากพลู บุหรี่ที่ใส่กระทงแล้วไปวางไว้ตามพื้นดิน วางไว้ตามบริเวณโบสถ์ ต้นโพธิ์ ศาลา ตามกิ่งไม้หรือต้นไม้ใหญ่ๆ ในบริเวณวัด พร้อมกับจุดเทียน และบอกกล่าวแก่เปรตให้มารับเอาสิ่งของและผลบุญด้วย

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวการทำบุญและอุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

บางหมู่บ้านจะเอาอาหารอุทิศให้แก่ผู้เสียชีวิต หลังทำพิธีเสร็จแล้วฝังไว้ในดิน เพื่อไม่ให้ผู้ใดผู้หนึ่งกินอาหารที่เป็นเดนเปรต เพราะกลัวจะกลายเป็นเปรตไปด้วย การวางอาหารไว้ตามพื้นดิน หรือตามที่ต่างๆ โดยไม่ต้องมีพิธีรีตอง เสร็จพิธีอุทิศผลบุญส่งไปให้เปรตแล้ว ชาวบ้านจะนำอาหารที่เตรียมไว้ส่วนหนึ่งไปตักบาตรและถวายทานแด่พระภิกษุ สามเณร มีการสมทานศีลฟังเทศน์ และกรวดน้ำ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับต่อไป การทำบุญข้าวประดับดิน บางท้องถิ่นจะถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณรก่อนแล้วนำห่ออาหารคาว อาหารหวาน หมาก พลู บุหรี่ไปวางไว้ตามที่ต่างๆ บริเวณวัด เป็นอันเสร็จพิธีทำบุญข้าวประดับดิน

บุญเดือนสิบ บุญข้าวสาก

คำว่า **สาก** ในที่นี้ มาจากคำว่า **สลาก** ในภาษาไทย ข้าวสาก หรือสลากกัณฑ์แต่ละท้องถิ่นทำไม่เหมือนกัน เช่นในบางท้องถิ่นอาจจะจัดของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ยาตำราหลวง มาทำเป็นห่อๆ แล้วนำไปถวายพระ ก่อนจะทำพิธีถวายก็จะมีการจับสลากก่อน จับสลากได้เป็นชื่อของพระเณรรูปใด ก็นำไปถวายพระเณรรูปนั้น ลักษณะเช่นนี้ ถือว่าเป็นการเสี่ยงสมภาร (บารมี) ว่าในปีนี้ดวงชะตาหรือชีวิตของตนจะเป็นอย่างไร มีการทำนายไปตามลักษณะของพระหรือเณรที่ตนเองจับสลากได้ เช่น บางคนอาจจะจับได้พระที่เป็นผู้ที่อายุพรรษามากถือว่าเป็นผู้มีชีวิตมั่นคง หรือจับสลากถูกพระเปรียญหรือเณรหมากก็ถือว่าเป็นผู้ที่สติปัญญาดีมาก เป็นต้น

บางท้องถิ่นจะมีการทำข้าวสากหรือสลากกัณฑ์ห่อด้วยใบตอง เอาไม้กลัดหัวกลัดท้ายลักษณะคล้ายๆ กลีบข้าวต้ม แล้วเย็บติดกันเป็นชุดๆ ภายในห่อ บางห่อบรรจุหมาก พลู บุหรี่ ข้าวต้ม ข้าวสาร อาหาร เป็นต้น ซึ่งแต่ละห่อนั้นไม่ซ้ำกัน แล้วนำไปแขวนห้อยไว้ตามต้นไม้ หรือรั้วบริเวณวัดในตอนเช้ามืดของวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เสร็จแล้วจะมีการตีโปง กลอง ฆ้อง ระฆัง เป็นสัญญาณป่าวร้องให้เปรตมารับเอาสิ่งของต่างๆ เป็นที่สนุกสนาน พิธีกรรมนี้เรียกว่า “ชิงเปรต” หรือแย่งข้าวสาก มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ฟังว่า ผู้ใดแย่งข้าวสากจากเคนเปรตมากิน จะเป็นคนที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ ปราศจากโรคหรือพยาธิต่างๆ ใบตองที่ห่อข้าวสากจะนำเอามาเก็บไว้ตามไร่นา หรือสถานที่เพาะข้าวกล้าก่อนปักดำ

อาหารคาวหวานห่อใบตอง

การห่อข้าวสากด้วยใบตอง

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราว
ขนบธรรมเนียมประเพณีของบุญเดือนสิบ

ในการทำบุญข้าวสากนี้ เป็นเรื่องที่คนอีสานให้ความสำคัญมากกว่า บุญข้าวประดับดิน เพราะเป็นเรื่องของความเชื่อที่ว่า ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นวันพระยายมบาลเปิดขุมนรกให้สัตว์นรกได้รับส่วนบุญ ส่วนกุศลจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลกตั้งแต่เที่ยงคืน วันขึ้น ๑๕ ค่ำ ไปจนถึงเที่ยงคืนวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เมื่อเปรตหรือสัตว์นรกเหล่านั้นมารับส่วนบุญจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก

มีความเชื่อว่าผู้ที่ได้รับบุญกุศล ที่เกิดจากการทำบุญข้าวสากนี้ จะอวยพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสิ่งที่ต้องการ และปรารถนา

ประเพณีบุญเดือนสิบนี้ บางท้องถิ่นจะจัดให้มีการถวายทาน รักษาศีล เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติที่ตายไปแล้ว นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการ ฟังเทศน์ตลอดทั้งวันอีกด้วย โดยเรื่องที่นำมาเทศน์ส่วนมากเป็นเรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของท้องถิ่น ในลักษณะของการ ชัดเกล้าจิตใจ และเร่งเร้าให้ทำคุณงามความดีในรูปแบบต่างๆ เช่น เรื่อง มโหสถ เรื่องพระเจ้าสิบชาติ เรื่องท้าวกำกาดำ เป็นต้น บุญเดือนสิบถือว่าเป็นประเพณีอันดีงามประเพณีหนึ่งของคนอีสานที่ควรเอาใจใส่ประพடுத்த ปฏิบัติกัน

บุญเดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา

บุญออกพรรษา หรือบุญออกวัดสาเป็นงานบุญที่กระทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี จึงเรียกบุญประจำเดือนนี้ว่า บุญเดือนสิบเอ็ด นับเป็นฮีตที่ ๑๑ ของชาวอีสาน เป็นวันที่พระภิกษุสงฆ์ออกจากจำพรรษา หรือการอยู่ประจำที่ตลอดฤดูเป็นระยะเวลา ๓ เดือน และเพื่อเปิดโอกาส ให้ภิกษุสงฆ์ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ และจากวันนี้เป็นต้นไป พระภิกษุสงฆ์ จะได้จาริกไปในที่ต่างๆ เพื่อสั่งสอนศีลธรรมและธรรมะแก่ประชาชนหรือ แสวงหาความสงบวิเวก

ในการปฏิบัติธรรมตามที่ต่างๆ ได้ โดยไม่ต้องกลับมาค้างแรมที่วัด เหมือนสามเดือนที่ผ่านมา สำหรับฆราวาสชาวอีสาน จะมีพิธีกรรมในงาน บุญเดือน ๑๑ ดังนี้

๑. ไต้ประทีป (จุดโคมไฟหรือเทียนไข)
๒. ถวายผ้าสารทดอกเพลิง (ปราสาทผึ้ง)
๓. ไหลเอื่อไฟ (ไหลเรือไฟ)

สังคมชาวอีสานไม่มีงานลอยกระทง เนื่องจากเป็นงานประเพณีของภาคกลาง แต่ชาวอีสานจะมีการไหลเรือไฟ ดังนั้น บางแห่งจึงถือเอาวันนี้ทำการลอยกระทง เพื่อบูชารอยพระพุทธรูปเหมือนกัน

ในส่วนของจังหวัดหนองคาย นอกจากมีพิธีกรรมงานบุญต่างๆ แล้ว อีกประการหนึ่งที่ชาวจังหวัดหนองคายและชาวต่างประเทศให้ความสนใจ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในแม่น้ำโขงมานานหลายปี จากคำร่ำลือของชาวบ้านคือ บั้งไฟพญานาค ลูกไฟที่พุ่งขึ้นมาจากใต้แม่น้ำโขงลอยขึ้นสู่อากาศ นับว่าเป็นปรากฏการณ์แห่งความมหัศจรรย์ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาชมปรากฏการณ์ดังกล่าว ฉะนั้น เทศกาลงานบุญออกพรรษาจึงได้รับการส่งเสริมให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย

ไหลเรือไฟ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวประเพณีบุญออกพรรษา

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวของ
บุญเดือนสิบสอง

บุญเดือนสิบสอง บุญทอดกฐิน

มูลเหตุของบุญกฐินปรากฏในกฐินชั้นระแห่งพระวินัยปิฎก และ ฎีกาสมันตปาสาทิกา ไว้ว่า สมัยหนึ่ง ได้มีพระภิกษุชาวเมืองปาฐา จำนวน ๓๐ รูป พากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ พระเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี ขณะนั้นวันจำพรรษาได้ใกล้เข้ามา พระภิกษุจึงได้พากันจำพรรษาที่พระเชตวัน-มหาวิหาร ตลอดระยะเวลาสามเดือนที่จำพรรษาภิกษุเหล่านั้นมีความตั้งใจ อยู่ตลอดเวลาจะต้องไปเฝ้าพระพุทธเจ้าให้ได้ ครั้นพอออกพรรษาแล้ว พากันออกเดินทางกราบพนมแด่ตร้อนไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ขณะฤดูฝนยังไม่ทันจะผ่านพ้นไป ทำให้ภิกษุเหล่านั้นจ্বরเปียกชุ่ม และเปื้อนด้วยโคลนตม พอไปถึงพระเชตวันมหาวิหารได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเห็นใจ ในความยากลำบากของภิกษุเหล่านั้น จึงอนุญาตให้หาผ้ามาใช้เปลี่ยนแทน ผ้าเก่า ฝ่ายนางวิสาขามหาอุบาสิกาเมื่อได้ทราบถึงพุทธประสงค์แล้ว นางก็ได้นำผ้ากฐิน (ผ้าทั้งหมดที่ถวายพระในพิธีทอดกฐิน) ไปถวายแด่ พระสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานและนางเป็นคนแรกที่ได้ถวายผ้า กฐินในพระพุทธศาสนา

ฮีตสิบสองนั้นเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาช้านาน แต่ละฮีตจะ บอกเล่าว่าแต่ละเดือนในชุมชนแต่ละท้องถิ่นจะประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนากันอย่างไร เช่น

๑. บุญเกี่ยวกับพระสงฆ์ คือ บุญข้าวจี บุญเผาเส บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา บุญกฐิน
๒. บุญเกี่ยวกับการทำมาหากิน ขอพรหรือบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ คือ บุญคุณลาน บุญบั้งไฟ
๓. บุญเกี่ยวกับขวัญกำลังใจ คือ บุญสงกรานต์ บุญซำฮะ
๔. บุญเกี่ยวกับความกตัญญู อุทิศบุญให้ผู้ล่วงลับ คือ บุญ ข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก

ประเพณีฮีตสิบสองยังได้แสดงถึงความเป็นอยู่วิถีชีวิตของชาวบ้าน ที่เรียบง่าย และเป็นการอบรมสั่งสอนให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเอกลักษณ์เด่น มิใช่เฉพาะจังหวัดหนองคายเท่านั้นแต่ก็กระจายอยู่ ทั่วทั้งภาคอีสาน เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและหล่อหลอมทำให้คนภูมิภาคนี้มีจิตใจดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และอ่อนโยน

อดีตสิบสองประเพณีมีมานาน
พิธีพราหมณ์ทั้งพุทธอุทิศประเพณี
คราวเดือนอ้ายปลายหมตจตุรตสิบสอง
เดือนหนึ่งนั้นให้พระขำระเกลา
อีกทั้งฉัตรเบิกบานปฏิมอกข์
เดือนยี่เล่าทำขวัญข้าวของชาวนา
พอเดือนสามบุญข้าวฉิ้งแปดกอจริง
เป็นข้าวออกสำหรับถวายไทยทาน
เดือนสี่บุญเผวสเทศน์มหาชาติ
มหาสังกรวาศ์เดือนห้าพากันเตรียม
เดือนหกบุญบังไฟอันใหญ่ยิ่ง
ต่างตกแต่งสวดล้างามตุรตรา
เดือนเจ็ดฉัตรขำระล้างสวดเงื่อน
สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองป้องทุกยาม

ครึ่งโบราณผ่านพบประสพเห็น
ความเชื่อดั้งเดิมเป็นหลักพิทักษ์เรา
มิได้ต้องเว้นว่างห่างสูญเปล่า
คลายหมองเศร้าเจ้าทุกข์สุขกายา
เพื่อรักษาสถาบันธรรมคำศาสนา
เลี้ยงประชาตติไธโสสำราญ
ข้าวเหนียวบั้งหลายหลากมากเกินบาน
บุญตระการยิ่งใหญหาใดเทียม
เหมือนประภาศุภธรรมอันเต็มเปี่ยม
มาเยือนเยี่ยมขจรปิตมรรดา
ทั้งชายหญิงสุขสันต์สิ่งปรารถนา
เพื่อนำมาประชันแข่งกันงาม
บอกปราชญ์เดือนญาติให้เกรงขาม
เพื่อกันความชั่วร้ายให้บรรเทา

เตือนเตือนแปดเข้าพรรษาอย่างหน้าฝน
 วันหนึ่งนางวิสาขาพาเห็นเข้า
 นางสงสัยไปทูลถามพระพุทธรู้
 นางถวายผ้าฉัตรให้สงฆ์ใช้
 บุญเตือนเข้าชื่อว่าข้าวประดับดิน
 มีอาหารหลายหลากมากมาย
 เตือนสิบบุญข้าวสากมากมายมี
 ละสมความปรารถนาสูงสุดแรง
 เกิดมาชาตินี้หมั่นทำบุญ
 ใครมีธรรมคุณพระคุณคุ้มครอง
 เตือนสิบเอ็ดออกพรรษามาอีกแล้ว
 เช็งบั้งไฟให้ดูในเดือนนี้
 เตือนสิบสองน้ำคลองเต็มคันดิน
 พุทธศาสนิกชนคนทั่วไป

พระต้องทนใช้ฉัตรชุตชาติเก่า
 พระเปลื้องเปลาอาบน้ำฝนกันทั่วไป
 ขายนั่นแล้วไม่มีผ้าหรือโฉน
 ฉาริกในประวัติแต่นั้นมา
 ถวายสิ้นผู้ล่องลัดปลั่งขาร
 เช่นผักปลาพร้อมตัวรับอุปถัมภ์
 ถ้าใครได้ทำบุญยิ่งแข็งแกร่ง
 ขอย่าแบ่งพวกฝ่ายให้ตรึงตรอง
 ข่วยคำจูนชีวิตไม่หม่นหมอง
 ไทยทั้งผองร่วมสมัครสามัคคี
 อย่างคสาตแคล้วร่วมบุญเถิดน้องพี่
 บุรุษสตรีเบิกบานสรวลเอย
 ทอดกฐินศุภบุญอันยิ่งใหญ่
 ร่วมแรงให้พุทธศาสนาพิลาสเอย

ตำนาน เรื่องเล่า และวรรณกรรมท้องถิ่นของหนองคาย

หลายท้องถิ่นในประเทศไทยจะมีเรื่องเล่า ตำนานสถานที่อย่างมากมาย บรรพบุรุษของเราเล่าสืบทอดกันมา บ้างก็พัฒนาเป็นบทละคร นิทาน นิยาย จากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เราทราบถึงจินตนาการของคนกับสถานที่ที่อยู่อาศัยของตน สะท้อนลักษณะเด่นของสังคมไทย และคนไทยออกมาอย่างชัดเจน

ในท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย มีเรื่องเล่าประจำท้องถิ่น หรือนิทานพื้นบ้านอยู่หลายเรื่อง เช่น

ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย กับเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ปรากฏ **หอนางอุสา** ซึ่งมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับ**ตำนานเมืองปะโค อุสา บารส**

เมืองเป็งจาน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลโพนแพง อำเภอรัตนวาปี ปรากฏ**ตำนานเมืองเป็งจาน เรื่อง สังข์ศิลป์ชัย และวัดถ้ำสีหนัด** อำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย มีเรื่องเล่า **ตำนานสีหนัด มโนราห์**

และ **นิราศหนองคาย** ที่หลวงพัฒนพงษ์ภักดี เขียนขึ้น ขณะติดตามเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง ซึ่งเป็นแม่ทัพเดินทางจากกรุงเทพฯ เพื่อไปปราบฮ่อที่เวียงจันทน์

ตำนานและวรรณกรรมเกี่ยวกับจังหวัดหนองคายได้เผยแพร่สืบทอดกันมา เรื่องเหล่านี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของผู้คน และสังคมในอดีต เราลองมาสัมผัสเรื่องราวที่น่าสนใจเหล่านี้กัน

๑. ตำนานเมืองปะโค อุสา บารส

ตำนานเมืองปะโค อุสา บารส เป็นวรรณกรรมแบบมุขปาฐะ ที่เล่าสืบทอดกันมาของเมืองพะโค หรือเวียงจัว อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย กับเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี บนเทือกเขาภูพาน ปัจจุบันยังคงมีซากสถานที่ปรากฏให้เห็นเป็นหลักฐานอยู่ เรียกว่า **หอนางอุสา**

เนื้อเรื่องอุสา บารส กล่าวถึงพญากงพาน ไอรสของพญาพานครองเมืองพาน (หรือบ้านเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี) ได้

ออกไปศึกษาวิชาอาคมจากพระฤๅษีที่วัดถ้ำจำปา เมื่อพญาพานถึงแก่มรณกรรม พญาองพานจึงได้ครองเมืองแทนบิดา พญาองพานไม่มีบุตร จึงได้ไปขอนางอุสาซึ่งเกิดจากดอกบัวในสระของพระฤๅษีมาเลี้ยงเป็นบุตร เมื่อนางเจริญวัยขึ้นเป็นสาวสวย พญาองพานจึงได้ส่งนางไปเล่าเรียนวิชา กับพระฤๅษีจันทา และได้สร้างปราสาทเสาเดียวให้นางอุสาพำนัก ชาวบ้านเรียกว่า หอนางอุสา บนเทือกเขาภูพาน โดยมีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือ

วันหนึ่งนางอุสาและพี่เลี้ยงพากันไปเล่นน้ำที่ลำธาร ได้เก็บดอกไม้มาร้อยเป็นมาลัยรูปหงส์ และตั้งสัตยาธิษฐานเสี่ยงมาลัยเพื่อหาคู่ครอง แล้วนำมาลัยไปลอยลงในลำธาร กระแสน้ำได้พัดพามาลัยรูปหงส์ลอยไปถึงแม่น้ำโขง กล่าวถึงท้าวบารสแห่งเมืองพะโค เทวดาตกลงใจให้เกิดความร้อนรู้มัจฉาได้เข้าเฝ้าพระบิดาขออนุญาตไปเล่นน้ำโขงให้คลายความร้อนรู้มัจฉา และได้พบมาลัยรูปหงส์ที่ลอยตามน้ำมาจึงได้ทราบว่าเป็นมาลัยเสี่ยงทายของนางอุสา ท้าวบารสจึงได้ออกเดินทางไปหานางอุสาที่เมืองพาน ในที่สุดทั้งสองจึงได้พบกันและอยู่ด้วยกันในปราสาทด้วยความช่วยเหลือของนางพี่เลี้ยง

เมื่อความทราบถึงพญาองพานก็โกรธยิ่งนัก จึงสั่งให้ทหารไปจับท้าวบารสไปประหารชีวิต แต่พระฤๅษีได้มาห้ามไว้ ในที่สุดจึงเกิดการท้าพนันกันแข่งขันสร้างวัดระหว่างพ่อตากับลูกเขย โดยผู้แพ้จะถูกตัดหัว และกำหนดเอาดาวเพ็ก หรือดาวพระศุกร์ ขึ้นสูงถึงยอดไม้เป็นสัญญาณการตัดสิน พญาองพานและท้าวบารสต่างก็พากันขนเอาก้อนหินมาสร้างวัดอย่างแข็งขัน ฝ่ายนางอุสาเกรงว่าสามีจะเป็นผู้แพ้จึงคิดอุบายให้พี่เลี้ยงจุดโคมไฟ แล้วเอาไปแขวนไว้บนยอดไม้ เมื่อพญาองพานเห็นโคมไฟก็หลงกลนึกว่าเป็นดาวเพ็กขึ้นแล้วจึงหยุดสร้างวัด ทำให้ท้าวบารสสามารถสร้างวัดจนสำเร็จ และได้ตัดหัวพญาองพานตามสัญญา

ปัจจุบันวัดทั้งสองยังคงปรากฏอยู่บนภูพระบาท กล่าวคือ วัดที่สร้างไม่สำเร็จเรียกว่า “วัดพ่อตา” ส่วนวัดที่สร้างเสร็จสมบูรณ์ เรียกว่า “วัดลูกเขย” จากนั้นท้าวบารสจึงได้พานางอุสามาอยู่ที่เมืองพะโค ต่อมาโหราได้มาทำนายว่าท้าวบารสมีเคราะห์ เนื่องจากได้นำนางอุสาซึ่งเป็นหญิงไม่ดีหรือหญิงปิตุฆาตมาอยู่ในเมืองพะโค ท้าวบารสจะต้องไปสะเดาะเคราะห์ โดยบวชอยู่ในป่าเป็นเวลา ๑ ปี จึงจะพ้นเคราะห์ ทำให้นางอุสาชอกช้ำใจเป็นที่สุด นางจึงเดินทางกลับไปยังเมืองพาน อยู่กับพระฤๅษี และตรอมใจตายด้วยความเศร้าโศก

ภาพแกะไม้พุทธประวัติที่บานหน้าต่างวัดโพธิ์ชัย

ส่วนท้าวบารสเมื่อออกไปบวชอยู่ในป่าได้ไม่นานก็มีข้าศึกยกกองทัพมารุกรานเมืองพะโค จึงได้กลับมาทำศึกจนได้ชัยชนะ และกลับไปหานางอุสา แต่ก็ได้ทราบว่านางกลับเมืองพานไปแล้ว จึงได้รับเดินทางไปตามหา เมื่อไปถึงก็พบว่านางสิ้นใจตายไปแล้ว ทำให้ท้าวบารสสลดใจยิ่งนักจึงฆ่าตัวตายตามนางอุสาไป ปัจจุบันมีแท่นหินสองแท่นวางเรียงคู่กันอยู่ใกล้วัดพ้อตาซึ่งชาวบ้านเรียกว่า โลงศพนางอุสากับท้าวบารส เป็นพยานหลักฐานของความรักอันยิ่งใหญ่ของหนุ่มสาวมาจนปัจจุบัน

๒. ตำนานเมืองปะโค (สำนวนภาคกลาง)

ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับเมืองปะโค ที่เป็นสำนวนภาคกลางที่มีเนื้อเรื่องคล้ายกับเรื่องอุสาบารส อาจารย์สุวรรณา เกรียงไกรเพชร ได้เล่าไว้ว่า พระขัตติราชครองเมืองอุตตปัญจมีโอรสกับนางสุนิธิดา ๖ องค์ แต่ละคนมีฤทธาานุภาพอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพระพิมพิสารราชโอรสองค์ที่สอง มีศักดิ์านุภาพมากกว่าคนอื่น จนกระทั่งพระอินทร์ได้นำนางเทพมาลีธิดาของพระนารายณ์มาให้เป็นคู่ครองแล้วให้ไปครองเมืองทวาริกา นางได้ประสูติพระโอรส ๒ พระองค์ คือ ท้าวบารส กับขุนไทย และประสูติพระธิดาสิริปทุมมา ในเวลาต่อมาโอรสทั้งสองมีอานุภาพยิ่งนักเนื่องจากเทวดาได้ประทานเทพอาวุธและดวงแก้ววิเศษมาให้ นอกจากนั้นท้าวบารสยังได้รับเกือกทิพย์มาสวมใส่แล้วสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ ต่อมาจึงได้ติดตามพระนังคราชผู้เป็นลุงไปบวชอยู่ในป่าหิมพานต์ ๒ ปี และได้นางเทพธิดามาเป็นชายา ๓ องค์ นางกนิรีพี่น้องอีก ๗ นาง รวมทั้งพระธิดาเมืองไกรลาสมาเป็นชายาอีกสองนาง จึงกลับเมืองทวาริกา

ในครั้งนั้นวิสุทธิเศรษฐี แห่งเมืองกาสี ได้สละสมบัติทั้งหมดออกไปบวชเจริญศีลภาวนาอยู่ในป่า พระนารายณ์พรหมได้ส่งนางเทพธิดาจุติลงมาโดยเนรมิตปราสาทดอกบัวและของทิพย์ทั้งปวงไว้ในปราสาทดอกบัวให้แก่นางอยู่ในสระใกล้บรรณศาลาของวิสุทธิฤาษี ในคืนนั้นวิสุทธิฤาษีได้นิมิตฝันไปว่าเกิดมีปราสาทดอกบัวทิพย์ มีนางทิพย์ลงมาอยู่ในดอกบัวกลางสระใกล้ที่อยู่ของตน ครั้นตื่นขึ้นตอนเช้าได้ยินเสียงเด็กร้องไห้จึงออกไปดูจึงพบปราสาทดอกบัวและธิดาน้อยในปราสาท จึงได้นำมาเลี้ยงไว้ตั้งชื่อว่า นางอุสา

ต่อมาเมื่อนางอุสาเจริญวัยขึ้นเป็นสาวสวย วิสุทธิฤาษีเกรงว่าจะเกิดคำครหาแก่ตนซึ่งเป็นผู้ทรงศีล จึงได้นำนางอุสาไปถวายเป็นธิดาท้าวพาน

พรหมทัตต์ กษัตริย์เมืองกาฬี ซึ่งก็รักใคร่เอ็นดูนางอุสาเสมือนหนึ่งเป็น
ธิดาแท้ๆ ของตน ขาวความมั่งคั่งงามของนางอุสานั้นได้แพร่กระจายไปทุก
มุมเมือง ทำให้ราชบุตรเมืองต่างๆ บรรดาที่จะได้นางมาเป็นคู่ครอง
ท้าวพานพรหมทัตต์จึงได้ประกาศว่า ผู้ใดสามารถยกธนูวิเศษ สหัสสธามะ
นี้ได้จะได้นางอุสาเป็นคู่ครอง แต่ก็ไม่มีใครสามารถยกธนูนี้ได้ พระอินทร์
จึงได้มีบัญชาให้พระวิฆณุกรรมแปลงเป็นกวางทองไปล่อท้าวบารสมา
จนถึงเมืองกาฬี แล้วหลงเข้าไปในปราสาทนางอุสา เมื่อทั้งสองพบกันจึงเกิ
ตจิตพิพัตต์ต่อกัน ท้าวบารสจึงได้นางอุสาเป็นชายา นางจึงได้เล่าเรื่อง
ท้าวพรหมทัตต์ พระบิดาของนางได้ประกาศให้ผู้มีฤทธิ์มายกธนูสหัสสธามะ
เพื่อหาคู่ให้แก่ นาง ท้าวบารสจึงได้ไปยกธนูวิเศษนั้นได้อย่างง่ายดาย ทั้งสอง
จึงได้เข้าพิธีอภิเษกสมรส สร้างความไม่พอใจแก่พระเจ้ากรุงพานยิ่งนัก
เนื่องจากท้าวบารสไม่กระทำตามราชประเพณีด้วยการกลับเมืองแล้วนำ
เครื่องราชบรรณาการมาสู่ขอ จึงหาทางฆ่าท้าวบารส โดยการนำทหาร
มาล้อมปราสาทนางอุสา และเกิดการต่อสู้กันขึ้น พระเจ้ากรุงพานเกรงว่า
จะสู้ท้าวบารสไม่ได้จึงได้ขอให้กองทัพท้าวกุมภภักดิ์จากบ้านพี่เมืองน้องมา
ช่วยเหลือและได้ทำอุบายขอม่ออ่อนน้อม แล้วเชิญท้าวบารสและนางอุสา
มาที่ลานปราสาทเพื่อรับการขอขมาโทษ จากนั้นจึงเนรมิตดอกเหล็กใหญ่
ขังท้าวบารสและนางอุสาไว้

ฝ่ายพระนารายณ์ได้ทราบข่าวพระเจ้ากรุงพานได้ขังท้าวบารส
ผู้เป็นหลานไว้ในกรงเหล็ก ก็โกรธกริ้วยิ่งนัก จึงแสดงอิทธิฤทธิ์บังเกิดเป็น
ลมพายุใหญ่ พัดเอากรงเหล็กพังทลายไปพร้อมกับเมืองของพระเจ้ากรุงพาน
ขณะเดียวกันท้าวขัตติราช และท้าวพิมสาร พระปิตุลา และพระบิดาของ
ท้าวบารสได้ทราบข่าวก็ยกกองทัพมาประชิดเมืองพาน ศักสงครามระหว่าง
สองเมืองก็เกิดขึ้น ท้าวบารสยังธนูไปถูกแขนของพระเจ้ากรุงพานขาดไป
แต่ก็กลับมีแขนงอกขึ้นมาอีก ๑๐ แขน เมื่อยิงธนูไปถูกเศียรขาดกระเด็นไป

ก็เกิดเศียรงอกขึ้นมาอีก ๑๐ เศียร พระนารายณ์จึงมาบอกท้าวบารสว่า “จะต้องใช้ดาบของพระเจ้ากรุงพานเท่านั้นจึงจะสังหารได้” ท้าวบารสจึงได้แสดงอิทธิฤทธิ์ดั่งท่อนฟ้าให้มีดลงและอมแก้วทิพย์จักษุแล้วเข้าไปในปราสาทนำเอาดาบมาฟันร่างของพระเจ้ากรุงพานขาดใจตายไป

เมื่อเหตุการณ์ต่างๆ สงบลงแล้วท้าวพิมสารจึงได้ยกกองทัพกลับเมืองทวาริกา ท้าวบารสและนางอุสาจึงได้ครองเมืองทวาริกาเป็นสุขสืบไป (สุวรรณา เกรียงไกรเพชร ๒๕๓๙)

๓. ตำนานสิหนต์ มโนราห์

ตำนานสิหนต์ มโนราห์ เป็นตำนานของเมืองเป็งจาน ที่เล่าสืบต่อกันมานาน ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ตำบลโพนแพง อำเภอรัตนวาปี และวัดถ้ำสิหนต์ อำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย

เนื้อเรื่องกล่าวถึงนายพรานได้จับนางมโนราห์ที่พากันลงมาเล่นน้ำที่สระอินดาตมาถวายท้าวสิหนต์กษัตริย์เมืองเป็งจานนครราช ทั้งสองเกิดความพึงพอใจกันจนเกิดเป็นความรัก จึงได้จัดพิธีอภิเษกให้นางมโนราห์เป็นพระมเหสีของท้าวสิหนต์ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่นางสนมทั้ง ๗ ซึ่งเป็นลูกสาวบุโรหิตยิ่งนัก จึงคิดกลั่นแกล้งด้วยวิธีการบงการให้ท้าวสิหนต์ออกไปรบกับข้าศึกที่ยกกองทัพมาประชิดชายแดนเมืองเป็งจานนครราช ฝ่ายบุโรหิตจึงได้กราบทูลพระเจ้าย่าว่า นางมโนราห์ไม่ใช่คนแต่เป็นอมมนุษย์กาลิบ้านกาลิเมือง เป็นผู้นำความเดือดร้อนมาสู่บ้านเมือง จึงขอให้นำเอาตัวออกไปประหารชีวิตบุญชายัญที่ศาลพระหลักเมืองเสีย

เมื่อนางมโนราห์ทราบข่าวจึงออกอุบายว่าก่อนตายจะขอร้ายรำเพื่อขอขมาโทษต่อศาลพระหลักเมืองให้พระเจ้าย่าขมเสียก่อนจะตาย และนางขอให้ให้นำเอาปึกและหางมาให้นางแต่งตัวด้วย เมื่อได้ปึกกับหางมาใส่แล้ว นางมโนราห์ก็เริ่มร้ายรำด้วยท่าที่อ่อนช้อยงดงาม พอได้โอกาสที่นางร้ายรำท่าโฉบเฉี่ยวเล่นลม นางก็บินหนีกลับไปเมืองภูเงิน

ฝ่ายท้าวสิหนต์ที่ยกกองทัพออกไปรบกับข้าศึกได้รับชัยชนะกลับมาไม่พบนางมโนราห์ก็โศกเศร้าเสียพระทัยเป็นอย่างยิ่ง จึงรีบออกติดตามหานางมโนราห์ด้วยความยากลำบากจนกระทั่งถึงแม่น้ำไม่สามารถข้ามไปได้ก็นั่งร้องไห้ พระอินทร์แปลงร่างเป็นชายแก่นำเรือมาให้และบอกทางที่จะไปยังเมืองของนางมโนราห์ ขณะเดินทางท้าวสิหนต์ได้พบกับพระฤาษีได้สอนวิชาอาคมต่างๆ ให้ พร้อมกับมอบดาบวิเศษให้เป็นอาวุธประจำตัว

รูปปั้นพระฤาษี พระอาจารย์ของพระสุทนต์ (สิหนต์) ในถ้ำสิหนต์ วัดสว่างอารมณ์ อำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย

จากนั้นจึงได้กราบลาพระฤๅษีเดินทางต่อไป พบนกอินทรีแม่ลูกพุดกันว่า วันพรุ่งนี้จะพาไปกินเนื้อของนางมโนราห์ ซึ่งจะถูกประหารชีวิต เนื่องจากถูกมนุษย์จับตัวไปแล้วหนีกลับมาได้ บิดาของนางจะทำพิธีล้างกลืนสาบมนุษย์ที่ติดตัวนางมโนราห์ให้แก่นาง ซึ่งกลืนสาบของมนุษย์นั้นไม่สามารถจะชะล้างออกให้หมด และนางจะต้องถูกประหารชีวิต เมื่อท้าวสีหนัดได้ยินดังนั้นจึงได้ร้ายเวทมนตร์แปลงกายเป็นตัวโรปิงขึ้นไปเกาะอยู่ใต้ปีกของลูกนกอินทรี พอรุ่งเช้านกอินทรีแม่ลูกก็บินข้ามแม่น้ำโขงไปยังเมืองภูเงิน นางพี่เลี้ยงออกมาตักน้ำเพื่อจะไปทำพิธีชะล้างบาปให้นางมโนราห์ ท้าวสีหนัดจึงชักถามจณรรู้ที่อยู่ของนางมโนราห์

รอยหินแยกจากคมดาบของพระสุทนต์

รอยฝ่ามือของพระสุทนต์ที่แสดงถึงการทดลอง
พลังกำลัง หลังจากสำเร็จวิชาจากพระฤๅษี

พระสุทนต์กำลังเจือดาบฟันก้อนหิน
เพื่อทดสอบความคมของดาบที่พระฤๅษีมอบให้ไว้

วัดถ้ำสีหนัด (วัดสว่างอารมณ์)

หลังจากประกอบพิธีล้างบาปของนางมโนราห์เสร็จแล้วบิดาจึงได้ประกาศเลือกคู่ครองให้แก่นางโดยวิธีให้ผู้ที่มีความประสงค์อยากจะได้นางมโนราห์ไปเป็นคู่ครองเอาพวงมาลัยไปคล้องคอนางให้ถูกต้อง จึงจะมีสิทธิ์ได้นางเป็นคู่ครอง นางมโนราห์ได้เอาแหวนของนางให้พี่เลี้ยงมากระซิบบอกท้าวสีหนัดว่า ให้เอาแหวนไปสวมใส่นิ้วนางกินรีทั้ง ๗ นางที่ออกมาให้เลือกคู่ทีละคน ถ้าแหวนสวมใส่นิ้วของนางผู้ใดได้พอดี นางผู้นั้นก็คือนางมโนราห์ตัวจริง ดังนั้น ท้าวสีหนัดจึงสามารถเลือกคู่ได้นางมโนราห์ ท้าวภูเงินบิดาของนางจึงได้จัดพิธีอภิเษกให้

จากนั้นทั้งสองจึงได้กราบลาบิดาของนางกลับเมืองเป็งจานนครราช แล้วสอบสวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมด แล้วให้จับบุโรหิตไปประหารชีวิต ส่วนนางสนมทั้ง ๗ คน ให้ปลดออกจากตำแหน่ง แล้วลงโทษด้วยการไล่ให้ไปเป็นคนเลี้ยงหมูตลอดชีวิต ซึ่งเมืองเป็งจานนครราชปัจจุบันคือบ้านเป็งจาน ตำบลโพนแพง อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย โดยมีใบเสมาหินทรายเป็นหลักฐาน นอกจากนั้นยังมีถ้ำสีหนัด และถ้ำพระฤๅษี ปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ที่วัดถ้ำสีหนัด หรือวัดสว่างอารมณ์ อยู่ที่อำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย จนทุกวันนี้

๔. ตำนานเมืองเป็งจาน เรื่องสังข์ศิลป์ชัย

สังข์ศิลป์ชัยเป็นหนังสือผูกซึ่งได้เค้าโครงเรื่องมาจากนิทานชาดกเรื่อง พระเจ้า ๕๐ ขาดิ นับเป็นวรรณคดีอมตะอีกเรื่องหนึ่งของอีสาน ซึ่งเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในเมืองเป็งจาน จังหวัดหนองคาย ดังคำกลอนที่ว่า

“บัดนี้ข้าจักปูนแต่งตั้งไขชาติแปลธรรม เป็นที่ยู้งแยงฝูงพำเพ็ญกายช้อย
ควรที่อัสจรรยัล้าโลกาภังโลก มีใน ๕๐ ขาดิแท้เทียวใช้สงเวร”

นอกจากนั้นผู้แต่งยังได้บอกชื่อผู้แต่งและวันเดือนปีที่แต่งไว้ในตอนท้ายเรื่องชัดเจนว่า

“อาทิจจะจวนแจ้งเดือนสามสัปดาห์ส พิล ฉลุรูปเนื้อเนาช้อยชวยชวยยาม
เมื่อนั้นปางคำคัมคะนิงธรรมทงมาก เห็นอุ้งญาณยอดแก้วเทียวใช้ชาติพระองค์
ฯลฯ

อันว่าปางคำท้าวทางขานเขียนฮูป ยกแย่งถ้วนถวายไว้แว่นแยง แท้แหลว..”

กล่าวได้ว่าผู้แต่งเรื่องนี้ชื่อ ปางคำ แต่งเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เมื่อวันอาทิตย์ เดือนสาม ปีฉลู ศักราชเท่าใดไม่ปรากฏ โดยมีจุดมุ่งหมายในการแต่งว่า

“ถวายเป็นมหาคุณเจ้าทั้งสามสุดเดช เป็นดั่งดวงประทีปได้ต่างสลับสูงเอื้อง”

เนื้อเรื่องกล่าวถึง พระยาสุรราชครองเมืองเป็งจาน มีน้องสาวชื่อ สุมณฑา ยักษ์กุมภกันท์มาลักพาเอานางไปเป็นมเหสีที่เมืองอโนราช ท้าวสุรราชเรียกให้มเหสีทั้ง ๘ มาตั้งจิตอธิษฐานขอลูกจากพระอาทิตย์ เพื่อจะได้ติดตามเอานางสุมณฑาคืนมา ต่อมานางทั้งแปดก็ประสูติโอรส โดยนางสุนประสูติโอรสออกมาเป็นหอยสังข์และศิลป์ชัย นางจันทาประสูติสีโหนงทั้ง ๖ วางแผนให้โอรมาทำนายว่าไม่ดีจึงถูกขับออกจากเมือง พระอินทร์ได้มาสร้างเมืองนครศิลป์ให้ครอง ท้าวสุรราชให้โอรสทั้ง ๖ คนไปเรียนวิชาอาคม แต่หลงทางเข้าไปในเมืองนครศิลป์ และหลอกให้ศิลป์ชัยไปตามหานางสุมณฑาจากเมืองยักษ์กุมภกันท์ เมื่อกลับมาใกล้ถึงเมืองก็พลักรศิลป์ชัยตกเหวไป แต่สีโหนงได้มาช่วยไว้ได้ ส่วนนางสุมณฑาเมื่อกลับมาถึงเมืองเป็งจานจึงได้เล่าเรื่องต่างๆ ให้ท้าวสุรราชฟังตามความจริง กุมารทั้งหกจึงถูกจับขังไว้ในคุก แล้วออกไปเชิญนางจันทา นางสุน ศิลป์ชัย สีโหนงสังข์ทอง กลับเมือง และอภิเษกให้ศิลป์ชัยเป็นเจ้าเมืองเป็งจานต่อไป

ตัวอย่าง การพรรณนาความสวยงามของธรรมชาติที่พบเห็นตามทางซึ่งมีความไพเราะ เช่น

“กอยแ่งขึ้นเขาวงเวระบาด	หอมเกษแก้วโไฮ่เข้าทั่วทรง
กงสะพานแก้วเกียงลมเลียบตาด	บานแบ่งต้นแคค้อมแคผา
สะพากหญ้าเขียวคู่ค้อยู	ลางลือประดับดอกกาแวมแก้ว
สาระพันเผิงผายแคคั่นระชาติ	แมงภูแล้วแสงซ้อนสวนสน...”

และการพรรณนาถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมของชาวอีสานว่า

“...พวกหนึ่งให้แต่งตั้งประดับช่อทุงไซ
เลียนเป็นถันเฮือเฮื่องเหลื่องเหลื่อง
ขาวเหลื่องแหล่แดงออนอิดออนก็มี
เดียรดาขลอมสองข้างแคทาง
พวกหนึ่งตั้งหลาดแก้วขายจ่ายเอาของ

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องสังข์ศิลป์ชัย
ที่วัดสุทัศนเทพวราราม

จิตรกรรมฝาผนังในพระธาตุเมืองหล้าหนอง

พระธาตุเมืองหล้าหนอง สร้างแทน
พระธาตุกลางน้ำ เป็นเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ
ที่วัดพระธาตุ จังหวัดหนองคาย

อยู่ถ่างทางเป็นจารใต้เอาลือไฮ้
พวกหนึ่งนั้นตั้งหลาดจ่ายค่าเหลือ
๕ บาทเป้งต่อ ๑ บาทค่าเหลือแท้
ฝูงหมู่โยธาชาวเป้งจาลใต้เอาลือลัน
พวกหนึ่งนั้นตั้งหลาดจ่ายทองแดงก็มี
ทั้งทองเหลืออะเนกนองกองลัน
พวกหนึ่งตั้งหลาดขึ้นบมีตอนปาแกม
มีแต่่มังสั่งทั้งสุราใสในแสนดื้อ
พวกหนึ่งให้แต่งตั้งหลาดจ่ายขายปากมี
หามังสั่งแปดแกมมิได้
พวกหนึ่งให้แต่งตั้งหลาดจ่ายโพชะนัง
ทั้งพวันหมากยามิพร้อม
พวกหนึ่งขายแต่กาสาผ้าแฮลงลายเทศ
ทั้งแผ่นเสื้อแพล้วยอดตอง...”

หนังสือผูกเรื่องสังข์ศิลป์ชัย นับเป็นวรรณคดีที่แพร่หลายที่สุดในภาคอีสาน แสดงให้เห็นโทษของการเชื่อคนโดยปราศจากการไตร่ตรอง ด้วยเหตุและผล และคนที่ทำความดีย่อมได้รับผลดี คนทำความชั่วย่อมได้รับผลชั่ว

๕. นิราศหนองคาย

หลวงพัฒนพงษ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) แต่งนิราศหนองคาย เมื่อวันพุธ เดือน ๑๐ แรม ๘ ค่ำ ปีกุน สัปตศก พุทธศักราช ๒๔๑๘ ขณะเป็นทนายคนใกล้ชิดเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ได้รับแต่งตั้งเป็นแม่ทัพไปปราบฮ่อที่ก่อความไม่สงบขึ้นที่เมืองเวียงจันทน์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑ กองทัพออกจากกรุงเทพฯ โดยทางเรือ และกำหนดไปขึ้นบกที่สระบุรี แล้วเดินทัพต่อไปถึงหาดพระยาตด แขวงเมืองสระบุรี ก็ไม่สามารถเคลื่อนทัพต่อไปได้ เนื่องจากเป็นฤดูฝน ฝนตกหนักน้ำท่วมตมพระยาไฟ เกรงว่าไพร่พลจะเป็นอันตราย และได้โต้ตอบจดหมายกับทางกรุงเทพฯ จนกระทั่งในเดือน ๑๑ ทางกรุงเทพฯ ได้จัดกองทัพเจ้าพระยาภูธราภัยที่สมุหนายกให้ยกพลออกจากกรุงเทพฯ ไปขึ้นบกที่เมืองอุดรดิตถ์ และเดินทางไปเมืองหลวงพระบางอีก ๑ กองทัพ

ส่วนทางเมืองหนองคายนั้น เจ้าพระยามหาอำมาตย์ (ชื่น กัลยาณมิตร) ซึ่งเป็นข้าหลวงออกไปตั้งสักระยะอยู่ในมณฑลร้อยเอ็ด คุมกองทัพเมืองนครราชสีมากับพระยานครราชสีมา (กาจ สิงหเสนี) แต่ยังเป็นพระยาปลัดกับพระยาอภัยภูเบศร์เมืองนครราชสีมาออกไปตีพวกฮ่อที่เวียงจันทน์จนแตกพ่ายไปอยู่ที่เมืองเชียงขวางในแขวงพาน ทางฝ่ายกรุงเทพฯ เห็นว่าพวกฮ่อยังไม่หมดกำลัง อาจกลับมารบใหม่อีก จึงเร่งรัดให้กองทัพเจ้าพระยามหิธรศักดิ์อำนวยการไป เพื่อปราบปรามพวกฮ่อที่เมืองหนองคายอีก

เจ้าพระยามหิธรศักดิ์อำนวยการจึงได้เคลื่อนกองทัพไปถึงเมืองนครราชสีมาไปทางเมืองพิมาย เมืองพุทไธสง ขณะนั้นกองทัพเจ้าพระยาภูธราภัยได้ยกกองทัพไปเมืองหนองคาย และได้เข้าโจมตีพวกจีนฮ่อจนแตกพ่ายไป ดังนั้นทางกรุงเทพฯ จึงได้มีท้องตราสั่งให้เจ้าพระยามหิธรศักดิ์อำนวยการ จัดแบ่งทหารออกส่วนหนึ่งให้ไปสมทบกับเจ้าพระยาภูธราภัยอีกส่วนหนึ่งให้เจ้าพระยามหิธรฯ นำกลับมามุ่งกรุงเทพฯ เมื่อเดือน ๕ ปีชวด อัฐศก พุทธศักราช ๒๔๑๙ รวมยกกองทัพไปและกลับทั้งสิ้น ๘ เดือน

บุหร่ง ศรีภักดิ์ ได้เล่าเนื้อเรื่องนิราศหนองคายในหนังสือตำนานบูรณการนิราศไทย ชุดที่ ๑ ชื่อวรรณคดี ไว้อย่างละเอียด ดังต่อไปนี้

“นิราศหนองคายเริ่มต้นด้วยการเล่าเหตุที่เป็นที่มาของการแต่งนิราศเรื่องนี้ คือการเดินทางไปราชการทัพเพราะเกิดฮ่อมาก่อศึกกับชาวลาวที่เวียงจันทน์ เจ้าเมืองต่างๆ ด้านตะวันออกจึงมีหนังสือบอกลงมายังกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เชิญสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) มาปรึกษาแล้วเห็นควรให้เจ้าพระยามหิธรศักดิ์อำนวยการที่ปรึกษาราชการแผ่นดินเป็นแม่ทัพยกไปทัพหนึ่ง

หลวงพัฒนพงศ์ภักดีลาครอบครัวมารวมพลที่บ้านเจ้าพระยามหิธรศักดิ์อำนวยการ ซึ่งในนิราศเรียกว่าเจ้าคุณแม่ทัพ ขณะนั้นกำลังขนเสบียงเครื่องใช้อาวุธเครื่องรบ รวมทั้งได้ทำแหวนเพชรเตรียมไปด้วย ๑๑ วง เพื่อแจกเป็นบำเหน็จความชอบแก่ผู้ทำศึกด้วยความกล้าหาญด้วย

ในการนี้เจ้าคุณแม่ทัพได้อัญเชิญพระทนต์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปด้วย ซึ่งเจ้าคุณแม่ทัพได้บูชาและสวดปกรณ์ถวายในโอกาสต่างๆ ตลอดทาง

ก่อนเคลื่อนทัพมีพิธีอาบน้ำพระพุทธรูป และเหยียบไม้ขมนามของศัตรู พระสงฆ์สวดชัยนโต ไห่ลั่นฆ้องชัย พราหมณ์โองวบัณฑิตะว

อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ
องค์เดิมอยู่ในบริเวณสถานีตำรวจภูธร

เป่าสังข์เพื่ออวยชัยให้พร เมื่อได้ฤกษ์ลั่นฆ้อง ให้อำเภอเข้าชัย แล้วเคลื่อน
กระบวนทัพโดยทางเรือ เมื่อถึงท่าหน้าแพ เจ้าคุณแม่ทัพได้ขึ้นฝั่งเข้าไป
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อกกราบถวายบังคมลาพระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผ่านไปถึงท่าหน้าแพวังหน้า กรมพระราชวัง
บวรวิชัยชาญประทับส่งกองทัพ พระสงฆ์ประณามต์สวดชยันโตอวยชัย
ให้พรเช่นกัน เมื่อกระบวนเรือถึงวัดเขมาภิรตารามหยุดพักรอฤกษ์ สมเด็จพระ
เจ้าฟ้าจุฑามณี กรมพระจักรพรรดิพงษ์ประทับเรือกลไฟเสด็จมาส่ง
กองทัพด้วย

กระบวนทัพออกจากวัดเขมาภิรตารามเวลาเช้าสองโมงครึ่ง ไกล
คำถึงเมืองปทุมธานี หยุดพักที่วัดประทุมทอง เจ้าคุณแม่ทัพขึ้นไปนมัสการ
ถวายปัจจัยแก่พระสงฆ์รามัญทุกองค์

รุ่งเช้าได้ฤกษ์กระบวนทัพเคลื่อนต่อไปถึงเกาะบางปะอิน วัดชุมพล
นิการาม จากนั้นกระบวนเรือเคลื่อนต่อไปถึงวัดพะเนียงเชิง (วัดพนัญเชิง)
แล้วเดินทางต่อถึงวังจันทร์เกษม พักแรมทัพ ๑ คืน ขณะที่กองทัพพักอยู่
วังจันทร์เกษม ไพร่พลในกองทัพได้ร้องทุกข์ว่าเสบียงเริ่มขาดแคลนและ
กรมการเมืองก็อ้างเหตุขัดข้องต่างๆ นานา เจ้าคุณแม่ทัพจึงชักชวนซื้อข้าวสาร
เนื้อเค็ม กล้วยไข่แจกทหารทั่วกัน แล้วจึงเดินทางต่อผ่านศิริษะรอ (หัวรอ)
จนถึงเมืองสระบุรีหยุดพักทัพ ประจวบกับเป็นวันเดือนน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
แม่ทัพนายกองได้เข้าไปรับน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่วัดสมุหะซึ่งอยู่ในเส้นทาง
ตามประเพณีด้วย

กองทัพเดินทางต่อไปถึงท่าพระยาทศ ผู้คนในกองทัพเริ่มเจ็บป่วย
กันหลายคน ประจวบกับเป็นช่วงฤดูฝน เจ้าคุณแม่ทัพจึงตัดสินใจให้ไพร่พล
พักรออยู่ก่อนเพราะทางข้างหน้าต้องเดินทางผ่านดงพระยาไฟซึ่งทุรกันดาร
เกรงว่าไพร่พลจะเจ็บป่วยล้มตายเสียก่อน ได้มีหนังสือกราบบังคมทูล
พระกรุณาไปยังเมืองบางกอกขอพักทัพรอจนกว่าทางแห้งจะได้เดินทาง
สะดวกขึ้น ระหว่างที่รอก็ให้ทหารซ่อมกระบวนรบไว้

เดือนต่อมา เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) ได้อัญเชิญ
พระราชหัตถเลขาว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานดาบฝรั่ง
มาสองร้อยเล่ม พร้อมกับน้ำมันหอมระจ่อมเกล้าฯ ซึ่งเป็นเครื่องรางที่
ทรงเสกเป่ากลั่นจากดอกไม้ ๑๐๘ ชนิด สำหรับพระราชทานพระเจ้าลูกเธอ
ที่เสด็จไปราชการทัพได้ป้องกันสรรพภัยทั้งปวง เหตุที่พระราชทานน้ำมัน
หอมระจ่อมเกล้าแก่เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงเพราะท่านได้ชื่อว่าเป็น
บุตรเลี้ยงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

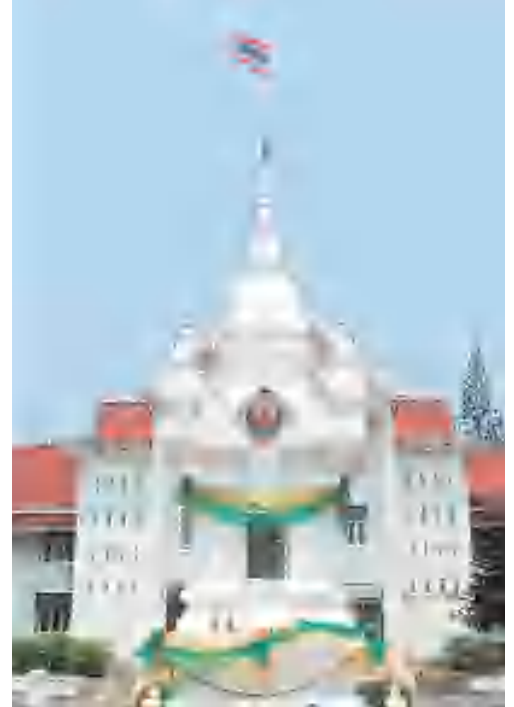

ต่อมาในเดือนเดียวกันได้มีท้องตรามาเร่งรัดให้รีบยกทัพต่อไป พร้อมทั้งให้ตรวจตราเสบียง ปลุกยั้งฉาง และให้เร่งส่วยที่ค้างค้างในหัวเมือง เพื่อนำมาเป็นทุนใช้จ่ายซื้อเสบียงสำหรับกองทัพ เจ้าคุณแม่ทัพได้รับตอบ ท้องตราไปยังบางกอกว่าการที่สั่งมานั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยากเพราะจะทำให้ กองทัพพ่วงหน้าพะวงหลัง และการยกทัพไปในเดือนสิบเอ็ดซึ่งเป็นฤดูฝน น้ำยังไม่ลดเป็นการลำบากแก่ไพร่พล รวมทั้งข้าศึกก็ยังไม่ได้ยกมาด้วย

การที่กองทัพรั้งรออยู่เช่นนั้น ทำให้สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ร้อนใจตามขึ้นมาถึงท่าพระยาทศที่กองทัพตั้งพักอยู่ ขณะมาถึงเป็นเวลาฝนกำลังตกหนักพอดี เจ้าคุณแม่ทัพจึงกราบเรียนว่าขอให้น้ำลดสักหน่อยจะยกทัพไป แต่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ยืนยันให้เร่งรัดยกทัพไปโดยเร็ว ตกค่ำวันนั้นมีท้องตราอีกพร้อมกับเงินประทานสำหรับแจกจ่ายทหาร ทำสิบซังและให้รีบยกทัพ ต่อมาหนังสือแจ้งมาว่ากองทัพไทยที่มีพระยามหาอำมาตย์เป็นทัพได้ไปสมทบกับกำลังเมืองนครราชสีมาได้รับกับฮ่อพวกฮ่อพากันหลบหนีแตกกระจัดกระจาย จะได้คุมฮ่อที่จับได้ลงมาให้สอบสวนด้วย

เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ กองทัพจึงพักแรมอยู่ทำบุญทำทานซ่อมแซมกฎวิหารวัดต่อไปด้วยเห็นว่าฮ่อข้าศึกแตกไปแล้ว จนกระทั่งต่อมาเมื่อพาหนะคือโคต่างข้างม้าจำนวนมากมาถึงจึงเตรียมยกทัพไปที่ท่าแก่งคอย ก็พอดีมีท้องตราขึ้นมาเร่งให้ยกไพร่พลต่อไปอีก ระหว่างนั้นมีชาวอเมริกันเรียไรเงินกันจัดหาซื้อเสบียงอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ยารักษาโรคบรรทุกขึ้นเรือมาส่งให้ด้วย

กองทัพยกออกจากท่าพระยาทศ ผ่านแก่งคอยพักแรมจัดกระบวนทัพใหม่ เมื่อได้ฤกษ์แล้วจึงเดินทัพแต่เช้า ผ่านเข้าป่าดงพระยาเย็น ซึ่งสมบูรณ์ด้วยไม้ป่านานาพรรณ ข้ามลำธารด้วยความยากลำบาก จนถึงหินลับ คั่นยาว ทับมะค่า หยุดพักที่มวกเหล็ก แล้วเคลื่อนทัพต่อไปในกลางดึก จนถึงทุ่งไผ่หวาน ต่อไปถึงสระคุต จากนั้นกองทัพได้ผ่านเข้าป่าอีกครั้ง ป่าตอนนี้มีดินเป็นสีแดง สีเหลือง สีขาวปะปนกัน อากาศในป่าก็วิปริตร้อนบ้าง เย็นบ้าง ทำให้ไพร่พลไม่สบาย เมื่อพ้นราวป่าถึงลำตะคอง ผ่านป่าละเมาะที่อุดมสมบูรณ์ด้วยว่านนานาชนิดถึงพุนกยูง นครจันทิก กุดผักหนาม พักแรม ๑ คืน จึงเคลื่อนทัพต่อไปถึงลาดบัวขาว สีคิ้ว ที่เมืองสีคิ้ว มีชาวเมืองเข้าร้องเรียนเจ้าคุณแม่ทัพว่าถูกรุกรมการอ้างชื่อกองทัพไปขอซื้อข้าวสารจากชาวบ้าน เจ้าคุณแม่ทัพให้ไต่สวนได้ทราบว่าเป็นจริง

อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ
องค์ปัจจุบันอยู่ที่ศาลากลางหลังเก่า

ร้านกิมถิ้น อำเภอสรีเชียงใหม่ ร้านทำทองของ
ชาวญวนที่อพยพมาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ฝีมือการทำเครื่องประดับทองของร้านกิมถิ้น

จึงสั่งให้นำข้าวสารมาคืนทุกราย จากสี่คั่วไปถึงบ้านกุดจิก บ้านสลับโต บ้านนครคำ บ้านโคกกรวด สระกระแบก หนองเป็ดน้ำ บ้านมะขามเฒ่า เขาลาด

คนญวนในหนองคาย อพยพมาจาก
เมืองเวียงจันทน์ และประเทศเวียดนาม
ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓

ศาลากลางจังหวัดหลังเก่า

ช่างทำทองร้านกิมถิ่น (ยุคแรก)

ลูกเขยร้านกิมถิ่น

ต่อมาได้จัดกระบวนทัพ ประทับเครื่องยศ อาวุธครบมือ เคลื่อนกระบวนเข้าสู่เมืองโคราช มีราษฎรชาวเมืองมารอดูอยู่สองข้างทางมากมาย ที่เมืองโคราชมีการแต่งประตูปารับกองทัพอันยิ่งใหญ่ ยายมดมาทำขวัญ ขัณฑ์ป่า พระสงฆ์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ผ่านประตูไปถึงโพธิ์กลาง สามสัก เข้าค่ายพักในเมือง เจ้าคุณแม่ทัพได้เข้าไปบูชาบวงสรวงที่หลักเมืองตามธรรมเนียม ขณะที่พำนักอยู่ที่เมืองโคราช ได้แต่งคนไปสืบข่าวศึกที่หนองคายและขอนแก่น รวมทั้งไต่สวนข้อที่ถูกคุมตัวส่งมา พวกฮ่อให้การว่าเป็นชาวจีนเกิดที่เมืองกวางตุ้ง มาค้าขายในประเทศญวน จนไปถึงเมืองพวนและเมืองลา ได้ทำมาหากินขายของป่าโดยสุจริตก็ถูกจับตัวมา และถูกกองทัพไทยคุมตัวส่งมา เมื่อซักต่อไปก็ให้การว่าไม่ได้สละอันใด

ต่อมามีตราพระราชสีห์มาถึงว่าให้กองทัพยับยั้งฟังเหตุการณ์อยู่ที่เมืองนครราชสีมา (นครราชสีมา) เพื่อสืบความให้ชัดเจนเสียก่อน หากกองทัพหลวงพระบางด้านเชียงคานจะเข้าทำศึกและมีหนังสือมานัดหมายเมื่อใดจึงยกพลขึ้นไปช่วย เจ้าคุณแม่ทัพจึงแต่งคนไปสืบข่าวที่เมืองหนองคายใหม่ให้ชัดเจนอีกครั้ง เมื่อผู้สืบข่าวทัพกลับมาถึงพร้อมกับผู้รู้เหตุการณ์ ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ฮ่อเกิดความไม่สงบโดยละเอียดเรียกว่าคำให้การ ซึ่งเจ้าคุณแม่ทัพให้ลงนามรับรองว่าเป็นความสัตย์จริงแล้วส่งไปกราบทูลพระกรุณาให้ทรงทราบและรอท้องตราให้ยกทัพกลับต่อไป แต่ท้องตราที่แจ้งกลับออกมาได้สั่งการว่าเมืองหนองคายพ้นภัยจากฮ่อแล้ว แต่ยังมีฮ่อจากเสฉวนเข้ามาตั้งค่ายอยู่ที่เมืองพวน เขตแดนญวนอีก จึงให้รอทัพฟังเหตุการณ์อยู่ก่อน

ต่อจากนี้ผู้แต่งนิราศได้เล่าเรื่องราวที่เป็นวิถีชีวิตชาวเมืองโคราช และเหตุการณ์ที่ไพร่พลคบหากับชาวบ้านเกิดคดีความต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการรักใคร่กันมีมากเป็นพิเศษ เวลาว่างต่อมาอีก ๑ เดือน มีผู้เชิญสารตรามาพร้อมกับดอกไม้ไฟ กรวด ดินปืน สั่งให้รีบยกทัพไปรบฮ่อที่เมืองพวน เมืองสุยเชียงขวาง เมื่อได้รับคำสั่งเจ้าคุณแม่ทัพได้ส่งคนไปสำรวจเส้นทางที่มีน้ำเพียงพอแก่ไพร่พลเสียก่อน พบว่าทางเมืองพิมายมีน้ำทำดีกว่าจึงให้ยกทัพไปทางนั้น เมื่อกองทัพถึงสระธรรมขันธ์ มีหนังสือจากเจ้าพระยาภูธราภัย (นุช บุญยรัตพันธุ์ ที่สมุหนายก) ซึ่งเป็นแม่ทัพ

ยกขึ้นไปทางเมืองอุดรดิตถ์ แฉ่งข่าวศึกเรื่องการรบฮ่อที่รับผิดชอบอยู่ว่า พวกฮ่อขอยหย่าทัพกลับไปเมืองพวน ได้ยกทัพตามไปซ้ำเติมแล้วมีชาวเมืองพวนอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเข้าทางเมืองหนองคายจำนวนมาก ได้ควบคุมไว้ที่ด่านเห็นสมควรอย่างไรขอให้สั่งการลงไป

เจ้าคุณแม่ทัพมีหนังสือตอบแล้วสั่งให้เคลื่อนทัพต่อไปถึงหนองสะแกทุ่งสัมฤทธิ์ เมืองพิมาย กองทัพได้พักแรมที่เมืองพิมายหลายคืน จึงออกเดินทางต่อถึงท่าโพ บ้านนางอ ซึ่งในนิทานว่าเป็นเมืองนางอรภิมมเหสีท้าวพรหมหัตถ์กษัตริย์เมืองพิมาย จากนั้นเดินทัพต่อถึงหนองห้วยหมูข้ามแม่น้ำลำสะแทก ซึ่งแยกจากแม่น้ำมูล พื้นที่เมืองพิมายต่อไปถึงหนองช้างน้ำ เมืองพุทไธสง ระหว่างที่พักทัพอยู่ที่เมืองพุทไธสง พระพิมายได้เชิญทองตราที่ส่งมาจากกรุงเทพฯ ความว่าให้กองทัพยับยั้งอยู่ที่นครราชสีมา ก่อน กองทัพจึงต้องย้อนกลับไปตั้งรอกอยู่ที่เมืองโคราชอีกครั้ง

การกลับมาตั้งทัพที่เมืองโคราชครั้งหลังเป็นการรอกคอยที่ไพร่พลกระวนกระวายใจมาก เพราะหากนับเวลาจากที่ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ เป็นเวลาถึงหกเดือน ต่อมาได้มีทองตรามาถึงแม่ทัพอีกสั่งให้ยกทัพกลับคืนพระนครโดยให้แบ่งกำลังส่วนหนึ่งพร้อมอาวุธและเสบียง ไปประจำที่เมืองพวนและเมืองหนองคาย เจ้าคุณแม่ทัพได้นำกำลังส่วนที่เหลือกลับกรุงเทพฯ โดยหลีกเลี่ยงทางดงพระยาไฟหรือดงพระยาเย็น เพราะมีไข้ป่าชุกชุม ไปทางดงพระยากลางผ่านเมืองโคราชเก่า หนองบัวบาน บ้านแก่นท้าว บ้านหนองบัว วังโหล่ง เมื่อพ้นดงพระยากลางกองทัพเดินเลียบเนินเขาใหญ่ ข้ามลำพระยากลาง เข้าแขวงเมืองบัวชุม ถึงท่าปูน บ้านประแดงจองก่อ ท่าฉาง แล้วข้ามแม่น้ำลำสัก (แม่น้ำป่าสัก) เข้าเขตแขวงไชยบาดาล ต่อไปถึงบ้านโคกกลุ่ ผ่านเชิงเขาพระยาเดินธง เข้าเขตเมืองพระบาทถึงหนองกระดี่ ดงวังส้ม ที่นี้มีหินอ่อนหลายสีลวดลายต่างๆ กัน เจ้าคุณแม่ทัพจึงสั่งให้คนสำรวจเก็บตัวอย่างหินมาด้วย กองทัพเคลื่อนผ่านไปยังดงบ่อทอง ไปงตะแบก เลียบชายเขาถึงโคกตากฟ้า พักแรมแล้วพักแรมที่พุทธบาท

จากท่าเรือ กองทัพเคลื่อนพลถึงศาลาทำสมเด็จ ต้องตั้งทัพคอยเรือหลวงอยู่จนพ้นเทศกาลสงกรานต์จึงมีเรือมารับไพร่พลออกเดินทางต่อถึงวังจันทร์เกษม แล้วให้หากรรมการเมืองมาแจ้งเรื่องกองทัพกลับพระนครตามแบบราชการทัพโบราณ จึงออกเดินทางต่อกลับมาถึงกรุงเทพฯ เวลาเย็นรวมเวลาไปราชการทัพเจ็ดเดือน

จิตรกรรมฝาผนังรูปพระธาตุบังพวน
ในอุโบสถวัดโพธิ์ชัย

ในตอนจบผู้แต่งยังได้ย้ำว่า เรื่องราวทั้งหมดล้วนเป็นเรื่องจริง ได้เห็นด้วยตาตนเองและจดจำไว้ได้

เนื่องจากนิราศเรื่องนี้แต่งในโอกาสที่เดินทางไปราชการศึกษสงคราม ผู้แต่งจึงมิได้เน้นลักษณะเช่นนิราศทั่วไปที่มีการพรรณนาถึงผู้เป็นที่รักที่ต้องจากกันไปทางไกลเป็นหลัก แต่มีกล่าวบ้างพอตามขนบนิราศ ส่วนใหญ่จะบรรยายความที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ตั้งแต่การเตรียมทัพ เส้นทาง การเดินทาง และปัญหาขัดข้องต่างๆ รวมทั้งได้สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ชีวิตความเป็นอยู่และยุทธศาสตร์การยกทัพในยุคนั้นไว้อย่างน่าสนใจและควรศึกษาอย่างยิ่ง”

จากตำนานเรื่องเล่าและนิราศ ทำให้เราทราบภูมิปัญญาของบรรพชน และเกร็ดทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ใช่เพียงแค่อ่านสนุกเท่านั้น แต่ยังสะท้อนความคิดฝันอันบรรเจิดของบรรพชน สมควรที่พวกเราจะช่วยอนุรักษ์ไว้ นานเท่านาน

จิตรกรรมฝาผนังภาพพุทธประวัติในอุโบสถวัดโพธิ์ชัย

ภูมิปัญญาถิ่นนี้
เกิดก่อทรัพย์หลากหลาย
มีข้าวเฝ้าเก็บบกราย
อีกถั่วอบปากอ้า

แหวนเมืองนี้เฝ้าร้อยล้ำ
รสเด็ดดีเหลือหลาย
ผวนผู้สืบเชื้อสาย
ภูมิฯ ถิ่นไทยเด็ดอ้า
หัตถกรรมเครื่องปั้น

ดินดิบนำสู่เรา
ก่อเกิดอากรุ่นเยาว์
หากไม่อนุรักษ์ไว้

เกล็ดหินเฝ้าแม่น้ำ
ที่หนึ่งในสยาม
หยาดเหงื่อเพื่อเกล็ดงาม
คนรุ่นเก่าสร้างไว้

มากมาย
แหล่งเหล่า
รสเด็ด
คั่วคั่วกลิ่นหอม
หนองคาย
หัวเหล่า
ปรุงแต่ง นานแฉ
บ่มพันเห็บเคย
ดินเผา
เครื่องใช้
ครึ่งปู่ ย่าเคย
หมดสิ้นภูมิปัญญา
สงคราม
เห็บได้
อาชีพ บรรพนา
อย่าได้ละเลย

ตามรอยภูมิปัญญาไทย

หนองคายเป็นจังหวัดที่มีผืนดินอุดมสมบูรณ์ จะเห็นได้จากสองข้างทางที่มีต้นไม้ใหญ่น้อยที่แผ่กิ่งก้านสาขาอันเขียวชอุ่ม ท้องไร่ท้องนามีพืชพันธุ์ที่กำลังงอกงาม ซึ่งต่างจากจังหวัดใกล้เคียงที่เดินทางผ่านมาจะดูแห้งแล้งกว่า หนองคายมีแม่น้ำโขงไหลผ่านหล่อเลี้ยงชีวิตชาวหนองคายเกือบทุกอำเภอ แต่บางอำเภอถึงแม้ไม่มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน แต่ก็มีแม่น้ำสงคราม และแม่น้ำสายเล็กๆ รวมทั้งห้วย หนอง บึง ที่กระจายอยู่ทุกพื้นที่ คล้ายก้างปลา ซึ่งจะทอดแทรกไปทั่วถิ่นหนองคาย

สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่อำนวยความสะดวกสมบูรณ์แก่ผืนดิน ทำให้หนองคายมีศักยภาพในการทำเกษตรได้หลายครั้งต่อปี ผู้คนจึงได้อาศัยแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นทำการเกษตรหรือประมงก็ตาม แม่น้ำและแหล่งน้ำต่างๆ นอกจากให้ประโยชน์ดังที่กล่าวมาแล้ว น้ำยังก่อให้เกิดความร่มรื่น ร่มเย็น อีกทั้งเพิ่มทัศนียภาพให้สวยงามยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทัศนียภาพริมฝั่งโขงที่ทอดยาวขนานกับลำน้ำโขงในยามเย็น อันมีวัดวาอารามสอดแทรกอยู่เป็นระยะๆ ที่บรรจงปลูกสร้างด้วยฝีมืออันวิจิตร กำหนดที่ตั้งได้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติที่มีโขดหินต่างขนาดที่กลมกลืนสวยงามเฝือพันผิวดินเป็นกลุ่มๆ ยิ่งเพิ่มความน่าหลงใหลในถิ่นหนองคายยิ่งนัก

ชาวหนองคายจึงควรภูมิใจที่เป็นผู้โชคดีที่มีโอกาสได้มีถิ่นฐานอยู่ในดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม

สภาพธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดทรัพยากรมากมาย ชาวหนองคายเรียนรู้การนำทรัพยากรธรรมชาติมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ ในการดำรงวิถีชีวิต เพื่อให้ชีวิตมีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไม้สอยในครัวเรือนหรือเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวหนองคายภาคภูมิใจยิ่งนัก

ในเรื่องอาหารการกินคนพื้นถิ่นรู้จักวิธีหาอาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นหาจากในน้ำหรือในป่า และใช้ภูมิปัญญาในการทำเครื่องมือที่ใช้หาอาหาร อย่างเช่น เครื่องมือในการจับปลาก็มีเครื่องมือหลากหลายชนิด เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติ พอเข้าฤดูฝน ในแหล่งน้ำก็จะมี ปลาออกมาให้เห็นมาก เหมือนกับว่าดีใจที่ได้น้ำ (ใหม่) ในช่วงนี้คนพื้นถิ่น ก็ได้โอกาสจับปลาในแหล่งน้ำมาประกอบอาหาร

เครื่องมือที่ใช้จับปลาก็มีทั้ง สุ่ม เชิง เบ็ด ไซ ลอบ ชูด ลั่น เบิง สดุ้ง มอง ปลาที่จับได้ส่วนใหญ่จะเป็นปลาดุก ปลาช่อน ปลาสลิด ปลาหลด ปลาขาว ปลาหมอ ซึ่งเป็นปลาขนาดเล็ก และถ้าจับปลาตาม ชายฝั่งก็จะใช้ตุ้ม แห ยกยอ ขาเบ็ด แต่ถ้าจับปลาน้ำลึกและเป็นปลา ขนาดใหญ่ ก็ต้องใช้ขีวน เครื่องมือจับปลาเหล่านี้ ล้วนทำจากไม้ไผ่ เป็นหลัก ชาวหนองคายมีทรัพยากรและมีความสามารถในการจับปลา และนำปลาเหล่านี้มาประกอบอาหารได้หลายวิธี เช่น ปรงเป็นลาบ อ่อม ก้อย หมก เอาเผ ปั่น ย่าง นึ่ง ปิ้ง และถนอมไว้กินได้นานวัน ด้วยการทำเป็นปลาร้า ปลาทากแห้ง ส้มปลา ปลารมควัน ซึ่งอาจทำจาก ปลาขนาดเล็กหรือปลาขนาดใหญ่ที่หั่นชิ้นก็ได้ และจะสังเกตได้ว่า วิธีการ ปรงอาหารตามวิธีต่างๆ นั้นจะไม่นำน้ำมันเป็นส่วนประกอบเลย จึงสมควร จัดอันดับอาหารที่ปรงด้วยวิธีเหล่านี้ให้เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ถ้าเน้นการ ปรงให้สุกทุกครั้ง

ในการปรงอาหารจากปลา ชาวหนองคายมีภูมิปัญญาที่ถ่ายทอด ต่อกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษว่าปลาชนิดใด ควรปรงด้วยวิธีใดจึงจะอร่อย เช่น ในการทำลาบจะนิยมนำปลาที่ไม่มีเกล็ดหรือเรียกว่า ปลาหนัง เช่น ปลาดุก ปลาทราย ปลาบึก แต่ถ้าทำก้อยจะใช้ปลาที่มีเกล็ด เช่น ปลาขาว ที่จับได้ใหม่ๆ จะทำให้อาหารมีรสหวานธรรมชาติจากปลา และไม่มีการ ล้างปลา เหล่านี้เป็นอาหารพื้นถิ่นที่เป็นที่นิยมและบางคนอาจชอบกิน เพราะมีรสชาติแปลกกว่าอาหารที่คุ้นเคยอยู่ทุกวัน

ปลาและเครื่องมือจับปลา

ส้มตำอาหารคู่ถิ่นอีสาน

ลาบเหนือเข้มข้นด้วยน้ำพริกลาบ
และเคียงแคบหมูผักไผ่และผักแว่น
เป็นผักที่นิยมกินเคียงกับลาบเหนือ

นอกจากนี้ยังมีอาหารที่ขึ้นชื่อที่ขอแนะนำแก่ผู้มาเยือนถิ่นหนองคาย อย่าลืมลองลิ้มอาหารที่ปรุงจากปลาในแม่น้ำโขง ซึ่งมีหลายรายการ อาทิ ลาบปลาแซ่ ต้มยำปลาโจก ปลาคังลวก ปลาเนื้ออ่อนนึ่งจิ้มแจ่ว ปลาบึกทอดกระเทียมพริกไทย ผัดฉ่าปลาคัง หลายคนเห็นรายการอาหารแล้วอาจนึกในใจว่าไม่เห็นแปลกเลย แต่ขอบอกว่ากินที่หนองคาย จะอร่อยกว่ากินที่อื่นแน่นอน เพราะอาหารที่นี่จะปรุงจากปลาที่สดเพราะไม่ต้องเสียเวลาในการขนส่ง แต่ถ้าใครอยากลองกินอาหารที่เป็นตำรับของหนองคายแท้ๆ ขอแนะนำให้ลองกิน เมี่ยงปลาเผา หรือพั้นเมี่ยงปลาเผาซึ่งเป็นอาหารการรสชาติจัดจ้าน ทำจากปลาช่อนตัวใหญ่โดยนำเอาไส้ปลาออกแล้วยัดท้องปลาด้วยสมุนไพรหลายชนิดล้วนมีกลิ่นหอมและดับกลิ่นคาวจากตะไคร้ ใบมะกรูด ใบโหระพา ใบแมงลักคลุกเกลือเล็กน้อย ด้านนอกตัวปลาจะไม่ทอดเกล็ดและพอกด้วยเกลือให้ทั่วตัวแล้วย่าง เมื่อสุกจะหอมกลิ่นสมุนไพร กินพร้อมกับตะไคร้ หอมแดง กระเทียม พริกสด กุ้งดิบ มะเขือเทศ มะเขือเปราะ ถั่วฝักยาว และถั่วลันเตา วิธีกินจัดเป็นคำเช่นเดียวกับเมี่ยงคำที่มีผักกาดหอม ใบชะพลู กะหล่ำปลี ใบต้ว ผักชี สะระแหน่ ผักชีลาว แล้วราดด้วยน้ำจิ้มรสเด็ด ที่มีหลายตำรับให้เลือกตามชอบ อาหารอีกชนิดหนึ่งที่ไม่ควรพลาดเพราะเป็นอาหารยอดนิยมที่ถูกปากคนไทยทั่วทุกภาค ซึ่งแต่ละภาคมีตำรับเฉพาะที่ต่างกันไป ส้มตำหนองคาย เป็นส้มตำตำรับเฉพาะ มีที่เด็ดอยู่ที่น้ำปรุงซึ่งจะต้มเคี่ยวปลาร้าให้สุกและปรุงรสด้วยน้ำมะขามเปียก น้ำปลา กะปิ กระเทียม แล้วกรองด้วยผ้าขาวบางใช้แต่น้ำ ในการตำต้องใช้มะละกอสอดกรอบ ใส่ใบกระเทียมสดเพื่อเพิ่มกลิ่น และเพิ่มรสเปรี้ยวด้วยมะเขือเทศ มะนาว และมะกอกป่า ซึ่งต่างจากส้มตำตำรับอื่นๆ ทั้งสีกลิ่นและรสชาติที่เข้มข้น

อาหารอีกชนิดที่หลายคนคงคุ้นเคยซึ่งปัจจุบันนี้ถ้าจะจัดเป็นอาหารประจำชาติก็ไม่น่าจะผิดเพราะสามารถหากินได้ทุกหนทุกแห่งเช่นเดียวกับส้มตำ ที่จริงลาบเป็นอาหารพื้นเมืองของทั้งคนอีสานและคนเหนือ ลาบเหนือจะแตกต่างจากลาบอีสานโดยจะปรุงด้วยน้ำพริกลาบเป็นลักษณะน้ำพริกเผาและกระเทียมเจียวไม่ปรุงรสเปรี้ยว ลาบเหนือจะสับเล็กลงไปพร้อมๆ กับสับเนื้อซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญา เพราะทำให้เนื้อไม่กระเด็นออกนอกเขียง เครื่องเทศของลาบเหนือจะมีหลายชนิดกว่า ได้แก่ ดีปลี มะแข่น (พืชเฉพาะถิ่น) นอกจากนั้นจะมีผักโรยหน้าอีก ๑ ชนิดที่แตกต่างกันคือ ผักไผ่ ซึ่งเป็นผักที่มีกลิ่นหอมคล้ายๆ กับชะเอม

แหนมเนืองและอาหารเวียดนามนานาชนิด

แหนมเนือง ของฝากจากหนองคาย

แหนมเนือง ก็เป็นอาหารอีกชนิดหนึ่ง ที่ใครมาหนองคายแล้ว ควรหาโอกาสลิ้มลอง แหนมเนืองเป็นอาหารที่มีรสชาติกลมกล่อมจาก ส่วนประกอบหลากหลายชนิดล้วนเป็นของสดๆ วิธีกินแหนมเนืองก็จัดเป็น คำคล้ายกับเมี่ยงคำ โดยนำผักกาดหอมและกะยอหรือแผ่นแป้งทาน้ำเพื่อ ให้อ่อนตัว ใส่หมูบดย่าง กล้วยดิบ มะเฟือง กระเทียมสด แตงกวา พริกขี้หนู ทุกอย่างที่หั่นซอยไว้แล้ว ราดด้วยน้ำจิ้ม กินกับผักสดที่มีใน พื้นที่หลากหลายชนิด อาทิ ใบสะระแหน่ ผักแพว ใบชะมวง เป็นต้น การ กินแหนมเนืองให้อร่อยต้องทาน้ำที่แผ่นแป้งที่ละแผ่น ไม่ทาน้ำพร้อมกัน หลายแผ่น เพราะจะทำให้แผ่นแป้งยุ่ย ขาดรสชาติในการเคี้ยว อาหาร เวียดนามที่คนไทยนิยมกินมีอีกหลายชนิด **บ้นแบ้ว** ก็เป็นอาหารอีกชนิดที่ คนไทยนิยมกิน บ้นแบ้วมีความคล้ายคลึงกับข้าวเกรียบปากหม้อของไทยมาก วิธีทำก็เช่นเดียวกัน โดยใช้แป้งข้าวเจ้าผสมน้ำ ไล่น้ำปากหม้อที่ซึ้งด้วย ผ้าขาวบาง ปิดฝา หนึ่งจนสุกเต็มด้วยไส้หมูผัดตรงกลางแผ่นแป้ง แล้ว พับแป้งทั้งสองด้านเข้าหากัน เมื่อจะกินก็ราดน้ำจิ้มรสเปรี้ยวหวาน และเจี๊ รสเผ็ดเล็กน้อย กินเคียงกับผักสดเช่นเดียวกับแหนมเนือง

อาหารเวียดนามที่น่ากินมีอีกมากมายล้วนประกอบด้วยพืชผักเป็น ส่วนใหญ่ เช่น ข้าวเกรียบอ่อนหรือบ้นก้วน ปอเปี๊ยะสดหรือก้วนสง ฯลฯ อาหารเวียดนามเป็นอาหารที่มีเสน่ห์ เพราะมีส่วนประกอบจากวัตถุดิบที่ เราคุ้นเคยอยู่แล้ว เช่น เนื้อสัตว์ที่ใช้จะใช้เนื้อหมูแทบทั้งสิ้น และนำมา ตัดแปลงในลักษณะต่างๆ รวมทั้งผักสดนานาชนิดที่มีในท้องถิ่น วิธีการ ปปรุงมีส่วนประกอบของไขมันน้อยมาก รสชาติกลมกล่อม ไม่จัดจ้านในตัว อาหาร แต่ถ้าใครชอบรสจัด ก็เพิ่มรสด้วยพริกสดๆ ได้ อาหารเวียดนาม จึงเป็นอาหารยอดนิยมของคนทั่วไป กินได้ทุกเพศทุกวัย ในเมืองหลวง หากินได้ไม่ยาก แต่จะมีราคาสูงกว่าที่หนองคายมาก อาหารเวียดนาม ที่หนองคาย ซึ่งนอกจากราคาจะถูกกว่าแล้ว ส่วนประกอบต่างๆ และ เครื่องเคียงที่เป็นผักจะสดและสะอาดมากๆ ทำให้กินได้อย่างสนทนใจ

อาหารการกินที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของหนองคายมีมากมาย หลายชนิดดังที่กล่าวมา ล้วนเป็นการนำทรัพยากรที่ทำมาหาได้มาดัดแปลง และแปรรูป นอกจากเป็นอาหารในครัวเรือนแล้ว ยังสามารถทำจำหน่าย ก่อให้เกิดรายได้ที่มั่นคงให้กับท้องถิ่น อาทิ ในอำเภอสังคม เป็นพื้นที่ที่ปลูกกล้วยมากที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการปลูกกล้วยหลายพันธุ์เป็นอาชีพเพื่อขายทั้งใบตองและผลกล้วย กล้วยที่อำเภอนี้จะให้ผลขนาดใหญ่ และมีรสหวาน พื้นที่ที่ใช้ปลูกส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ริมฝั่งลำน้ำโขง ซึ่งมีความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์จากตะกอนดินที่น้ำพัดพามา จึงทำให้ได้ผลผลิตมาก ชาวอำเภอสังคมจึงรวมตัวกันตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรขึ้น เพื่อแปรรูปกล้วยให้มีความหลากหลาย สำหรับเป็นสินค้าของกลุ่ม

- **เค้กกล้วยหอม** นำกล้วยหอมที่สุกบดละเอียดเพื่อเป็นส่วนผสมของเค้ก และอาจดัดแปลงเค้กให้มีความหลากหลายขึ้น โดยผ่านกล้วยหอมเป็นแว่นบางๆ ตกแต่งหน้าเค้กก็ได้เค้กอีกชนิดหนึ่ง
- **ไอศกรีมกล้วย** นำกล้วยหอมเป็นส่วนผสมของไอศกรีม เป็นไอศกรีมผลไม้
- **กล้วยฉาบ** นำกล้วยที่ห้ามปอกเปลือกผ่านบางๆ ทางขวางหรือทางยาวก็ได้ แล้วผึ่งให้หมาด จากนั้นจึงนำลงทอดในน้ำมันจำนวนมากที่ร้อนจัด ทอดจนให้เหลืองกรอบ แล้วผึ่งให้สะเด็ดน้ำมัน โรยเกลือหรือคลุกในน้ำตาลเคี้ยวที่เติมเกลือเล็กน้อย คลุกจนมีเกล็ดน้ำตาลเกาะ แล้วผึ่งให้เย็นจึงบรรจุในภาชนะ ป้องกันความชื้น ปัจจุบันนิยมดัดแปลงเป็นกล้วยอบเนยเพื่อเพิ่มกลิ่นหอมและมูลค่า
- **กล้วยกวน** นำกล้วยน้ำว้าที่สุกงอมมายี และคลุกเคล้ากับน้ำตาล กะทิ กวนในกระทะเหล็ก ซึ่งจะกระจายความร้อนได้สม่ำเสมอ โดยใช้ไฟอ่อน กวนกล้วยจนสุก เหนียวจนไม่ติดกระทะ จากนั้นตัดเป็นชิ้นตามต้องการ ห่อด้วยกระดาษแก้วหรือกระดาษขาว และบรรจุในภาชนะที่ป้องกันความชื้น
- **ทอฟฟี่กล้วย** การทำคล้ายกับกล้วยกวน เพียงแต่ใส่แบะแซ ทำให้กล้วยกวนแข็งตัวขึ้น เป็นทอฟฟี่แบบโบราณ ห่อกระดาษแก้วหลายสีสวยงามเหมือนทอฟฟี่จากแหล่งอื่นๆ ที่ใส่จะทุเรียน ถั่วลิสงที่คุ้นเคยมาก่อน

กล้วยและผลิตภัณฑ์จากกล้วย
ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านสังคม

- **แยมกล้วย** ใช้กล้วยหอมห่ามๆ ปอกเปลือกผ่านเป็นแว่นบางๆ เนื้อส้มเกลี้ยงหั่นชิ้นเล็กๆ เติมน้ำตาล น้ำมะนาว ตั้งไฟอ่อน เคี่ยวประมาณ ๔๕ นาที จะได้แยมที่มีกลิ่นหอม สีสวย รสชาติกลมกล่อมแล้วบรรจุขวดปากกว้างที่สะอาด ผนึกฝาให้สนิท เพื่อป้องกันจุลินทรีย์จากภายนอก เก็บไว้กินได้นาน
- **ข้าวเกรียบกล้วย** นำกล้วยไข่หรือกล้วยหอมที่สุกมาบดผสมกับ แป้ง เกลือ และอาจเติมน้ำตาลทรายเล็กน้อย นวดจนเข้ากัน ตีแล้วปั้นเป็นแท่งยาวนำไปนึ่งจนสุก ผึ่งให้เย็นแล้วนำเข้าตู้เย็น ๓-๔ วัน แล้วหั่นเป็นชิ้นบางๆ นำมาผึ่งแดดให้แห้งสนิท สามารถเก็บไว้ได้นาน เมื่อต้องการกินจึงทอดลงในน้ำมันที่ร้อนจัด และกินร้อนๆ จะเพิ่มกลิ่นหอม กรอบ รสชาติมัน เค็ม

การทำข้าวเกรียบนี้ นอกจากทำจากกล้วยแล้ว กลุ่มพัฒนาอาชีพ โพนสว่างได้ดัดแปลงให้หลากหลายโดยทำจากพืช ผัก ผลไม้ ที่มีในท้องถิ่น ก็จะได้ข้าวเกรียบชนิดต่างๆ เช่น ข้าวเกรียบเผือก ข้าวเกรียบสับปะรด ข้าวเกรียบฟักทอง ข้าวเกรียบแก้วมังกร ข้าวเกรียบเห็ด เป็นต้น ซึ่งมี ส่วนผสมและวิธีทำดังนี้ แป้งมัน ๗ กิโลกรัม แป้งสาลี ๐.๕ กิโลกรัม น้ำตาลทราย ๗ กรัม เกลือ ๑.๕ กรัม พริกไทยป่นครึ่งช้อนตวง สับปะรด ๑ กิโลกรัม วิธีทำโดยนำสับปะรดรสหวานปอกและปั่นละเอียดผสมรวมกับน้ำ ๖ กิโลกรัม แล้วนำส่วนผสมที่เตรียมไว้ทั้งหมดมานวดจนเป็นเนื้อเดียวกัน และทำตามขั้นตอนเช่นเดียวกับข้าวเกรียบกล้วย

ขั้นตอนการทำข้าวเกรียบของกลุ่มพัฒนาอาชีพโพนสว่าง
ที่ดัดแปลงจากผลไม้ในท้องถิ่นมาเป็นผลิตภัณฑ์นารายได้สู่ชุมชนเป็นอย่างดี

- **ข้าวเม่าทอด** นำกล้วยไข่ที่สุกค่อนข้างงอม หุ้มด้วยข้าวเม่าที่ผสมมะพร้าวขูดฝอยและน้ำตาล จากนั้นจุ่มลงในแป้งที่ผสมไว้ ลงทอดในน้ำมันร้อนจัดจนเหลืองกรอบ
- **ข้าวต้มผัด** หรือข้าวต้มมัด นำกล้วยน้ำว้าที่สุกพอดี หรืออมตามชอบ นำมาผ่าครึ่งตามยาว แล้วผัดข้าวเหนียวกับกะทิเติมน้ำตาลและเกลือเล็กน้อย อาจเติมถั่วดำด้วยก็ได้ แล้วนำข้าวที่ผัดเกลี่ยในใบตอง นำกล้วยที่หั่นไว้วางตรงกลาง พับใบตองทุกด้านเพื่อให้ข้าวห่อกล้วยให้มิด แล้วจึงห่อพับหั่วท้ายทั้ง ๒ ด้าน ประกบเป็นคูกมัดด้วยตอก หรือเชือกกล้วยให้แน่น นำไปนึ่งในลังถึงหรือต้มจนสุก อีกวิธีหนึ่ง อาจทำเป็น**ข้าวต้มคลุก** ซึ่งทำโดยนำข้าวเหนียวแช่น้ำประมาณ ๓ ชั่วโมง แล้วสงขึ้นให้สะเด็ดน้ำ นำข้าวมาเกลี่ยในใบตอง โดยไม่ต้องผัดและปรุงรส แล้วห่อเช่นเดียวกับข้าวต้มมัด นึ่งจนสุก หั่นชิ้นพอคำแล้วนำมาคลุกกับมะพร้าวทึนทึกแล้วโรยน้ำตาลทรายและงาขาวคั่ว เรียกข้าวต้มจิ้ม อร่อยอีกแบบหนึ่ง
- **ขนมกล้วย** ขนมชนิดนี้ใช้กล้วยน้ำว้าสุกงอม จะทำให้หวานโดยไม่ต้องเติมน้ำตาล โดยยี้กล้วยผสมกับแป้งข้าวเจ้า ปรุงรสด้วยน้ำตาล เกลือ อาจใส่กระทง ห่อใบตอง หรือใส่พิมพ์โลหะรูปร่างๆ และโรยหน้าด้วยมะพร้าวทึนทึกขูดแล้วนำไปนึ่งจนสุก
- **กล้วยเชื่อม** การทำกล้วยเชื่อม อาจใช้กล้วยน้ำว้า กล้วยไข่หรือกล้วยหักมุกก็ได้ ปอกเปลือกผ่าซีกและหั่นเป็น ๔ ส่วนเพื่อให้เชื่อมสุกเร็ว สำหรับกล้วยไข่นิยมเชื่อมทั้งผล โดยต้มกล้วยในน้ำเชื่อม ที่ไม่เข้มข้นมากนัก ถ้าน้ำเชื่อมเข้มข้นมากจะทำให้กล้วยไม่สุก การกินกล้วยเชื่อมให้อร่อยต้องราดด้วยหัวกะทิสด บางคนอาจชอบใส่น้ำแข็งให้เย็นก็อร่อยขึ้นใจ
- **กล้วยบวชชี** ทำจากกล้วยน้ำว้าหรือกล้วยไข่ก็ได้ มักนิยมกล้วยท่าม นำกล้วยผ่าและหั่น ๔ ส่วน ต้มกับกะทิจนกล้วยสุก จึงเติมน้ำตาลและเกลือเล็กน้อย เพื่อให้มีรสชาติกลมกล่อม
- **กล้วยทอดหรือกล้วยแขก** นิยมใช้กล้วยน้ำว้าท่าม ปอกเปลือกและผ่าตามยาว เป็น ๒-๔ ชิ้นขึ้นอยู่กับขนาดและความสมบูรณ์ของกล้วย นำไปชุบในน้ำแป้งข้าวเจ้าที่ผสมกับกะทิ มะพร้าว

ชูดหยาบ งา หรือกลอย แล้วทอดลงในน้ำมันที่ร้อนจัด จนมีสีเหลืองกรอบ ตักขึ้นสะเด็ดน้ำมัน จะอร่อยมากถ้ากินขณะร้อนๆ ปัจจุบันนิยมนำกล้วยหอมชุบแป้งสาลีแล้วทอด แล้วราดด้วยน้ำผึ้ง คริมหรือกินพร้อมกับไอศกรีมก็อร่อยเหมือนกัน

- **กล้วยคั้นรูป** นำกล้วยที่สุกพอดี ฝานตามยาวหรือแนวทแยงก็ได้ นำกล้วยลงในน้ำเดือดนาน ๑ นาที แล้วนำไปผึ่งแดดให้แห้งสนิท เก็บไว้ได้ประมาณ ๓ เดือน เมื่อต้องการนำมาปรุงอาหาร ก็นำมาต้มในน้ำเดือด ประมาณ ๕-๑๐ นาที กล้วยก็จะมีสภาพเดิม
- **แป้งกล้วย** ทำจากกล้วยดิบที่แก่จัด ปอกเปลือกกลวงน้ำร้อน เดือดจัดนาน ๑-๒ นาที เพื่อป้องกันกล้วยเปลี่ยนสี (จากยางกล้วย) จากนั้นนำไปผานบางๆ ผึ่งแดดให้แห้งนาน ๑-๒ วัน หรืออบด้วยเตาอบ แล้วนำมาบด และร่อนในตะแกรงที่ละเอียด จะได้แป้งเก็บไว้ทำขนมต่างๆ เช่น ขนมถ้วยฟู ขนมกล้วย ขนมสำปันนี เป็นต้น
- **เครื่องดื่มกล้วยน้ำว้า** ทำจากเนื้อกล้วยน้ำว้าสุก ผสมกับน้ำตาลทราย และน้ำสะอาด ต้มให้เดือด และกรองเอาแต่น้ำ แต่งรสด้วยน้ำมะนาวและเกลือจะได้เครื่องดื่มรสดี มีคุณค่าทางอาหาร ชาวจีนก็นิยมดื่มกล้วยทั้งเปลือก เพื่อนำน้ำมาดื่ม และบางคนนำกล้วยมาหมักเป็นไวน์ เพื่อเพิ่มมูลค่า

กล่าวได้ว่า กล้วยเป็นผลไม้ที่มีคุณค่าต่อมนุษย์เป็นอันมาก ทุกส่วนของกล้วยสามารถนำมาแปรรูป เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ด้วย ภูมิความรู้ และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ นอกจากกล้วยแล้วที่หนองคายยังมีผลิตผลจากการเกษตรอีกหลายชนิดที่สามารถนำมาแปรรูปเพื่อเป็นสินค้าและนํารายได้สู่ท้องถิ่น อีกทั้งได้พัฒนารูปแบบและเครื่องมือในการผลิตเพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตและสอดคล้องกับความต้องการ จึงได้นำเอาภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาแห่งอดีต สืบทอดรากเหง้า มรดกของบรรพชนให้คงอยู่คู่ผืนแผ่นดินไทย ตามแนวพระราชดำริของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีต่อไป ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมา อาทิ

- **ข้าวเกรียบงา** ขนมขบเคี้ยวกรอบ ไม่เหนียว รสมันอร่อยจากส่วนผสมของแป้งข้าวเจ้า กะทิสด งาดำ และเกลือเล็กน้อย ข้าวเกรียบแผ่นบางๆ ขนาดพอเหมาะหิบกินได้สะดวก งาดำมีโปรตีนและแคลเซียมสูง บำรุงกระดูกและฟันให้แข็งแรง หาซื้อข้าวเกรียบงาได้ที่ชุมชนยอดแก้ว เมืองหนองคาย
- **ถั่วกระจก** ขนมขบเคี้ยวขึ้นชื่อจากกลุ่มแม่บ้านจอมแจ้ง เมืองหนองคาย เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เมล็ดถั่วลิสงคัดเฉพาะเมล็ดอวบ อ้วน คั่วให้หอมมีสีเหลืองนวลเสมอกัน คลุกเคล้าในน้ำตาลทรายไม่ขัดขาวที่เคี่ยวจนเหนียวใส เมื่อกวานได้ที่ตักใส่พิมพ์ กระบะ เกลี่ยให้บางเสมอกัน โรยหน้าด้วยงาขาว รอให้ความร้อนลดลงตัดเป็นชิ้น ขนาดพอเหมาะ ถั่วกระจกบ้านจอมแจ้งมีลักษณะพิเศษที่มีถั่วและงามากกว่าที่อื่น มีความสดใหม่ไม่ต้องกลั้วสารอะฟลาท็อกซิน หรือเชื้อรา จึงกินได้สนิทใจ
- **ถั่วอบสมุนไพร** เป็นอาหารขบเคี้ยวที่นำถั่วพิชและสมุนไพรหลายชนิดมาผสมกัน กินเป็นอาหารว่างระหว่างมื้อหรือกินคู่กับข้าวต้มก็ได้ จะทำให้ได้รับสารอาหารโปรตีนสูง เป็นสินค้าชั้นนำของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโพนพิสัย มีความพิเศษกว่าแหล่งอื่น โดยการคัดเลือกเฉพาะเมล็ดถั่วลิสงที่สมบูรณ์จากไร่ของเกษตรกรเอง และนำมาอบแห้งจนหอมกรุ่น นำมาคลุกเคล้ากับใบมะกรูดอบกรอบ พริกแห้งทอด ตะไคร้ซอยคั่วหอมเจียว กระเทียมเจียว ปรงด้วยเกลือป่นให้มีรสชาติมันเค็ม และหอมกลิ่นถั่วอบและกลิ่นสมุนไพรที่สดใหม่

- **ข้าวเม่า** เป็นของหวานพื้นบ้าน แต่เดิมชาวบ้านห้วยไม้ซอด ทำข้าวเม่าจากข้าวเปลือกเหนียว ที่เก็บเกี่ยวจากท้องนา ขณะที่ ยังไม่ถึงกำหนดเก็บเกี่ยว ข้าวจึงไม่อ่อนหรือไม่แก่จนเกินไป แล้วนำข้าวเปลือกมาคั่วให้เหลือง และตำด้วยครกไม้ พอให้ เปลือกข้าวบอบแตก แล้วใส่กระตัง ผัดเปลือกทิ้ง ให้เหลือแต่ เมล็ดข้าวสีเขียวยาวอ่อน ข้าวจะนุ่ม หอมกลิ่นข้าวใหม่ แล้วนำมา คลุกกับมะพร้าวทึนทึกขูดเส้น ด้วยกระต่ายแบบโบราณ โรย น้ำตาลทราย กลายเป็นของหวานที่อร่อยมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ

ต่อมากลุ่มแม่บ้านห้วยไม้ซอดได้พัฒนาการทำข้าวเม่าโดยใช้ข้าว ที่เก็บเกี่ยวไว้ในยุ้งฉางมาทำข้าวเม่า โดยนำข้าวเปลือกแช่น้ำค้างคืน เพื่อ ให้ข้าวอ่อนตัว จากนั้นนำมาล้างน้ำให้หมดกลิ่นหมักแล้วผึ่งให้สะเด็ดน้ำ นำมาคั่วและตำเป็นข้าวเม่า ได้ข้าวเม่ารสชาติอร่อยไม่แพ้กัน โดยแต่งกลิ่น และสีจากน้ำคั้นใบเตย และได้มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อีกหลายรูปแบบ

แต่เดิมการทำข้าวเม่าใช้แรงคน ตำด้วยครกไม้ จะได้ผลผลิตน้อย ไม่คุ้มกับแรงงานและเวลาที่เสียไป ต่อมาได้ดัดแปลงครกตำข้าวจากการ ใช้แรงคนเป็นการใช้เครื่องยนต์จากรถไถนาติดตั้งแทน พร้อมทั้งดัดแปลง เป็นเครื่องเป่าแกลบ ร้าข้าว แทนการให้คนผัดที่ใส่กระตัง และยังได้ใช้ เพลาของเครื่องยนต์ตัวเดิม คั่วข้าวเม่า ซึ่งการทำข้าวเม่าในปัจจุบันจึงใช้ แรงงานเพียง ๑ คน คอยควบคุมเครื่องยนต์เท่านั้น ทำให้ลดต้นทุนการ ผลิตได้มาก ได้จำนวนผลผลิตตามความต้องการในเวลาสั้น เหล่านี้เป็น ภูมิปัญญาของเกษตรกรไทยโดยแท้จริง ปัจจุบันข้าวเม่าห้วยไม้ซอด มี จำหน่ายตามห้างสรรพสินค้าทั่วกรุงเทพฯ ทำรายได้มาสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

วิถีชีวิตคนไทยแต่ดั้งเดิม จะดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ไม้สอย ล้วนประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกให้การดำเนินชีวิตราบรื่น สะดวกสบาย สอดคล้องกับสภาพดิน ฟ้า อากาศ ประเทศไทยเป็นเมืองร้อน บ้านเรือนในท้องถิ่นจึงเป็นเรือนไม้ มีใต้ถุนสูง และมีหน้าต่างแบบเปิดทั้งบาน เพื่อให้ลมพัดผ่านได้ดี การนอนจึงไม่จำเป็นต้องนอนบนเตียง เครื่องนอนจึงเป็นแบบพับเก็บได้ มีขนาดพอเหมาะกับการจัดเตรียมและจัดเก็บ ที่บ้านท่ามะเฟือง อำเภอท่าบ่อ เป็นชุมชนที่ทำฟูกหรือที่นอนที่ดีที่สุดในฟูกยัดด้วยนุ่นที่ปั่นเอาเมล็ดออกแล้ว ซึ่งเป็นนุ่นที่ปลูกในท้องถิ่น อีกทั้งการเย็บปลอกฟูกด้วยฝีมืออันประณีตที่สืบทอดจากบรรพบุรุษนับร้อยปี ปัจจุบันถึงแม้จะพัฒนาโดยใช้เครื่องยนต์เครื่องจักรช่วยผ่อนแรง แต่ยังคงคุณภาพที่ใช้ผ้าฝ้ายเนื้อหนาและผ้าไหมที่มีลวดลายสวยงามช่วยระบายความร้อนได้ดี และมีความคงทน สามารถเลือกใช้ให้เหมาะกับจุดประสงค์ ฟูกท่ามะเฟืองจึงเป็นอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ควรจรรโลงไว้คู่กับหนองคาย

เครื่องจักสานบ้านนาฮี ในชุมชนบ้านนาฮีได้มีการจักสานเครื่องใช้ในครัวเรือนหลากหลายชนิด อาทิ หวดและมวญึ่งข้าว กระติบข้าว กระเป่าถือ ตะกร้าใส่ของเครื่องใช้ ส่วนใหญ่สานด้วยลายสอง และดัดแปลงตกแต่งด้วยสีส่น และวิธีการ เพื่อประโยชน์ใช้สอย และเพื่อความสวยงาม วัสดุหลักที่ใช้จักสานคือไม้ไผ่ ซึ่งไผ่ชนิดเดียวกับที่ทำกระบอกข้าวหลาม ก้านใบตาล ด้ายหรือเชือกไนลอนสำหรับทำสาย

ปัจจุบันการจักสานได้รวมกลุ่มจัดตั้งเป็น กลุ่มวิชาชีพจักสานกระติบข้าวบ้านนาฮี มีสมาชิกประมาณ ๑๙ คน จากทุกคุ้มในหมู่บ้าน เพื่อจะได้ทำอย่างเป็นระบบเพื่อมิให้ระบบการค้าขายแบบผูกขาดมาทำลาย รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมอาชีพสานกระติบข้าวให้คงอยู่ตลอดไป

เครื่องจักสานที่ใช้ในครัวเรือน

การจักสานนี้ ปัจจุบันมีการสืบสานให้ลูกหลานในหมู่บ้านนาฮีแล้ว ลูกหลานทุกคนสามารถสานได้เกือบทุกคนโดยเริ่มจากการหัดสานลายง่าย ๆ ก่อน ต่อไปก็สามารถสานได้ โดยไม่ต้องดูแบบก็สามารถจักสานได้

เฟอร์นิเจอร์ไม้ทำบ่อ ทำด้วยไม้เนื้อแข็งเป็นที่เลื่องลือในคุณภาพและความงดงาม ความยิ่งใหญ่ในรูปแบบ และมีอานุภาพประณีต ที่ทรงคุณค่าของไม้ชิงชัน ไม้มะค่า ไม้ประดู่ อีกทั้งการแกะสลักลวดลายที่วิจิตร การฝังมุกที่ละเอียดแนบเนียน ยิ่งเพิ่มคุณค่าให้กับเฟอร์นิเจอร์ที่ทำบ่อที่สำคัญเป็นการสืบทอดช่างฝีมือหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นช่างทำสี ช่างฝังมุก ช่างแกะสลัก ช่างออกแบบ ช่างประกอบไม้ ให้คงอยู่คู่บ้านเมืองสืบไป

การปั้นโถ โอ่ง และครก ที่บ้านโพนบก บ้านท่าลี่และบ้านดอนกลาง ตำบลชมช้าง อำเภอโพนพิสัย เป็นวิธีปั้นแบบดั้งเดิม ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษมาหลายชั่วอายุ นายเศียร ชานุบาล และนายเลียง เวตะมนต์ เป็นบุคคลที่สืบทอดทั้งรูปทรงและวิธีการปั้นแบบเดิมไว้ ส่วนวัสดุที่ใช้ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่หาได้ในท้องถิ่น เครื่องปั้นดินเผาของที่นี่มีความพิเศษที่เนื้อดินเป็นดินที่มีเนื้อละเอียดและมีสีนวล ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความคงทนและมีสีนวลขาวดูสะอาดตาน่าใช้สอย จึงเป็นที่นิยมจนถึงทุกวันนี้

รูปทรงของเครื่องปั้นที่นี่ แตกต่างจากที่เคยพบเห็น โดยเฉพาะโห จะทำปากโหเป็นขอบยกขึ้นมาอีกชั้น ทำไว้สำหรับหล่อน้ำเพื่อกันมด แมลงเข้าไปภายในโห นับว่าเป็นภูมิปัญญาไทยอีกเช่นกัน การทำเครื่องปั้นดินเผาที่นี่จะทำเป็นอาชีพเสริม หลังจากว่างจากการทำนาที่ถือว่าเป็นอาชีพหลัก จึงทำให้ชุมชนนี้มีรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี

การปั้นเครื่องปั้นดินเผา ที่บ้านโพนบก

ผ้าทอมือบ้านซาง เป็นการทอผ้าไหมที่อนุรักษ์วิธีการทอผ้าแบบดั้งเดิมไว้ทุกขั้นตอน ทั้งลวดลายที่ใช้เป็นลายแบบโบราณ ซึ่งมีหลายลาย อาทิ ลายหมีคันบวย หมีขึ้นนาคขอ หมีลายพันปลา ดอกแก้ว และหมีลายครบเจ็ด ส่วนสีที่ใช้ย้อมเส้นไหม ล้วนเกิดจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ถ้าต้องการให้เส้นไหมมีสีเหลือง ต้องย้อมด้วยน้ำต้มเปลือกต้นเค็ง ถ้าต้องการให้มีสีน้ำตาล ก็ต้องใช้เปลือกต้นประดู่ หรือถ้าต้องการให้มีสีชมพู ต้องใช้เปลือกต้นหูกวางมาต้มและย้อมเส้นไหมลงไป วิชาชีพเหล่านี้จะได้เส้นไหมที่ปลอดภัยจากสารเคมี

คุณภาพของผ้าทอบ้านซาง จะมีความเหนียวและคงทนเป็นพิเศษ เนื่องจากวิธีการทอจะใช้ไหมประดิษฐ์ที่มีความยาวและเหนียวเป็นเส้นยืนสำหรับทำเครือ และใช้เส้นไหมแท่นนำมาทอให้เส้นไหมมีขนาดใหญ่ขึ้นจะทำให้เส้นไหมแข็งแรง มีความคงทนก่อนนำหลอดด้ายสอดในกระสวย เพื่อสอดไปตามแนวของกึ่ง และเลื่อนพืมเข้าหาตัวคนทอ ด้วยแรงที่สม่ำเสมอ จึงทำให้ผ้าทอบ้านซางมีเนื้อแน่นสม่ำเสมอ มีความคงทน เพิ่มความงามในการใช้สอยและปลอดภัยจากสารเคมี

ผ้าไหมมัดหมี่ที่บ้านซาง

ผ้าขาวม้า

ผ้าสารถัดประโยชน์ของไทย

การผลิตเกลือสินเธาว์

เกลือสินเธาว์ขณะเคี่ยวเดือด

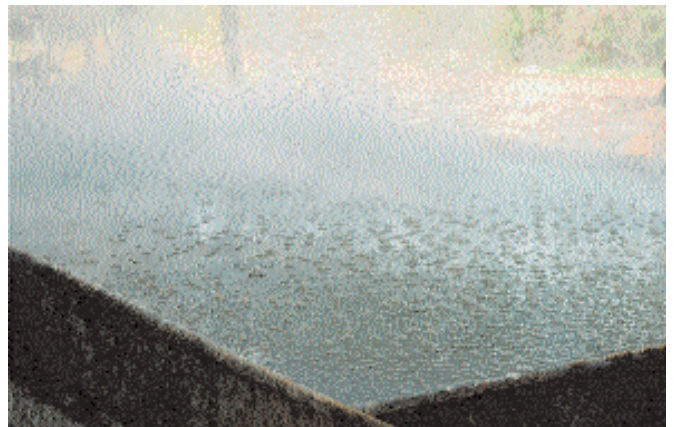
แม่น้ำสงครามสายน้ำเค็มใต้ดินนำมาผลิตเกลือ

น้ำเค็มจากใต้ดิน ถูกดูดขึ้นมา แล้วนำมาเคี่ยวจนกลายเป็นเกลือสินเธาว์

ในอดีตเกลือเป็นทรัพยากรที่มีค่ามาก โดยเฉพาะในดินแดนที่ห่างไกลจากทะเลได้ใช้เกลือธรรมชาติจากการนำน้ำเกลือใต้ดินและบ่อน้ำเกลือที่เราเรียกว่า เกลือสินเธาว์ แผ่นดินใดได้ครอบครองพื้นที่ที่มีเกลือสินเธาว์จำนวนมาก จะเจริญรุ่งเรือง เนื่องจากจะมีรายได้จากการค้าขายเกลือ เกลือมีความสำคัญในด้านอาหาร และใช้ประกอบในกิจกรรมด้านต่างๆ เกลือจึงเป็นสินค้าต้องห้ามในสมัยอยุธยาที่ไม่สามารถขายให้กับต่างประเทศได้ ปัจจุบันเกลือสินเธาว์นอกจากใช้บริโภคแล้วยังใช้ในอุตสาหกรรมหลายประเภท อาทิ ห้างเย็น ย้อมสี โซดาไฟ ฟอกหนัง เป็นต้น

การทำเกลือสินเธาว์ในแถบอีสานทำกันในจังหวัดนครราชสีมา มหาสารคาม อุดรธานี สกลนคร และจังหวัดหนองคาย ซึ่งจะทำใน ๓ อำเภอที่อำเภอโพนพิสัย อำเภอโซ่พิสัย และอีกแห่งที่อำเภอเซกา กรรมวิธีการผลิตเกลือมี ๒ แบบ คือ แบบตากและแบบต้ม **เกลือสินเธาว์บ้านท่าสะอาด หรือเกลือบ่อหัวแฮด** เป็นเกลือสินเธาว์ที่มีการค้นพบโดยบังเอิญ เมื่อ ๙๐ ปีที่ผ่านมา ที่บริเวณริมฝั่งลำน้ำสงคราม บ้านท่าสะอาด ตำบลท่าสะอาด อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย เป็นเกลือที่เม็ดเล็กละเอียดละลายง่าย จึงได้รับความนิยมจากชาวบ้านทั่วไปในการนำไปปรุงอาหารและถนอมอาหาร โดยเฉพาะการทำปลาร้า ที่เชื่อว่าเกลือที่ละลายง่ายจะซึมเข้าเนื้อปลาได้เร็ว ทำให้ปลาที่หมักเป็นปลาร้าไม่เน่า จึงทำให้ได้ปลาร้าที่มีรสชาติดี เก็บไว้กินได้นานหลายปี

ในอดีต การตมเกลือกที่บ้านท่าสะอาด จะตมเกลือกไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน และนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าประเภทอื่นเท่านั้น โดยการขุดบ่อบริเวณลำน้ำสงครามในช่วงน้ำลด ประมาณในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนพฤษภาคม แล้วจะขนน้ำเกลือกจากบ่อโดยทางเรือล่องลงไปตามลำน้ำสงคราม ไปตมที่บ้านท่าสะอาด พอถึงฤดูฝนน้ำท่วมบ่อเกลือก ก็จะเลิกตมเกลือก หันไปทำนาแทน พอน้ำลดก็จะหันมาทำเกลือกอีกครั้ง วนเวียนอย่างนี้มาหลายชั่วอายุคน

ปัจจุบันการตมจะนำน้ำเกลือกใส่ลงในกระทะซึ่งมีลักษณะเหมือน ถาดสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ที่มีความกว้างประมาณ ๑.๕ เมตร ยาว ๖ เมตร และสูง ๐.๒๕ เมตร โดยใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง ใช้เวลาตมประมาณ ๖-๘ ชั่วโมง และพบว่า การตมเกลือกส่งผลให้เกิดมลภาวะในชุมชน จึงมีการกำหนดพื้นที่การตมเกลือกให้ห่างจากชุมชน ผู้ประกอบอาชีพการตมเกลือกจึงย้ายสถานที่ตมเกลือกไปสร้างเพิงตมเกลือกที่บริเวณบ่อเกลือกริมฝั่งลำน้ำสงครามแทน และมีการใช้เทคโนโลยี เช่น เครื่องสูบน้ำเข้ามาช่วย จากเดิมที่เคยขุดบ่อก็เปลี่ยนมาเป็นการขุดเจาะบ่อบาดาลแทน

น้ำเกลือกจากใต้ดินถูกนำมาใส่ในกระทะสี่เหลี่ยมผืนผ้า แล้วตมให้แห้งจนเป็นเกลือก

โรงตมเกลือกสร้างแบบง่ายๆ มุงด้วยใบจาก เนื่องจากในเวลาก่อนน้ำหลาก น้ำในแม่น้ำจะท่วมบริเวณนี้ทั้งหมด

การตมเกลือกต้องใช้ไม้จำนวนมากเป็นเชื้อเพลิง

เกลือบรรจุถุงพร้อมจำหน่าย

เกลือที่สุกแล้วจะเป็นเกล็ดสีขาว จากนั้นนำมาชั่งน้ำหนักบรรจุถุง

ผลกระทบจากการต้มเกลือบ้านท่าสะอาด

- ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า เพื่อนำฟืนไปใช้ในการต้มเกลือ ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันมีการกำหนดข้อบังคับให้ผู้ต้มเกลือใช้ไม้ฟืนที่ได้จากป่าที่ปลูกเอง
- กำหนดมาตรการป้องกันการกระจายของน้ำเค็ม ด้วยการสร้างบ่อพักน้ำเกลือไว้ใต้ที่เก็บเกลือ
- กำหนดช่วงระยะเวลาในการสูบน้ำเกลือและการต้มเกลือ
- มีการติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากกิจการทำเกลือดังกล่าว จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมทรัพยากรธรณี กรมชลประทาน กรมอนามัย กรมพัฒนาที่ดิน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และกระทรวงมหาดไทย

เกลือเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิตและมีค่าทางเศรษฐกิจมายาวนาน แต่การทำเกลือสินเธาว์ในอนาคตอาจลดความจำเป็นลง เนื่องจากการคมนาคมขนส่งมีความสะดวกรวดเร็วขึ้น จึงอาจใช้เกลือจากทะเลทดแทนได้ในหลายกิจกรรม ซึ่งจะเป็นการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ได้ทางหนึ่ง หรืออาจคิดค้นวัสดุเหลือใช้ที่ให้พลังงานแทนการใช้ไม้ฟืนในการต้มเคี้ยวเกลือ

บรรณานุกรม

- กิตติ ชนิกุล. **ประเพณี พิธีมงคลและวันสำคัญของไทย**. กรุงเทพฯ : ปิรามิด. ๒๕๕๓.
- กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. **สะพานมิตรภาพ**. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๓๗.
- กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. **สะพานมิตรภาพ**. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๓๗.
- กรมการค้าต่างประเทศ. สำนักมาตรการพิเศษทางการค้า. **การค้าชายแดนไทย-ลาว...สู่ทางอันสดใส**. ม.ป.ท. ๒๕๕๔.
- แขวงทางหนองคายที่ ๑. **ข้อมูลสะพานมิตรภาพหนองคาย** : หนองคาย : ม.ป.ท. ๒๕๕๕.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒. **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดหนองคาย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา. ๒๕๕๓.
- คณะกรรมการแผนการและการลงทุน กรมส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน สป.ลาว. **กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนต่างประเทศในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. เวียงจันทน์ : สป.ลาว ๒๕๕๔.
- คมคิด เจริญศิริ. **บั้งไฟพญานาค**. โรงพิมพ์ธรรมสาส์น, ม.ป.ป.
- จันทร์ ไพจิตร. **ประมวลพิธีมงคลไทย**. กรุงเทพฯ : เลียงเชียงจงเจริญ. ๒๕๔๐.
- ชนะ วสุรักคะ. **“กำเนิดแม่น้ำโขง”**. ขาวสด ฉบับวันอาทิตย์ที่ ๖ กรกฎาคม. ๒๕๔๖.
- เทพนิมิต ศรีปัญญา. **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว**. (หนังสือหนองคาย) สนับสนุนโดย ฯพณฯ พินิจ จารุสมบัติ. ม.ป.ป.
- เที่ยวทั่วไทยกับนายรอบรู้. **“สะพานมิตรภาพไทยลาว”**. กรุงเทพฯ : วิริยะธุรกิจจำกัด. ม.ป.ป.
- ธนาคารกรุงเทพ จำกัด. **กฐินพระราชทานทอด ณ วัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ ๒๕๓๑.
- บั้งไฟพญานาค : **มิติวิทยาศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม**. สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ม.ป.ป.
- บรรยายสรุปจังหวัดหนองคาย**. หนองคาย : กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดหนองคาย. ม.ป.ป.
- พินิจ จารุสมบัติ. **หนองคาย**. กรุงเทพฯ : มังกรการพิมพ์. ๒๕๔๐.
- พินิตา ไชยปรินา. **“บั้งไฟพญานาค มหัศจรรย์แห่งลุ่มน้ำโขง”**. ศิลปวัฒนธรรม. เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๘.
- พระธรรมปริยัติมุนี และคณะ. **พระธาตุบังพวน พระเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ จังหวัดหนองคาย**. มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (มหาชน), ม.ป.ป.

สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร. **ประเพณีไทยโบราณ**. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา. ๒๕๑๙.

สมคิด ไชยวงศ์. **การสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดหนองคายเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการบูรณาการ
การเรียนการสอน**. หนองคาย : โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร, ๒๕๔๕.

สมคิด ไชยวงศ์ และคณะ. **ความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อแหล่งโบราณคดี บ้านโคกคอน อำเภอท่าบ่อ
 จังหวัดหนองคาย**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๔๕.

สิทธิพร ณ นครพนม. **ของดีเมืองหนองคาย**. ที่ระลึกเปิดศูนย์ราชการจังหวัด, ม.ป.ป.

_____. **บั้งไฟพญานาคมหัศจรรย์แม่น้ำโขง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คลังนาวิทยา, ๒๕๔๐.

สุวรรณ เกรียงไกรเพชร. **อุสาบารส**. กรุงเทพฯ : ปลาตะเพียน, ๒๕๓๙.

นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ ๑ ชื่อวรรณคดี. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๑.

หนองคาย. (หนังสือที่ระลึก) ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ผู้ว่าราชการ นายสนธิวงศ์ อุเทศนันท์.

สงวน รอดบุญ. **ส.ป.ป.ลาว**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา. ๒๕๒๖.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. **สะพานมิตรภาพไทย-ลาว**. พิมพ์ครั้งที่ ๑ ม.ป.ท.
 ๒๕๓๗.

สิริวัฒน์ คำวันสา. **อีสานคดี เนื่องในงานการเล่นพื้นบ้าน**. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร,
 ๒๕๒๑.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. “(นาง) นาคแม่น้ำโขง เชื่อมโยงเครือข่ายไทย-ลาว กับมอญ เขมร”. ศิลปวัฒนธรรม
 ฉบับเดือนมีนาคม. ๒๕๓๗.

สุนทร มุขศรี. “**บันทึกปาฏิหาริย์ บั้งไฟพญานาค**”. ศิลปวัฒนธรรม ฉบับเดือนพฤศจิกายน. ๒๕๓๘.

เสรี ต้นศรีสวัสดิ์ และอรณี แนนหนา. **สบายดีหลวงพระบาง**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว. ๒๕๔๔.

สำเนียง ปาลสมบุรณ์. **ถึงหนองคายจะไปเที่ยวไหนดี บันทึกประวัติศาสตร์สะพานมิตรภาพไทย-ลาว**.
 หนองคาย : ม.ป.ป.

สำลี รักสุทธี. **สืบสานตำนานงานบุญประเพณีอีสาน**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา. ๒๕๔๔.

_____. **อีตลีสองคลองสิบสี่**. กรุงเทพฯ : พ.ศ.พัฒนา. ๒๕๔๙.

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย. **พระธาตุโพนจิกเวียงว้าว**. หนองคาย :
 โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร, ๒๕๓๔.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย ๒๕๓๗-๒๕๓๘. ม.ป.ป., ๒๕๓๘.

ขอบเขตพหุบุตรารณับบอบ

๑. พระเทพมณฑลรังสี		เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย
๒. พระอาจารย์สมเดช	อาจาโร	เจ้าอาวาสวัดผาตากเสื้อ
๓. พระอธิการพิชิต	ชิตมาโร	เจ้าอาวาสวัดหินหมากเป้ง
๔. นายประยูร	อาคม	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านม่วง
๕. นายสลับ	ดวงจันทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านผาตั้ง
๖. นายสุริธรรม	แก่นพรหม	ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกะสีนาขาม
๗. นางโพธิ์	แก่นพรหม	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสังคม
๘. นางประดิษฐ์พร	เครือเพี้ยกุล	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโพธิ์ตาก
๙. นายสมสนุก	จันทร์ศรี	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพาลัก
๑๐. นายดิเรก	กลั่นจันทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังน้ำมอก
๑๑. นายสนอง	ใจขาน	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหม้อเหนือ
๑๒. นายคำเพียร	กลเกลี้ยง	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระพุทธบาทวิทยาคม
๑๓. นายรัตน์	เที่ยงตรง	ผู้อำนวยการโรงเรียนท่ากุด
๑๔. นายมงคล	ผิวผ่อง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านถิ่นทองเหนือ
๑๕. นายโกสุม	สุสุข	ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหม้อ
๑๖. นายปิยะพงษ์	คนยง	ผู้อำนวยการโรงเรียนพัฒนาคำแก้ว
๑๗. นางรัชนี	มหาแก้ว	ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำทอง
๑๘. นายสมบุญ	ใจขาน	ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดหนองคาย
๑๙. นายครุฑ	ริมสกุล	ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกคอนวิทยาคม
๒๐. นายประติพัทธ์	ก้อนตะเสน	ผู้ให้ข้อมูลบ้านโคกคอน
๒๑. นายณรงค์	วงศ์เทพ	ผู้ให้ข้อมูลบ้านโคกคอน
๒๒. นายสมาน	ศรีสวัสดิ์	ผู้ให้ข้อมูลบ้านโคกคอน
๒๓. นายวิชัย	ชาญกุล	อาจารย์โรงเรียนโคกคอนวิทยาคม
๒๔. นายจันใด	ใจปานแก่น	กำนันตำบลโคกคอน
๒๕. นางมณี	โพธิ์เสน	อาจารย์โรงเรียนโพธิ์เสนวิทยา
๒๖. นายเสนอ	อุปพร	ผู้ให้ข้อมูลยาสูบ
๒๗. นายสุวัฒน์	นัสสาร	ผู้ให้ข้อมูลยาสูบ
๒๘. ว่าที่ร้อยตรีบรรจง	มูลตรีแก้ว	ผู้อำนวยการโรงเรียนปากคาดพิทยาคม
๒๙. นายการันตี	ศรีบุญเทศ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๒
๓๐. นางลำเพย	ทินกรระไท	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๒
๓๑. นายสมศรี	สมภักดี	ผู้ให้ข้อมูลจุดแคบสุดของแม่น้ำโขงระหว่างไทย-ลาว
๓๒. นายนิรันดร์	พรเพ็ญ	อาจารย์โรงเรียนบ้านด้าย
๓๓. นางเบญพร	ศรีกรกุล	อาจารย์โรงเรียนบ้านด้าย
๓๔. นายทวีศักดิ์	มาลา	ผู้อำนวยการโรงเรียนยุเนสโกสัมมนา
๓๕. นายวุฒิกิตต์	หมื่นหน้า	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองบัว
๓๖. นายเสนีย์	เชื่อดวงสุข	โรงเรียนปากคาดพิทยาคม
๓๗. นายพิเชษฐ์	เทรักสี	โรงเรียนปากคาดพิทยาคม
๓๘. นายทองม้วน	ไชยศรี	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาแก
๓๙. นายทองใส	ไชยยะกาล	ผู้ให้ข้อมูลดอนโคก
๔๐. นายวิชัย	สินวล	โรงเรียนปากคาดพิทยาคม
๔๑. นายอนุสรณ์	วรรณวงศ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด
๔๒. นายโพ	เวียงอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศรีสว่างพัฒนา
๔๓. นายสมจิตร์ นางบุญมี	หลายท้าว	ผู้ให้ข้อมูลข้าวเม่า
๔๔. นายสุทิน	ลีเจียรระ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยก้านเหลือง

๔๕. นางอินทร์
๔๖. นายหนั่น
๔๗. นายเภา
๔๘. นายพุธ
๔๙. นายสุภลักษณ์
๕๐. นายสังวร
๕๑. นายคะนอง
๕๒. นายอรรถพร
๕๓. นายอุดมสิน
๕๔. นายไพศาล
๕๕. นางพิมพ์พิศ
๕๖. นางชุลีตร
๕๗. นางประจวบ
๕๘. นายสุวัฒน์
๕๙. นายเรืองเดช
๖๐. นายนิกร
๖๑. นายโกเมน
๖๒. นายบุญทอง
๖๓. นายนเรนทร์
๖๔. นายสมคิด
๖๕. นายชุมพล
๖๖. นายคอมฉันท
๖๗. นายพิทยา
๖๘. นายประสิทธิ์
๖๙. นายวีระศักดิ์
๗๐. นายไกรสร
๗๑. นายปรีชา
๗๒. นายวินิจ
๗๓. นายไกรแก้ว
๗๔. นายณรงค์
๗๕. นายสมยศ
๗๖. นายเจริญ
๗๗. นายสงัด
๗๘. นายวีระผล
๗๙. นายบรรพต
๘๐. นายระพีพัฒน์
๘๑. นายสุวรรณ
๘๒. นายมติชน
๘๓. นายผดุง
๘๔. นายณรงค์
๘๕. นายโชคชัย
๘๖. นายมนตรี
๘๗. นายสมชัย
๘๘. นายชัยณรงค์
๘๙. นายประทับ
๙๐. นายเสถียร
๙๑. นายอัมพร
๙๒. นายเสนีย์
๙๓. นายพิเชษ
๙๔. นายบรรจง

ลินสา
นาแพง
วารุกะ
พลท่า
ภักดีรัตน์
โสภภาพล
คำสิทธิ์
เจริญสุข
คำมุงคุณ
คิดชัย
คิดชัย
เคนออุป
โลหะปาน
พรมเขต
จุทะนันท์
กนุทศรี
ไพบัฒน์
เทพา
คำมา
เรือนวงษ์
กล้าหาญ
นาเมืองรักษ์
แก้วนาง
สิงห์ปัญญา
วิมลโรจน์
มุลสาโคตร
คำภูษา
ชานูชิต
เศรษฐแสงศรี
หวันลา
ทองดีเวียง
บำรุงศักดิ์สันติ
สุระทัต
สุกทน
สุวรรณนท์
ศรีระสุทธิ์
ปณิทานะโต
มุลสูตร
ผาบสิมมา
สุราลัย
สกุลทอง
ก้องเวหา
น้อยบรรเทา
ธรรมครูปทุม
แถวเพณี
แสนอุบล
พินะสา
เชือดองผุย
เทรักสี
มุลดาร์แก้ว

ผู้ให้ข้อมูลข่าวเมา
ผู้ให้ข้อมูลข่าวเมา
ผู้ให้ข้อมูลข่าวเมา
ผู้ให้ข้อมูลข่าวเมา
กำนันตำบลปากคาด
ผู้ใหญ่บ้าน
ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเปงจาน
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองดอน
ผู้อำนวยการโรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง
อาจารย์โรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง
อาจารย์โรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง
อาจารย์โรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง
ผู้ให้ข้อมูลการทำสับปะรดข้าวเกรียบ
ผู้ใหญ่บ้านโพนสว่าง
ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๖๘ จ.หนองคาย
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงตาล
ผู้ให้ข้อมูลบั้งไฟพญานาค
ครูโรงเรียนเฝ้าไร่วิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๒
ผู้อำนวยการโรงเรียนโสกก้ามตาไก่
อาจารย์โรงเรียนบ้านโสกก้ามตาไก่
ผู้อำนวยการโรงเรียนเซกา
รองผู้อำนวยการโรงเรียนเซกา
อาจารย์โรงเรียนเซกา
อาจารย์โรงเรียนบ้านหัวแอต
ผู้ให้ข้อมูลเรื่องเกลือสินเธาว์
อาจารย์โรงเรียนบ้านดอนเสียด
ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าดอกคำวิทยาคม
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่ศรีชมพู
ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลศรีวิไล
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๓
หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง
พนักงานพิทักษ์ป่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง
พนักงานพิทักษ์ป่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง
ผู้ช่วยหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง
พนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง
ผู้ช่วยหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๒
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๓
โรงเรียนปากคาดพิทยาคม
โรงเรียนปากคาดพิทยาคม
ผู้อำนวยการโรงเรียนปากคาดพิทยาคม

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

- ◆ คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ อยู่ธยา
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ◆ นายสมเกียรติ ชอบผล
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ◆ นายวินัย รอดจ่าย
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ◆ นายเสน่ห์ ขาวโต
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ◆ นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
- ◆ นางสุกัญญา งามบรรจง
รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
- ◆ นายธีรวุฒิ เจริญราษฎร์
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑
- ◆ นายสินสมุทร เสนาอาจ
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๒
- ◆ นายอำพร พิณะสา
รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๓

คณะบรรณาธิการ

◆ นางระวีวรรณ	ภาคพรต
◆ นางสาวปริญญญา	ฤทธิเจริญ
◆ นายพินิจ	สุขะสันต์
◆ นางรัตนวิภา	ธรรมโชติ
◆ นางบุญเรือน	พุกสวัสดิ์
◆ นายชูเกียรติ	เกิดอุดม
◆ นายปรีชา	หมั่นคง
◆ ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์	ทองเจริญ

ผู้เขียน

- ◆ หนองคาย ๖ สุดยอด
- ◆ เทียวชมวัด กราบพระอริยสงฆ์
- ◆ ท่องแดนหนองคาย
- ◆ มิตรภาพไทย-ลาว
- ◆ บั้งไฟพญานาค
- ◆ อดีตหนองคาย
- ◆ บึงโขงหลง
- ◆ พืชเศรษฐกิจ
- ◆ ฮีตสิบสอง
- ◆ ตำนานเรื่องเล่า
- ◆ ตามรอยภูมิปัญญา

นางระวีวรรณ
นายสังข์
นายวินิจ
นายชูเกียรติ
นายอาคม
นายปรีชา
นางมณฑล
นางเสนาะจิต
นางสุทิน
นางศรีฉลวย
นางระวีวรรณ
ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์
นายสุรเวทย์
นายชำนาญ
นางเอมอร
นายสันติชัย
นายปรีชา
ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์
นางพานี
นางบุญเรือน
นายสมคิด
นางสาวปริญญา
นางพรพิทักษ์
นางรัตนวิภา

ภาคพรต
ใจخان
พลพิทักษ์
เกิดอุดม
ปัญญาทิพย์
หมั่นคง
ทีนวัฒน์
สิริเลิศธีรกุล
ทองไสว
กัตติบุตร
ภาคพรต
ทองเจริญ
สุกทน
แสงสว่าง
พันธุวร
พรหมอารักษ์
หมั่นคง
ทองเจริญ
นาคเสน
พุกสวัสดิ์
ไชยวงศ์
ฤทธิ์เจริญ
ยาศิริ
ธรรมโชติ

ผู้แต่งคำประพันธ์

- ◆ นายปรีชา หมั่นคง
- ◆ นางศรีฉลวย กัตติบุตร

ผู้ตรวจคำประพันธ์

- ◆ นางจงจิต นิมมานนรเทพ

ออกแบบรูปเล่มและศิลปกรรม

- ◆ นายพินิจ สุขะสันต์

ถ่ายภาพประกอบ

- ◆ นายพินิจ สุขะสันต์
- ◆ นายชูเกียรติ เกิดอุดม
- ◆ ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ

จัดพิมพ์ต้นฉบับ

- ◆ นางรัตนา สุขสุโณม

กราฟฟิกการพิมพ์

- ◆ นายสฤกษ์ดี สิงห์ลำพอง
- ◆ นายสถิตย์พงษ์ กระแสร์แสน
- ◆ นางสาวเสาวณีย์ อ่อนรักษ์

ผู้ประสานงานการเก็บข้อมูล

- ◆ นายจรัส ไหมดศรี

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนองคาย ถิ่นวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง เพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ